

Stenografični zapisnik

devete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 21. aprila 1900.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik eksccelencia baron Viktor Hein in c. kr. deželne vlade tajnik Viljem Haas. Vsi članovi razun: knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, Alojzij Loy. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika VIII. deželnozborske seje dné 19. aprila 1900.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 49. Poročilo deželnega odbora, da se mestni občini Ljubljanski dovoli, da sme mestno grajščino Podturn obremeniti s hipotečnimi kavcijami do najvišjega zneska 140.000 kron.
4. Priloga 50. Poročilo deželnega odbora o vodovodu za Novomesto in okolico z dotičnim načrtom zakona.
5. Priloga 51. Poročilo deželnega odbora o razširjalni stavbi deželnoobranske vojašnice v Ljubljani.
6. Priloga 52. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži proračun deželnega zaklada za leto 1900.
7. Priloga 53. Poročilo deželnega odbora gledé dovolitve 5% naklade na najemščino od stanovališč v mestni občini Črnomelj.
8. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji: Županstevo občine Rovte, Žiri in Dolenji Logatec za izvršitev cestne zgradbe Rovte-Žiri po progí „Sovra“.
9. Ustna poročila finančnega odseka:
  - a) v zadevi preskrbljevanja Suhe Krajine z zdravo pitno in napajevalno vodo (k prilogi 28.);
  - b) o prošnji odbora pedagogijskega društva v Krškem, da se mu odkupi nekaj za obrtne nadaljevalne sole potrebnih knjig;

Stenographischer Bericht

der neunten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 21. April 1900.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto v. Detela. — Regierungsvertreter: k. k. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr v. Hein und k. k. Landesregierungs-Secretär Wilhelm Haas — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischöf Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Alois Loy. — Schriftführer: Landschafts-Secretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der VIII. Landtagssitzung vom 19. April 1900.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 49. Bericht des Landesauschusses, betreffend die der Stadtgemeinde Laibach zu ertheilende Bewilligung, das städtische Gut Unterthurn mit Hypothekencautiönen bis zum Höchstbetrage von 140.000 Kronen zu belasten.
4. Beilage 50. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Wasserleitung für Rudolfswert und Umgebung sammt dem bezüglichen Gesetzentwurfe.
5. Beilage 51. Bericht des Landesauschusses über den Erweiterungsbau der Landwehr-Kaserne in Laibach.
6. Beilage 52. Bericht des Landesauschusses mit Vorlage des Voranschlages des Landesfondes für das Jahr 1900.
7. Beilage 53. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Bewilligung einer 5% Auslage von den Mietzinserträgen in der Stadtgemeinde Tschernembl.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über die Petition der Gemeindegemeinderathen Gereuth, Sairach und Unterloitsch um Ausführung des Straßenbaues Gereuth-Sairach auf der Strecke „Sovra“.
9. Mündliche Berichte des Finanzauschusses:
  - a) betreffend die Versorgung Dürrenkrains mit gesundem Trink- und Tränkwasser (zur Beilage 28.);
  - b) über die Petition des pädagogischen Vereines in Gurtsfeld um Abnahme einiger Bücher für die gewerblichen Fortbildungsschulen;

- c) o prošnji odgonskega sprevodnika Matije Eppicha za zvišanje pokojnine;
- d) o prošnji muzejskega društva za Kranjsko, da se mu dovoli podpora v društvene namene;
- e) o prošnji Janeza Grilca iz Klenika, da se mu dovoli nagrada za izkopanine, katere je oddal deželnemu muzeju;
- f) o deželnega odbora poročilu v zadevi deželne bolnišnice (k prilogi 37.);
- g) o prošnji prostovoljnega gasilnega društva v Št. Rupertu na Dolenjskem za podporo;
- h) o prošnji županstva v Presérji v okraji ljubljanske okolice, da se mu dovoli prispevek 1000 K k stroškom za ustanovitev železniškega postajališča;
- i) o prošnji kmetijske podružnice na Planini pri Vipavi, da bi se jej dovolila podpora za napravo matičnjaka za ameriški trs;
- j) o prošnji nadučitelja Janka Jegliča iz sv. Križa pri Litiji, da se mu dovoli podpora za udeležitev dunajskega tečaja za zdravljenje jecljajočih otrok;
- k) o prošnji občin Radovljica, Kropa, Kamnagorica in drugih, da se jim dovoli prispevek k stroškom za napravo brvi čez Savo pod Mošnjami;
- l) o prošnji kmetijske podružnice v Novem mestu za prireditve cepilnih tečajev na Grmskej šoli;
- m) o prošnji krajnega šolskega sveta v Toplicah pri Novem mestu, da se mu dovoli prispevek k stroškom za napeljavo vode v šolsko poslopje;
- n) o prošnji Terezije Severjeve v Velikem Otoku, da bi se jej odpisali oskrbni troški 1028 K 36 h po njenem pokojnem soprogu;
- o) o prošnji županstva v Hotiču pri Litiji, da bi se uravnala ondi Sava;
- p) o prošnji mlekarske zadruge v Cerknici za podporo;
- r) o prošnji Ivana Škrjanca, mizarja v Ljubljani, da bi se dovolila podpora siroti Mariji Stalcarjevej;
- s) o poročilu deželnega odbora v zadevi ustanovitve zaklada za javna dela in za povzdigo deželne kulture (k prilogi 48.).
10. Priloga 47. Poročilo upravnega odseka gledé načrta zakona o oskrbi za prazgodovinske in starinske najdbe v vojvodini Kranjski (k prilogi 29.).
11. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca dr. Ign. Žitnika in tovarišev gledé živinskega prometa z Ogersko (k prilogi 39.).
12. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o:
§ 3, A: Deželna kultura.
13. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu, in sicer:
o uvodu:
„ § 1: Zakonski načrti,
„ § 2: Davki,
„ § 8, A: Ljudske, srednje in visoke šole.
- c) über die Petition des Schubführers Mathias Eppich um Pensionserhöhung;
- d) über die Petition des Musealvereines für Krain um Subventionsbewilligung;
- e) über die Petition des Johann Grilc von Klenik um Remuneration für die an das Landesmuseum abgegebenen Ausgrabungen;
- f) über den Bericht des Landesauschusses, betreffend das Landeshospital (zur Beilage 37);
- g) über die Petition der freiwilligen Feuerwehr in St. Rupert in Unterkrain um Subvention;
- h) über die Petition des Gemeindeamtes in Preßer, Bezirk Laibach, um einen Beitrag per 1000 K zu den Kosten der Errichtung einer Eisenbahn-Haltestelle;
- i) über die Petition der landwirtschaftlichen Filiale in Planina bei Wippach um Subventionsbewilligung behufs Anlage eines amerikanischen Schnittweingartens;
- j) über die Petition des Oberlehrers Joh. Jeglič von St. Kreuz bei Littai um Subvention behufs Theilnahme am Curse zur Heilung von stotternden Kindern in Wien;
- k) über die Petition der Gemeinden Radmannsdorf, Kropp, Steinbüchel u. a. um einen Beitrag behufs Errichtung einer Brücke für Fußgänger über die Save unterhalb Mötschnach;
- l) über die Petition der Landwirtschaftsfiliale in Rudolfswert um Abhaltung von Vereidungscursen an der Schule in Stauden;
- m) über die Petition des Ortsschulrathes in Töplitz bei Rudolfswert um einen Beitrag behufs Errichtung der Wasserleitung zum Schulgebäude;
- n) über die Petition der Theresia Sever in Großotok um Abschreibung der Verpflegskosten per 1028 K 36 h nach ihrem verstorbenen Manne;
- o) über die Petition des Gemeindeamtes in Höttsich bei Littai um Regulierung der Save;
- p) der Milchgenossenschaft in Zirkniz um Subvention;
- r) über die Petition des Johann Škerjanec, Tischler in Laibach, um Bewilligung einer Unterstützung für die Waise Maria Stalzer;
- s) über den Bericht des Landesauschusses, betreffend die Bildung eines Fonds für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landeskultur (zur Beilage 48.).
10. Beilage 47. Bericht des Verwaltungsausschusses über den Gesetzentwurf, betreffend die Fürsorge für prähistorische und alterthümliche Funde im Herzogthume Krain (zur Beilage 29.).
11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbstständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Ignaz Žitnik und Genossen, betreffend den Viehverkehr mit Ungarn (zur Beilage 39.).
12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses, und zwar über:
§ 3, A: Landeskultur.
13. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht, und zwar:
über: die Einleitung,
„ § 1: Gesetzentwürfe,
„ § 2: Steuern,
„ § 8, A: Volks-, Mittel- und Hochschulen.

Začetek seje ob 10. uri 10 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 10 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrujem sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika 8. deželnozborske seje dné 19. aprila 1900.

1. Sitzung des Protokollés der VIII. Landtags-sitzung vom 19. April 1900.

Tajnik Pfeifer:

(Bere zapisnik VIII. seje v nemškem jeziku. — Liest das Protokoll der VIII. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Izročene so bile potom deželnega odbora sledeče peticije:

Krajni šolski svet v Višnji gori prosi podpore za zgradbo novega šolskega poslopja.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Glasbena Matica v Ljubljani prosi redne in izredne podpore za vzdrževanje šole.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Der Landeschulrath in Laibach legt vor das Gesuch der Lehrerin Franciska Stepišchnegg-Setina in Mannsburg um Abschreibung des Abfertigungsbetrages per 270 K.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Sternen Matej, akademični slikar na Vrhniki, prosi podpore za potovanje v Italijo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Kmetijska podružnica v Št. Jurju pri Kranju prosi podpore za podružnično drevesnico.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Županstvo v Orehovici prosi za uvrstitev občinske ceste Orehovica - Cerovlog - Vrhnika med okrajne ceste.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani prosi za uravnavo pravnih razmer.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Hribar izroča prošnjo šolskega upravištva Glasbene Matice v Novem mestu za prispevek k izvanrednim in rednim izdatkom.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Košak izroča prošnjo kmetijskega društva v Dobropoljah za podporo za stavbo združne mlekarnice.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod deželni poslanec Murnik izroča prošnjo:

Die Leitung der Laibacher Volks- und Studentenfiche bittet um eine Unterstützung.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Šubic izroča prošnjo odbora slov. umetniškega društva v Ljubljani za denarno podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Kalan izroča prošnjo kmetijske podružnice v Žabnici za podporo za nakup strojev potrebnih pri gospodarstvu.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Majaron izroča prošnji:

Stavbinska družba v Idriji prosi podpore.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Obrotniška bolniška blagajnica v Idriji prosi podpore za ustanovne stroške.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Božič izroča prošnjo odbora splošnega društva avstrijskih farmaceutov, podružnica Ljubljana, za podelitev volilne pravice.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Kalan izroča prošnjo slovenskega katoliško-delavskega društva v Ljubljani za razširjenje volilne pravice za deželni zbor.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

3. Priloga 49. **Poročilo deželnega odbora, da se mestni občini Ljubljanski dovoli, da sme mestno grajsčino Podturn obremeniti s hipotečnimi kavcijami do najvišjega zneska 140.000 kron.**

3. Beilage 49. Bericht des Landesauschusses, betreffend die der Stadtgemeinde Laibach zu ertheilende Bewilligung, das städtische Gut Unterthurn mit Hypothekencautionen bis zum Höchstbetrage von 140.000 Kronen zu belasten.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 50. **Poročilo deželnega odbora o vodovodu za Novomesto in okolico z dotičnim načrtom zakona.**

4. Beilage 50. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Wasserleitung für Rudolfswert und Umgebung sammt dem bezüglichen Gesekentwurfe.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

5. Priloga 51. **Poročilo deželnega odbora o razširjalni stavbi deželnoobranske vojašnice v Ljubljani.**

5. Beilage 51. Bericht des Landesauschusses über den Erweiterungsbau der Landwehr-Kaserne in Laibach.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

6. Priloga 52. **Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži proračun deželnega zaklada za leto 1900.**

6. Beilage 52. Bericht des Landesauschusses mit Vorlage des Voranschlages des Landesfondes für das Jahr 1900.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

7. Priloga 53. **Poročilo deželnega odbora gledé dovolitve 5% naklade na najemščino od stanovališč v mestni občini Črnomelj.**

7. Beilage 53. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Bewilligung einer 5% Auflage von den Mietzinsenträgnissen in der Stadtgemeinde Tschernembl.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Na vrsto pride:

8. **Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji: Župansteu občine Rovte, Žiri in Dolenji Logatec za izvršitev cestne zgradbe Rovte-Žiri po progi „Sovra“.**

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeindeväter Serenth, Sairach und Unterloitsch um Ausführung des Straßenbaues Serenth-Sairach auf der Strecke „Sovra“.

Poročevalec Božič:

Visoka zbornica! Županstva občin Dolenji Logatec, Rovte in Žiri vložila so na deželni zbor prošnjo, da bi se dogradila cesta Rovte-Žiri. To prošnjo opirajo na dejstvo, da je del te ceste do idrijske meje že dograjen, in da treba torej ta del ceste dopolniti s progo po Sovri do Žirov. Prosilci naglašajo ob kratkem, da bi bila ta proga za 3,8 km krajša, da bi bila dobava materijala za to progo lažja, vzdrževanje ceste ceneje in tudi zgradbeni troški znatno nižji. Kakor znano, bili so l. 1886. proračunjeni dotični troški za cestno progo po Sovri na 38.000 gld., troški za cesto po Račevi, (torej za alternativno progo), pa na 73.000 gld. Sedanji prosilci se odločno obračajo proti cestni črti po Račevi ter navajajo kot razlog zlasti tehnične težkoče, kajti pri zračni črti 2 km pade morska višina od 715 m na 314 m. Tudi prosijo za to, da bi se deželni zbor izrekel za cestno progo po Sovri in zgradbo kolikor mogoče pospešil.

Ta prošnja mi daje povod, da sežem nekoliko v preteklost te zadeve.

L. 1882. je bila visoki zbornici podana prva prošnja občin Dolenji Logatec, Rovte, Št. Jošt, Trata in Žiri. Ta prošnja je bila takrat izročena deželnemu odboru, da dožene o njej potrebne pozvedbe ter o uspehu teh pozvedeb poroča v prihodnjem zasedanju. Takoj naslednje leto t. j. 1883. vložila sta Vrhiška občina in Vrhiški cestni odbor drugo prošnjo, ki je merila na to, da naj bi se ne gradila zveza med Rovtami in Žirem po Sovri, ampak po dolini Račeva čez Smrečje na Podlipo in Vrhniko in tako napravila najkrajša zveza med Ljubljano, Vrhniko in Žirem. Ti prošnji si nasprotujeta, kar je samo po sebi umevno, ker so interesi na eni in drugi strani različni in se končno gre za to, ali naj se glavni promet obrne na Vrhniko, ali na Logatec. Deželni zbor je dal takrat deželnemu odboru nalog, naj odpošlje na lice mesta izvedence, da proučijo vprašanje, katera proga da bi bila umestnejša in koliko bi vsaka stala, končno pa se oziralo zlasti na to, katera proga bi prebivalstvu, oziroma veliki večini prebivalstva najbolj koristila. Vsled tega sklepa se je bila odposlala iz te visoke zbornice komisija na lice mesta, v katero so bili imenovani, oziroma izvoljeni tedanji poslanci: že pokojni dr. Samec, Lavrenčič in Faber. Ti so celo zadevo na lici mesta proučili in se potem izrekli za cestno progo po Sovri, ob enem pa so navajali tudi težkoče, katere bi napravila izvedba projekta po Račevi. V obširnem poročilu so torej priporočali zgradbo po ceste Sovri. Deželni zbor je, ker se je

takrat ravno veliko govorilo o zgradbi železnice Škofja Loka-Divača, sklenil v zasedanjul eta 1886., da naj se zgradba te ceste, ker bi utegnila vsled železnične zveze postati nepotrebna, sploh odloži, dokler vprašanje o železnici Škofja Loka-Divača ne bo definitivno rešeno. Potem je ta stvar od l. 1886. do l. 1896. počivala. Po zadnjih deželnozborskih volitvah pa je prišla kar cela kopica prošenj za eno ali za drugo alternativno črto pred deželni zbor. Ko se je v seji dne 16. januarija 1896 obravnavalo o teh prošnjah, je deželni zbor deželnemu odboru naročil, naj po izvedencih iznova proučuje, ali ne bi morebiti z ozirom na nekatere premembe, katere je o alternativnem načrtu Račeva nasvetovalo Vrhniško županstvo in cestni odbor Vrhniški, kazalo z ozirom na obilo število interesiranih občin dograditi cestno progo po Račevi. Pri tej priliki se je tudi naglašalo, da bi bilo mogoče, ako se po Sovri ali pa tudi po Račevi gradi nova zveza z Rovtami, morebiti na obe strani ustreči tako, da se napravi zveza na Logatec, na Vrhniko in na Ljubljano, tako torej, da bi imela žirovska občina od ene in od druge zveze največje koristi. Vsled tega naročila je odposlal deželni odbor leta 1897. deželna inženirja Witschla in Klinarja na lice mesta. Ta dva sta celo zadevo iznova proučevala in se potem izrekla, da je mogoče zgradbo tako po Sovri kakor tudi po Račevi izvršiti in da bi se pomisleki, ki se navajajo proti progji po Račevi, dali lahko odstraniti, in da bi tudi zgradba po Račevi morebiti toliko ne stala, kakor se je prvotno mislilo. Deželni odbor je z ozirom na to izjavo izvedencev podal deželnemu zboru v zasedanju l. 1898. obširno poročilo, in takrat je deželni zbor z ozirom na to poročilo sprejel to v vednost, h kratu pa storil sklep, s katerim se deželnemu odboru naroča, da ukrene kar treba v svrhu popolnitve načrta v smislu dotičnega poročila. Izvedenci so namreč naglašali takrat, da bi bilo treba, ako bi se gradila proga po Sovri, načrt temeljito pregledati, ker so se tekom 15 let cene, pa tudi druge razmere močno spremenile, zlasti pa da je v poštev jemati pri zgradbi ene ali druge proge vodi Račevo in Sovro, da treba torej pred vsem ti vodi regulirati, ker voda vasi Žiri v tej meri škoduje, da vas in polje preplavlja. Vsled tega naročila se je obrnil deželni odbor pred vsem v tej zadevi na c. kr. urad za zgradbo hudournikov v Beljaku, oziroma na deželno vlado in izdelal se je, kolikor je meni znano, projekt, po katerem bi uravnava Račeve in Sovre stala približno 10.000 gl. in se je nedavno ta stvar doposlala ministerstvu.

Iz vseh teh strokovnjaških poročil odseva jasno, da treba pred vsem uravnavi vode po Sovri in Račevi prilagoditi načrte za cestno zgradbo in da se šele potem more misliti na zgradbo samo. Vsled tega položaja je torej predstoječa prošnja nekako neizvršljiva, ker še ni dozorela. Deželni zbor dozdej še ni v položaju, se izreči za progo po Sovri, ali po Račevi, kajti manjka še poročila, zlasti pa načrta za uravnavo vode po Sovri in Račevi, posebej pa še uravnava sama. Upravni odsek, ki se je o tej

zadevi temeljito in obširno posvetoval, je prišel do zaključka, da treba pred vsem, da se izvršita deželnozborska sklepa z dne 16. januarija 1896 in 15. februarija 1898, v katerih je bilo deželnemu odboru naročeno, da takoj vse potrebno ukrene, zlasti pa dá načrte pregledati, dalje, da se gledé uravnave vodá vse potrebne korake stori in potem v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru poroča. To se dozdej z ozirom na uravnavo vodá ni zgodilo, kajti deželni zbor v zadnjih dveh zasedanjih niti o uravnavi vodá niti o žirovski cesti ni prejel nobenega poročila. Z ozirom na to je bil upravni odsek mnenja, da za zdaj ne kaže drugzega, nego deželni odbor opozoriti na to, da izvrši dotična deželnozborska sklepa, ter me je pooblastil, da v tem smislu predlagam:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru naroča se iznova, da izvrši deželnozborska sklepa VI. seje z dné 16. januarija 1896. in X. seje z dne 15. februarija 1898. gotovo tekom letošnjega leta ter o tem v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru poroča in stavi daljne predloge.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo obseti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

9. Ustna poročila finančnega odseka:

a) v zadevi preskrbljevanja Suhe Krajine z zdravo pitno in napajevalno vodo (k prilogi 28.).

9. Mündliche Berichte des Finanzausschusses:

a) betreffend die Versorgung Dürrentrains mit gesundem Trink- und Tränkwasser (zur Beilage 28);

Berichterstatter Ritter von Langer.

Hohes Haus! Es handelt sich neuerdings zum fo und soviekten Male um die Frage der Wasserversorgung Dürrentrains. Diese Angelegenheit zieht sich bereits 10 Jahre hindurch und war nahezu bereits vollendet. Von allen Seiten von Staat und Land sind in dieser Richtung die höchsten Beiträge gewährt worden, jedoch ist die Durchführung des Werkes am Widerstande der Bevölkerung selbst gescheitert. Der letzte Beschluss des hohen Landtages war der vom vorigen Jahre, wornach, da das erweiterte Projekt zur Versorgung Dürrentrains mit Trink- und Tränk-

wasser nicht zur Ausführung gelangen konnte, wieder zurückgegriffen werden sollte auf das ursprüngliche Project mit einem Kostenaufwande von 30—35.000 fl.

Der 2. Punkt dieses Beschlusses bezog sich darauf, daß die Regierung gebeten werden möge, zu dem letzteren Kostenvoranschlag 50 % beizutragen, während der Punkt 3 dahin ging, daß der Landesauschuss zur Sicherung der 20 % igen Beitragsleistung zur Erhaltung der Wasserleitung und zur Deckung der jährlichen Regiekosten mit der Bevölkerung in Contact zu treten habe und nicht früher mit einer Vorlage an den Landtag zu kommen habe, als bis die Bevölkerung sich in rechtsverbindender Form damit einverstanden erklärt hat, diese 20 %, sowie die Kosten der Erhaltung und der Deckung der Regiekosten zu sichern.

Trotzdem ist der Landesauschuss wieder mit einer Vorlage vor den Landtag getreten, in welcher derselbe die Anfrage stellt, ob der Landtag nicht etwa auf das Project vom Jahre 1895 zurückgreifen würde statt des Projectes, welches in der vorigen Landtags-Session als in Aussicht stehend bezeichnet worden ist.

Warum hat der Landesauschuss diese Vorlage eingebracht? Aus dem Grunde, weil das Landesbanamt, an welches sich der Landesauschuss gewendet hatte, demselben erklärte, daß das Project von 1890 mit dem Kostenaufwande von 30—35.000 fl. ein absolut verfehltes sei und zwar aus mehreren technischen Gründen und aus Gründen, welche dagegen sprachen, nur einen kleinen Theil dieser ganzen Gegend Dürrenkrains mit Wasser zu versorgen und noch dazu, wie das damalige Project verlangte, mit Gurfwasser.

Weiters wurde darauf hingewiesen, daß, abgesehen von den technischen Mängeln dieses Projectes, dasselbe nicht 30—35.000 fl., sondern wahrscheinlich 50—60.000 fl. in Anspruch nehmen würde. Der Kostenvoranschlag für dieses Project war vom Ingenieur Prasky gemacht worden und die Kostenvoranschläge desselben haben immer viel niedrigere Summen aufgewiesen, als schließlich thatsächlich zu den betreffenden technischen Arbeiten nothwendig waren.

Schließlich ist auch merkwürdiger Weise dieses Project von 1890 abhanden gekommen. Es ist nicht auffindbar und außerdem macht das Landesbanamt darauf aufmerksam, daß, wenn seiner Zeit die Regierung gegen dieses Project sich aussprach und dasselbe erweitert wissen wollte, sie sich wahrscheinlich auch jetzt wieder dagegen aussprechen werde.

Es handelt sich also eigentlich bei der Vorlage um Abänderung des Punktes 1, in welchem das Project von 1890 zur Grundlage genommen wurde und stellt nunmehr der Landesauschuss die Frage, ob nicht das Project von 1895 an dessen Stelle treten könnte, für welches Project sich das Landesbanamt warm ausspricht, wie dies auch seiner Zeit seitens des Ministeriums geschehen ist.

Dabei bleiben aber die anderen Punkte des vorjährigen Beschlusses vollkommen aufrecht, nämlich diejenigen Punkte, durch welche zuerst die Quote, die die Bevölkerung zur Durchführung des Werkes beizutragen hätte, vollkommen rechtsverbindlich gesichert werde, bevor überhaupt der Landesauschuss an den Landtag neuerdings in der Sache herantritt. Denn bisher war es leider der Fall, daß der Landesauschuss zuerst an den Landtag herantreten ist, auf daß

dieser die Höhe des Percentfages, in welcher der Landesbeitrag zur Wasserleitung zu leisten wäre, beschliesse, dann sich der Landesauschuss an die Regierung wendete, auf daß diese ebenfalls sich bereit erkläre unter gewissen Bedingungen einen möglichst hohen Beitrag zu leisten und dann schließlich, nachdem alles fertig war, hat die Bevölkerung erklärt, sie gebe dazu nichts her. Dann ist natürlich die ganze Geschichte in den Brunnen gefallen. Es wäre daher angezeigt, den umgekehrten Weg einzuschlagen, nicht nur bei diesem, sondern bei allen Wasserleitungsprojecten, daß nämlich zuerst der Kostenvoranschlag fertig gemacht, dann an die Bevölkerung herantreten und ihr gesagt werde: Unter den gewöhnlich vorkommenden Umständen dürfte die Regierung soviel und das Land soviel beitragen, ihr aber müßt jedenfalls den Rest zahlen. Wenn ihr euch einmal einverstanden erklärt habt, daß ihr unter den genannten Bedingungen den Rest bezahlt, wenn ihr dies rechtsverbindlich erklärt habt, dann werden wir weitergehen. Dann wird aber auch der Beweis erbracht sein, daß die Beteiligten wirklich Interesse an der Durchführung eines Werkes haben.

Dieses Princip möchte ich auch bei dieser Wasserleitung aufrecht erhalten wissen.

Vor was ist denn die Bevölkerung in diesem Falle so erschrocken, daß sie erklärte, unter keinen Umständen weder zu dem Projecte von 1895, noch zu dem Cisternenprojecte — das Land hat inzwischen schon viele Kosten gehabt — irgend etwas beizusteuern?

Wenn das Pumpenwerkproject vom Jahre 1895 durchgeführt worden wäre, so hätte jedes Haus für die Verzinsung der Beitragsleistung — die ganze Summe wäre ja von der Sparkasse hergegeben worden — für die Regiekosten und für die Erhaltung zusammen jährlich 3 fl. 64 kr. zu zahlen. Wenn man aber für eine Wasserleitung pro Jahr und Haus nicht mehr als 3 fl. 64 kr. zu zahlen hat und nicht einmal die leisten will, so muß das Ministerium zur Ansicht kommen, daß die Bevölkerung an der Sache gar kein Interesse habe. Per Einwohner berechnet hätte, die Beitragsleistung jährlich 64 kr. betragen.

Zu Anbetracht der Gründe, welche ich im Finanz-ausschusse vorzubringen die Ehre hatte, hat derselbe schließlich für folgenden Antrag sich ausgesprochen:

(bere: — liest:)

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesauschuss wird beauftragt, einen neuen Kostenvoranschlag zu dem im Jahre 1895 dem hohen Landtage vorgelegten Hauptprojecte zur Versorgung Dürrenkrains mit gesundem Trink- und Tränkwasser fertigzustellen zu lassen, sodann mit den Interessenten in das Einvernehmen zu treten behufs rechtsbindender Sicherung a) ihrer 20 % Beitragsleistung zur Durchführung obigen Wasserversorgungsprojectes, b) der Kosten der Erhaltung desselben und c) der Deckung der jährlichen Regiekosten und erst hierauf mit einer bezüglichen Vorlage an den hohen Landtag heranzutreten.“

Ein neuer Kostenvoranschlag ist für das 1895er Project beantragt worden, wiewohl die Pläne von 1895 im Landesbanamt erliegen, aus dem Grunde, weil der Kostenvoranschlag verschwunden ist. Es liegt auch nicht

soviel daran, daß derselbe nicht aufzufinden ist, denn er stammt vom Ingenieur Prastkyher, dessen Kostenaufstellungen, wie ich bereits erwähnt habe, mit dem tatsächlichen Aufwande selten zu stimmen pflegten. Ich bitte die Anträge des Ausschusses anzunehmen.

Deželni glavar :

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik :

Visoka zbornica! Jaz se za svojo osebo v imenu prebivalstva teh krajev jako toplo zahvaljujem vsem gospodom v finančnem odseku, ki so zopet pokazali veliko naklonjenost nasproti Suhi Krajini gledé dobave vode. Popolnoma se strinjam s poročilom častitega gospoda poročevalca, kakor tudi z njegovim predlogom. Spopolnujem to stvar samo s tem, da se je zadeva zaradi tega zavlekla, ker ljudje nikdar niso bili na jasnem, koliko bodo morali plačati. Že gledé troškov za stavbo se je naglašalo v gotovih krogih, da se nikakor ne bode mogel izvršiti vodovod za 110.000 gld. Drugič jih je najbolj ustrašila režija. Sprva se je trdilo, da bo stala režija 400 gld. na leto, pozneje pa, ko je bil l. 1895. zakon sprejet in potrjen, je pa nenadoma hidrotehnik spoznal, da bo stalo 1400—1500 gld. na leto, in to je bil tisti vzrok, kateri je ljudi ostrašil, da so se premislili in prosili, da naj se jim dajo namesto vodovoda vodnjaki. To omenjam samo mimogredé. Da se pa stvar vendar že enkrat dožene, da bodo ljudje na čistem in vedeli, koliko bodo imeli prispevati, bi jaz želel in prosil, deželni odbor naj bi letos o prvi priliki poslal gospoda poročevalca deželnega odbora samega na lice mesta, da bo ustno z ljudmi obravnaval, da se bodo končno pravomočno zavezali, koliko bodo prispevali za troške, ki so navedeni pod točko 3. tiskanega poročila. Samo to sem hotel omeniti, da se stvar zopet ne zavleče, kajti če kje je gotovo Suha Krajina potrebna vode.

Deželni glavar :

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Berichterstatter Ritter von Ränger :

Ich habe nichts weiter zu bemerken.

Deželni glavar :

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride ustno poročilo finančnega odseka:

b) o prošnji odbora pedagogičnega društva v Krškem, da se mu odkupi nekaj za obrtne nadaljevalne šole potrebnih knjig.

b) über die Petition des pädagogischen Vereines in Gurkfeld um Abnahme einiger Bücher für die gewerblichen Fortbildungsschulen.

Poročevalec ces. svetnik Murnik :

Slavni zbor! Odbor pedagogičnega društva v Krškem prosi v svoji prošnji, da je ono sprevidelo pomanjkljivo stran gledé knjig, ki se rabijo v obrtnih nadaljevalnih šolah in je to uvaževalo v letniku 1892. s tem, da je v „Pedagogičnem letniku“ ponatisnilo v prevodu „C. Hesky, jednostavni predmeti iz stavbarstva in strojstva“, — dalje pa leta 1899. izdalo knjigo „Stavbni črteži (plani) s proračuni in kratek nauk o projekcijskem, situacijskem in perspektivnem risanju“. Ono je poskušalo pri obrtnih nadaljevalnih šolah te knjige prodati, ali uspehi so bili jako mali, najbrž zato, ker se važnost obrtnih nadaljevalnih šol tudi tam, kjer obstojé, še premalo upošteva in se dotični faktorji, ki bi morali v prvi vrsti skrbeti za to, da se spozna, kako dobre namere imajo in kako koristne so te šole, za to nočejo nič žrtvovati ali tako malo, da tega skoraj ni omeniti vredno in se le zanašajo na državo, deželo in druge faktorje.

Finančni odsek se pa vendarle ni mogel prepričati, da so pedagogičski letnik oziroma stavbni črteži z leta 1899. taki, da morejo služiti obrtnim nadaljevalnim šolam, če bi pa, o čemer jaz za svojo osebo ne dvomim, temu res tako bilo, bi bilo dobro, da bi obrtne nadaljevalne šole te knjige imele. Finančni odsek je za ta slučaj mnenja, naj bi se vstreglo prošnji pedagogičnega društva v Krškem, ki gré na to, da blagovoli deželni zbor skleniti, da se nekoliko teh knjig za obrtne nadaljevalne šole nakupi in s tem tudi podpira gmotno stanje pedagogičnega društva. O tem se pa more seveda prepričati le deželni odbor, ki tudi lahko od strokovnjakov poizvé, ali bodo te knjige dobro služile dotičnemu namenu in zato tudi v imenu finančnega odseka nasvetujem:

„Deželni zbor skleni:

Prošnja „Pedagogičnega društva“ v Krškem se izroča deželnemu odboru v rešitev.“

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

- c) o prošnji odgonskega sprevodnika Matije Eppicha za zvišanje pokojnine.
- c) über die Petition des Schubführers Mathias Eppich um Pensionserhöhung.

Berichterstatter Graf Barbo:

Der ehemalige Hauptschubführer Mathias Eppich genießt eine Gnadengabe von 300 fl. Dieselbe wurde im Jahre 1898 auf diesen Betrag erhöht, nachdem sie früher nur 200 fl. betragen hat. Diese Gnadengabe wird von den Ländern Krain und Steiermark gemeinschaftlich bezahlt und zwar nach dem Schlüssel 21:28, wovon Krain 21, Steiermark 28 Theile zahlt. Im Jahre 1898 wurde, wie ich bereits mitgetheilt habe, diese Gnadengabe auf 300 fl. erhöht und hat sich der steiermärkische Landesauschuß erst nach einigen Bedenken dazu bewegen lassen, darauf einzugehen. Nun liegt neuerdings sein Gesuch vor, welches allerdings begründet ist, indem der Petent anführt, daß er schwer an Gicht leidet, welche er sich in diesem Dienste zugezogen hat und daß er monatelang bettlägerig ist. Sowohl er wie seine Frau, welche ebenfalls kränklich ist, sind nicht in der Lage etwas zu verdienen. Er führt ferner an, daß einer seiner Collegen, der ehemalige Hauptschubführer Mitek, eine Gnadengabe von 348 fl. genießt und bittet, man möge ihm seine Gnadengabe ebenso hoch bemessen.

Obwohl es nun nicht gewiß ist, ob der steiermärkische Landesauschuß, respective der Landtag damit einverstanden sein werden, diese Gnadengabe neuerdings zu erhöhen, so habe ich doch im Namen des Finanzausschusses folgenden Antrag zu stellen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Dem Mathias Eppich wird die Gnadengabe von jährlichen 300 fl. mit Beginn des laufenden Jahres auf 700 K per Jahr erhöht unter der Voraussetzung, daß der Landesauschuß von Steiermark den verhältnismäßig auf diese Erhöhung entfallenden Antheil seinerseits beiträgt.“

Deželni glavlar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

- d) o prošnji muzejskega društva za Kranjsko, da se mu dovoli podpora v društvene namene.

- d) über die Petition des Musealvereines für Krain um Subventionsbewilligung.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Muzejsko društvo za Kranjsko obrnilo se je po stari navadi tudi letos do deželnega

zboru s prošnjo, da bi se mu za leto 1900. v društvene namene dovolilo istotoliko podpore iz deželnega zaklada, kakor lansko leto. Ono se sklicuje na svoje publikacije zadnjega leta, katerih je predložilo 12 zvezkov in sicer polovico slovenskih in polovico nemških. Ene urejuje gospod Koblar, druge pa gospod dr. Gratzy. V zvezi je društvo z raznimi učenimi društvi in znanstvenimi korporacijami ter zamenjava ž njimi svoje publikacije. Prejete knjige, ki so velike znanstvene vrednosti, odstopa društvo muzejski knjižnici v Ljubljani. Tako je minulo leto odstopilo tej knjižnici 212 knjig in brošur. Ker ima društvo le 205 plačujočih rednih članov, bi ne bilo v stanu pokriti svojih troškov, ko bi se le na te naslanjala, in zato je navezano na podpore katere redno dobiva ne le od dežele, ampak tudi od države.

Finančni odsek je bil mnenja, da je jako dobro, da to društvo obstoji in se je o njega delovanju in trudaljubivosti zelo laskavo izrekel. Smatral je, da je vredno, da se subvencionira z deželnimi sredstvi, in zatorej nasvetujem:

„Deželni zbor skleni:

Muzejskemu društvu za Kranjsko v Ljubljani podeli se za leto 1900 v društvene namene iz deželnega zaklada 800 K podpore.“

Deželni glavlar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

- e) o prošnji Janeza Grilca iz Klenika, da se mu dovoli nagrada za izkopanine, katere je oddal deželnemu muzeju.

- e) über die Petition des Johann Grilc von Klenik um Remuneration für die an das Landesmuseum abgegebenen Ausgrabungen.

Berichterstatter Graf Barbo:

Es liegt ein Gesuch des Johann Grilc vor um ein Geschenk, welches ihm der Landtag dafür geben soll, daß er alterthümliche Funde gemacht und dem Museum verkauft habe. Der Finanzausschuß hat gar keinen Grund gefunden, dieses Gesuch zu bewilligen, umsomehr, als wir gerade heute über ein Gesetz zu beschließen haben werden, welches seinen Grund darin hat, daß das Land in dieser Richtung vielfach ausgebeutet wird.

Ich habe daher im Namen des Finanzausschusses folgenden Antrag zu stellen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Dem Gesuche des Johann Grisc um Gewährung einer Remuneration wird keine Folge gegeben.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka, to je ustno poročilo finančnega odseka

f) o deželnega odbora poročilu v zadevi deželne bolnišnice (k prilogi 37.)

f) über den Bericht des Landesausschusses, betreffend das Landeshospital (zur Beilage 37.)

se za danes odstavi z dnevnega reda, ker stvar še ni rešena v finančnem odseku.

Na vrsto pride torej ustno poročilo finančnega odseka:

g) o prošnji prostovoljnega gasilnega društva v Št. Rupertu na Dolenjskem za podporo.

g) über die Petition der freiwilligen Feuerwehr in St. Ruprecht in Unterkrain um Subvention.

Berichterstatter Ritter von Ronger:

Im Jahre 1899 wurde in St. Ruprecht eine Feuerwehr gegründet. Diese hat, was die Gemeinde in Sanct Ruprecht selbst betrifft, eine größere Bedeutung, indem sich in dieser Gemeinde 609 Häuser und außerdem viele um diese Häuser stehende Wirtschaftsgebäude befinden. Die Gemeinde St. Ruprecht selbst hat 81 Häuser und die entsprechenden Wirtschaftsgebäude.

Infolgedessen war es begreiflich, daß die Feuerwehr von St. Ruprecht zu diesem Zwecke möglichst gute Apparate angeschafft hat als sie an ihre Gründung schritt und zwar hat sie bereits 1500 fl für Feuerspritzen u. s. w. ausgegeben. Nun ist diese Feuerwehr noch nie um eine Unterstützung beim Landtage eingekommen, sondern hat alles aus eigenen Mitteln gedeckt.

Der Finanzausschuss hätte nun, wie ich glaube, sehr gern eine größere Unterstützung für diese Feuerwehr bewilligt, wenn nicht ein Gesetz bestände bezüglich des

Feuerwehrfonds, und infolgedessen auch bezüglich der Verteilung der Unterstützungen an die einzelnen Feuerwehren des Landes, wornach diese Unterstützungen aus dem Feuerwehrfonds seitens des Landesausschusses unter Beistand zweier Herren der Versicherungsbranche zu gewähren sind, letzteres aus dem Grunde, weil die Einnahmen des Feuerwehrfonds hauptsächlich aus den Zuschüssen der einzelnen Versicherungsgesellschaften herkommen. Infolgedessen ist es notwendig, diese Bitte der Feuerwehr in St. Ruprecht an den Landesausschuss zu leiten, damit dieser nach den Bestimmungen des Feuerwehrfondsgesetzes vorgeht.

Der Finanzausschuss hat demnach den Beschluss gefasst:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die Petition des Feuerwehrvereines von St. Ruprecht im pol. Bezirke Gurkfeld wird dem Landesausschuss zur Erledigung zugewiesen und wärmstens empfohlen.“

Ich ersuche die Herren, diesen Antrag anzunehmen.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

h) o prošnji županstva v Préserji v okraji ljubljanske okolice, da se mu dovoli prispevek 1000 K k stroškom za ustanovitev železniškega postajališča.

h) über die Petition des Gemeindeamtes in Préser, Bezirk Laibach, um einen Beitrag per 1000 K zu den Kosten der Errichtung einer Eisenbahn-Haltestelle.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Namens des Finanzausschusses habe ich die Aufgabe über einer Petition der Gemeinde Préser zu berichten, in welcher dieselbe bittet, ihr zu den Kosten der Errichtung einer Haltestelle eine Landesunterstützung von 1000 K zu gewähren.

Die Gemeinde weist darauf hin, daß sie bisher, sowie auch die dieselbe umgebenden Gemeinden von allem Verkehr sozusagen ausgeschlossen war, daß zur nächsten Station und zwar nach Franzdorf anderthalb Wegstunden, zur anderen Station d. h. nach Laibach sogar 3—4 Wegstunden sind. Sie weist ferner darauf hin, daß die Südbahn sich nur bereit erklärt habe, eine Haltestelle zu errichten, wenn ein sehr bedeutender Betrag in der Gesamtsumme von 4400 K beigesteuert werde. Sie hebt weiters hervor, daß die Gemeinde sehr belastet ist durch den Betrag von 1600 K, welche sie für die Errichtung eines

Friedhofes aufzubringen hat. Endlich betont sie, daß sie in dem Bezirke keine Landstraße, dafür aber sehr viele Gemeindefstraßen hat, welche auf Kosten der Gemeinde erhalten werden müssen.

Der Finanzausschuß hat bei Prüfung dieser Angelegenheit nicht verkannt, daß die Errichtung einer Haltestelle auf der langen Pause der Südbahnstrecke zwischen Laibach und Franzdorf eine zweckmäßige Maßregel sei. Er hat auch nicht verkannt, daß der Beitrag, welchen die Südbahn verlangt, unverhältnismäßig hoch sei, und daß daher allerdings die Gemeinde ein ziemliches Opfer für die Errichtung der Haltestelle zu bringen haben werde. Dennoch konnte sich der Finanzausschuß nicht entschließen, dem hohen Landtage einen Antrag auf Stattgebung dieses Gesuches zu unterbreiten und zwar wesentlich aus dem Grunde, um nicht wieder ein nach seiner Meinung sehr bedenkliches Präjudiz in dieser Sache zu schaffen. Es sind im Laufe der letzten Jahre eine große Reihe von Haltestellen an den verschiedenen Bahnstrecken errichtet worden und überall wurden die betreffenden Kosten ausschließlich von den Interessenten gedeckt. Es wäre daher ein gefährlicher Präzedenz zur Errichtung der künftigen Haltestellen Landesubventionen zu bewilligen.

Ich mache darauf aufmerksam, daß wir uns jeden Tag bei irgend einem Gegenstande darüber beklagen, daß die Ansprüche an den Landesfond außerordentlich hoch sind, und nun sollten wir durch eine Subvention für eine solche Angelegenheit gewissermaßen ein neues Gebiet für Gesuche eröffnen? Denn, wenn einmal für die Errichtung einer Haltestelle von Seiten des Landes eine Unterstützung gewährt wird, so ist kein Zweifel, daß damit für alle künftigen Fälle ein sehr fatales Präjudiz geschaffen ist und wir nicht in der Lage sein werden, ähnliche Gesuche, die gewiß nicht ausbleiben werden, abschlägig zu bescheiden. Es ist daher nothwendig bei der ersten Gelegenheit Farbe zu bekennen und den Standpunkt markieren, daß wir kein Geld geben für solche Sachen, die einen localen Anstrich haben und es am Platze ist, daß die Interessenten bedeutende Opfer bringen.

Es wäre noch hinzuzufügen, daß die Gemeinde Preßer zwar keine besonders große und reiche, aber doch auch keine der kleinen Gemeinden ist. Sie gehört nach dem Verhältnisse im Bezirke immerhin zu den größeren Gemeinden, denn sie hat 2.000 Einwohner.

Schließlich könnte man noch darauf hinweisen, daß nicht nur die Gemeinde Preßer, sondern auch einige umliegenden Gemeinden an der Errichtung der Haltestelle interessiert sind, daher es zweckmäßig erscheint, wenn die Gemeinde, wenn auch nur mit kleinen Beiträgen, auch die anderen Gemeinden, welche in Betracht kommen, heranzieht u. s. w.

Dies waren die Erwägungen, welche den Finanzausschuß zu dem Antrage bewogen haben, den ich mir dem Landtage zu empfehlen gestatte und welcher lautet:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Dem Gesuche der Gemeinde Preßer um eine Landesunterstützung von 1000 K zu den Kosten der Errichtung einer Haltestelle auf der Südbahnstrecke zwischen Laibach und Franzdorf wird keine Folge gegeben.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Umevam sicer nagibe, ki so vodili gospoda poročevalca, da je stavil v imenu finančnega odseka predlog, da se prošnja občine Preserske za podporo za napravo postajališča odkloni. On je tudi sam dejal, da ga je največ pripravilo do tega, da se ne ustvari prejudic, zato ker se je večkrat dogodilo, da se je začelo za kake namene podeljevati podpore, za katere so se potem iz vse dežele vedno novi in novi prosilci oglašali. Vendar pa obžalujem, da se ravno pri tej priliki vsklicuje na to, da bi bilo nevarno ustvarjati prejudic in da se hoče ravno tukaj napraviti neko izjemo, kjer se je najmanj bati posledic, katere nam gospod poročevalec slika. Kjer se je tacih posledic res bati, morali bi zatisniti ušesa pred prošnjami, ki nam dohajajo v veliko manj važnih in v takih zadevah, o katerih smo mogli vedeti, da se bodo po vrsti oglašali posamezni okraj, posamezne zadruge, posamezne občine za enake podpore. Tukaj pa tega vendar ni pričakovati, kajti jako malo je takih občin in krajev na Kranjskem, kjer bi bil pričakovati, da se bodo napravila nova postajališča. Saj nimamo v deželi bogvé kako veliko železniški^a prog; kjer pa so železniške proge, je že poskrbljen^h za postajališče. Pa recimo, da pride štiri, pet novi takih prošenj, potem se še vedno ni bati takih posledic in neprilik, kakoršne so se pokazale pri prošnjah za podpore, n. pr. za hiralnice in bolnice, ki so se gradile v posameznih okrajih. Tam bi bil morali prej nekoliko varčneje postopati, kakor v tej dani priliki in jaz bom kasneje še omenil, zakaj tu veliko laglje ugodno presojam prošnjo občine Preserske, kakor prošnje, kjer so se zahtevale podpore za druge namene.

Gospod poročevalec je omenil, da so se že na raznih krajih v deželi delala postajališča in da dotične občine še nikdar niso prosile za kako podporo. Res je to, ali dotične občine so tako srečne, da ne leže na progi južne železnice, kajti južna železnica je ravno tista proga, ki v takih slučajih zahteva največ doneskov.

Zato je pa treba tudi s to okolnostjo računati in pa s tem, da se gré tukaj za občino, ki sama po sebi ni premožna, ki pa ima nositi, kakor sama v prošnji navaja, jako velika bremena in ki ima izmed vseh občin okraja ljubljanskega največ občinskih cest, katere mora v dobrem stanju vzdrževati. Ako bi se mi res načela držali, da se ne smejo podeljevati podpore za take namene, bi ne bili sklenili, da se dovoli toliko in toliko podpore za napravo cestnega jarka v Železnikih ali za napravo kakega občinskega mosta, o čemer se je tudi že sklepalo v sedanjem zasedanju. Take stvari so vendar veliko manjšega pomena, kakor pa naprava postajališča, ki nima koristiti samo občini Preserski, ampak tudi sosednim

občinam in pri katerem je gotovo tudi Ljubljana interesovana, ker bo imela vsled njega ugodnejšo zvezo s Presersko in sosednimi občinami. Vse to govori torej za to, naj bi deželni odbor ne stopil na stališče, katero je označil gospod poročevalec.

Govori pa še neka druga okoliščina za to. Podpore, katerih sem prej omenjal, smo dovolili iz deželnega zaklada. Vsaka taka podpora za ustanovitev hiralnice ali bolnice, za napravo kakega mostu ali cestnega jarka, vsaka taka podpora obremeni kolikor toliko deželni zaklad. Če pa tukaj dovolimo podporo za napravo postajališča, s tem ne bomo prav nič obremenili deželnega zaklada, kajti mi imamo fond, v kateri deželni zaklad vplačuje po 25.000 gld. na leto in ki se je bil ustanovil, da se poleg tega, da ima služiti v pokritje nedostatkov dolenjskih železnic, podpira tudi železničarstvo na Kranjskem sploh.

Vprašanje gledé naprave preserskega postajališča spada pa končno tudi v pospeševanje železničarstva. Torej tudi s tega razloga je priporočati, da bi se prošnji ugodilo. Ne bom v tem oziru stavil bogvé kako daleč segajočega predloga in tudi nečem ponavljati predloga, ki sem ga bil stavil v finančnem odseku, ki ga je ovrigel tako, da sem bil primoran poročilo odstopiti današnjemu gospodu poročevalcu, temveč omejiti se hočem samo na polovico tiste podpore, kakor bi bil želel, da bi jo bil finančni odsek dovolil. Predlagam torej:

„Deželni zbor skleni:

Občini Preserski naj se za napravo postajališča dovoli podpora 500 K iz poroštvenega zaklada za Dolenjske železnice.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je toraj v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Jelovšek ima besedo.

Poslanec Jelovšek:

Štacija, ki se namerava napraviti v Preserji, bi služila vsem: Vnanje Gorice, Notranje Gorice, Plešivice, Breg, Spodnje Brezovice, Zgornje Brezovice, Goričica, Podpeč, Preserje, Prevole, Rakitna, Kamnik in Pekel, torej skupaj trinajstim vsem. Te vasi imajo 3262 prebivalcev in so, kakor je v prošnji označeno, in sicer nekatere po tri do štiri ure od Ljubljane, druge pa od ene do dve uri od Borovnice oddaljene. Naprava te ceste bi stala 4400 kron. — To končno res ni bogvé kako visoka svota, ali če se pomisli, da je Presersha občina lanskega leta napravila novo pokopališče, da je lanskega leta dala za lepi, veliki, vzorni šolski vrt veliko stotakov, da je morala dati občinska pota popolnoma popraviti, mora se pri-

poznati, da je dala vse, kar je imela in da se sedaj nahaja v velikih stiskah.

Tudi neki drugi moment imamo tukaj, katerega je treba upoštevati in to je Vrhniška železnica. Za to železnico je dala dežela 40.000 kron prispevka. Nam mora vendar ležeče biti, da se bo obrestovala in da bodo tisti Dolenjci prinašali tukaj kaj dividende. Treba je torej, da skrbimo, da dobi Vrhniška železnica kolikor mogoče več prometa in tega prometa bo gotovo imela veliko, ako bo imela Vrhnika zvezo s Preserjem. Sedanji jako veliki promet se mora vršiti z vozovi, kakor hitro pa bo v Preserji postaja ustanovljena, bo le redko kedo šel z vozom, ampak se bo vsakdo raje poslužil železnice. To je torej tudi moment, ki gotovo vpliva na to, da se prošnja usliši in da se občini, četudi ne podpora 1000 kron, kakor je ona prosila, pa vsaj kakor je predlagal gospod poslanec Hribar, dovoli podpora 500 kron. Prosim torej, da visoka zbornica izvoli sprejeti predlog gospoda poslanca Hribarja, da se občini Preserje za napravo postaje dovoli podpora 500 kron.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Es ist bezeichnend, meine Herren, für den Standpunkt, der in diesen und in ähnlichen Fragen eingenommen wird, die Art und Weise, wie der geehrte erste Redner seinen Antrag auf Gewährung einer Subvention von 500 K aus dem Eisenbahnfonde begründet hat. Er hat es verwunderlich gefunden und gewissermaßen dem Finanzausschusse und dem Berichterstatter einen Vorwurf gemacht, dass man einmal eine Ausnahme machen und für irgend etwas nicht die begehrte Subvention bewilligen will. Es ist diese Auffassung charakteristisch, weil sie zeigt, dass wir bereits im Landtage gewohnt sind für alles und jedes, für Gesuche, mögen sie von welcher Art immer sein und zu welchem Zwecke immer dienen, eine Subvention zu bewilligen. Er hat gesagt, es sind auch schon für Gegenstände, die weniger wichtig sind als der vorliegende, Subventionen bewilligt worden. Das ist leider richtig, deshalb kann aber nicht gefolgert werden, dass wir bei jeder weiteren Gelegenheit dasselbe thun, was wir so oft gethan haben und was wir alle beklagen, d. h. akademisch beklagen. Das ist das Schauspiel, welches wir in diesem Landtage so oft erleben, dass akademisch geklagt wird über die Belastung des Landesfondes, akademisch geklagt wird über das kolossale Anwachsen der Auslagen, akademisch geklagt wird, dass es unglaublich ist, mit welchen Ansuchen man um Unterstützung an den Landtag heranzutreten wagt. Das wird immer in mehr oder minder schönen Reden ausgeführt; wenn aber ein specieller Fall kommt, wie der vorliegende, wo es sich um die Schaffung eines bedenklichen Präjudizes handelt, in concreto wird weiter kein Gewicht

auf diese Ausführungen gelegt, sondern nach längerer oder kürzerer Befürwortung die betreffende Ausgabe regelmäßig bewilligt.

Der Landtag kann in dieser Richtung allerdings souverän seine Beschlüsse fassen und ich bin gewiss der letzte, der sich berufen fühlt, in dieses Recht einzugreifen, ich kann aber mit einer solchen Auffassung der Verwaltung der Landesfinanzen und der Bewilligung von Subventionen mich durchaus nicht einverstanden erklären. Ich bin daher genöthigt, den Antrag des Finanzausschusses nochmals der Annahme des hohen Hauses zu empfehlen.

Deželni glavar :

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom gospoda poslanca Hribarja, da se dovoli občini Preser za napravo postajališča podpora 500 kron, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in torej odpade glasovanje o predlogu finančnega odseka.

Daljna točka je: ustno poročilo finančnega odseka :

i) o prošnji kmetijske podružnice na Planini pri Vipavi, da bi se jej dovolila podpora za napravo matičnjaka za ameriški trs.

i) über die Petition der landwirtschaftlichen Filiale in Planina bei Wippach um Subventionsbewilligung behufs Anlage eines amerikanischen Schnittweingartens.

Berichterstatter Ritter von Langer :

Die Landwirtschaft-Filiale in Planina bei Wippach gedenkt einen Schnittweingarten anzulegen und wünscht zu diesem Behufe eine Geldunterstützung seitens des Landes, andererseits dürfte sie wahrscheinlich um die betreffenden Neben beim Staate ansuchen.

Es ist jedenfalls sehr löblich, wenn in durch Neblans verursachten Gegenden möglichst viele Schnittweingärten angelegt werden und dies ist auch in Planina geschehen; jedoch war der Finanzausschuss der Ansicht, daß gerade die Filialen seit neuester Zeit in so hohem Maße unterstützt werden, daß eine Anlehnung an dieselben seitens der kleineren landwirtschaftlichen Filialen leicht möglich ist und das umsomehr bei Wippach, wo auch staatliche Anlagen existiren und daß es zu weitgehend wäre, jede einzelne Filiale bei Errichtung ihrer Anlagen gleich mit Landes-subventionen zu betheilen. Der Finanzausschuss hat daher beschlossen, folgenden Antrag dem hohen Landtage vorzulegen :

„Der hohe Landtag wolle beschließen :

Der Petition der Landwirtschafts-Filiale in Planina wird keine Folge gegeben.“

Ich bitte die Herren, dem Antrage des Finanzausschusses ihre Zustimmung zu geben.

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja — Angenommen.)

Sprejeto.

j) o prošnji nadučitelja Janka Jegliča iz sv. Križa pri Litiji, da se mu dovoli podpora za udeležitev dunajskega tečaja za zdravljenje jecljajočih otrok;

j) über die Petition des Oberlehrers Johann Jeglič von Hl. Kreuz bei Littai um Subvention behufs Theilnahme am Course zur Heilung von stotternden Kindern in Wien.

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Nadučitelj Janko Jeglič se je obrnil do deželnega zbora s prošnjo za podporo, da more izvršiti svoj namen, to je vdeležiti se posebnega poučnega kurza, ki se sedaj vrši od 17. aprila naprej do 26. maja na Dunaju v svrhu, kako se ima ravnati z otroci jecljajočimi. Nadučitelj Jeglič je dobil od svoje vrhovne oblasti, od deželnega šolskega sveta dopust za sedem tednov, ki se mu je dovolil, da se vdeleži tega prepotrebne pouka. Prav je, da se tudi član kranjskega učiteljstva izvežba v vzgojevanju takih nesrečnih otrok in tako dobi kranjsko učiteljstvo tudi sposobno moč za to poučevanje. Finančni odsek je uvaževal te razloge in koristi, ki so s tem spojene in je sklenil, da se prosilec dovoli 100 kron iz splošnega kredita za rokotvorni pouk.

Predlagam torej:

„Deželni zbor skleni:

Nadučitelju Jegliču dovoli se podpora 100 kron iz splošnega kredita za rokotvorni pouk, da se more udeležiti sedemtedenskega kurza o ozdravljenju in vzgojevanju jecljajočih otrok na Dunaju.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

k) o prošnji občin Radovljica, Kropa, Kamnagorica in drugih, da se jim dovoli prispevek k troškom za napravo brvi čez Savo pod Mošnjami;

k) über die Petition der Gemeinden Radmannsdorf, Kropp, Steinbüchel u. a. um einen Beitrag behufs Errichtung einer Brücke für Fußgeher über die Save unterhalb Möschnach.

Poročevalec Modic:

Visoka zbornica! Poročati mi je o prošnji občin Radovljica, Kropa, Kamnagorica, Mošnje in Predtrg, ob enem pa tudi o prošnji podružnice slov. planinskega društva v Radovljici. Obedve prošnji ste v enem in v istem smislu sestavljeni; ter se prosí v obeh podpora za napravo brvi čez Savo pri Mošnjah.

Najpoprej hočem poročati o prošnji omenjenih občin. Te izražajo v svoji prošnji željo, da bi bile tesnejše, naravnejše med seboj zvezane, kakor so do sedaj po starem lesenem lancovškem mostu; in v to svrhu mislijo si napraviti brv čez Savo pri Mošnjah. Utemeljujejo pa prošnjo nastopno:

Pot iz Radovljice do Kamnagorice je za pešca dolga $\frac{5}{8}$ ure; ako bi bil pa most nižje postavljen, bi se pa v pol uri ta pot prehodila.

Upanja pa ni, da bi se sedanji most kedaj premestil; odpomoči je po tem nedostatku le z zgradbo brvi za pešce, katera bi se postavila nižje od lancovskega mosta.

Z brvjo doseglja bi se najkrajša, najnaravnejša zveza vsemu prebivalstvu teh občin, ki imajo dan na dan posla v uradnih, trgovinskih, obrtnih in drugih zadevah.

Navajajo tudi, da bi bila brv velike koristi posebno za Kamnagorico in Kropo, ki sta v skrajno neugodni legi in po vedno bolj hirajočem žebljarskem obrtu hudo prizadeti.

Po priloženem troškovniku znašali bi zgradbeni stroški 989 gld. 60 kr. in akoravno so se stroški po nizkih zneskih stavili, vendar bi jih občine same gledé na njih gmotno stanje brez deželne podpore težko zmagale in povedó naravnost, da bi občine same, brez pripomoči vis. deželnega odbora nikakor ne mogle odgoditi silnemu nedostatku.

Končajo pa svojo prošnjo tako le:

Vse upanja torej vseh naših občanov in vseh onih, ki bi naše kraje pogosteje radi posetili, da jim je ugodnejša zveza dana, steka se v visokem deželnem zboru, katerega tem potom najsrčneje pro-

simo, da nam s svojo krepko podporo omogoči, da že skoro pride do tako težko pričakovane prometne zveze.

To je torej vsebina prošnje omenjenih petih občin.

To prošnjo podpira in priporoča podružnica slovensko-planinskega društva v Radovljici z razlogi:

Da ima podružnica v prvi vrsti nalog, storiti kolikor mogoče za promet tujcev na Gorenjskem; da je napravil načrt en odbornik te podružnice, kateri je tudi stavitelj mostičev skozi Vintgar, in da na oni strani Save vodi od mesta, kjer bode stala brv, romantična, senčnata pot naravnost na Vidovec, to je tik nad Kamnagorico.

Iz te poti vživa potnik ves čas krasen razgled po vsi gornji Gorenjski, med tem, ko vodi sedanja cesta ves čas po ozki jednolični dolinici ob strugi Lipnice.

Z brvjo bi se torej doseglja najlepša in najzanimivša pot, kar jih je v okraju in bi v obilici izkoriščali jo domači in tuji turisti.

Podružnica je tudi sklenila, podpirati zasnovan prehod, skrbeti za zboljšanje in dopolnitev poti, ki bode vodila do brvi.

Kolikor se torej razvidi iz obeh prošenj, bila bi brv v resnici v korist poleg domačinom tudi tujcem. Mogoče je tudi, da se bode tujcev še več privabilo zaradi ugodnejšega, krajšega in lepšega pota; in s tem bi se tudi krajevne koristi pomnožile.

Oziraje se na vse te podatke, in oziraje se, da se je še malo dalo na Gorenjsko za enake namene, nasvetuje finančni odsek.

„Deželni zbor skleni:

Na prošnjo občin Radovljica, Kropa, Kamnagorica, Mošnje in Predtrg z dne 25. marca t. l. združena s prošnjo podružnice slov. planinskega društva v Radovljici z dne 2. malega travna t. l., podeli se deželna podpora za grajenje brvi čez Savo pri Mošnjah v znesku 300 kron, katera svota naj se izplača iz kredita za cestne namene, potem ko bode brv že popolnoma izgotovljena ali dodelana.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride: ustno poročilo finančnega odseka

l) o prošnji kmetijske podružnice v Novem mestu za prireditev cepilnih tečajev na Grmskej šoli;

- 1) über die Petition der Landwirtschaftsfiliale in Rudolfswert um Abhaltung von Beredlungscursen an der Schule in Stauden.

Berichterstatter Ritter von Langer :

Die landwirtschaftliche Filiale Rudolfswert stellt das Ansuchen um eine geringfügige Unterstützung zum folgenden Zwecke.

Es ist, wie bekannt, die Aufgabe des Wanderlehrers Gombac, dass er auf seinen Reisen, die er durch das Land unternimmt, die Bevölkerung der Weinbautreibenden Gemeinden im Rebenveredlungsgeschäfte unterrichtet.

Nun ist es selbstverständlich, dass zu den Unterrichtszeiten nur die tatsächlichen Weingartenbesitzer an Ort und Stelle kommen, und auch gewiss nicht recht gerne in ihren Weingärten auf Kosten ihrer Reben durch Leute, welche noch nicht geübt sind, an den Reben herumschnitzeln lassen.

Um nun einerseits ein größeres Feld der Uebung zu bieten, anderseits aber auch andere als die Weingartenbesitzer heranzuziehen, namentlich ihre Söhne, hat die landwirtschaftliche Filiale von Rudolfswert den Beschluss gefasst, dass aus jedem Gerichtsbezirke zwei junge Leute herangezogen werden sollen, welche an dem Staudner Operationsfelde diese Uebung durch etwa zwei Tage ausführen sollen.

Diese Idee ist eine vollkommen gute und es wird jedenfalls in den Schnittweingärten, wo man ohne viel Schaden herumschneiden kann, wie man will, eher etwas erreicht werden, als in den Weingärten von Besitzern, die nicht gerne an ihren Reben von ungeübten Leuten herumschneiden lassen. Nur müsste die Beaufsichtigung der Schüler seitens des betreffenden Lehrers eine ausgedehntere sein, als dies von der Filiale Rudolfswert in Aussicht genommen ist. Diese hat nur vor Augen, die beiden factischen Lehrer in Stauden selbst, das ist, den Director und den Adjuncten als Aufsichtslehrer zu benützen. Das würde bei ungefähr 20 Personen nicht genügen. Ich möchte daher dem Landesauschusse, falls er sich dieser Idee anschließt, empfehlen dazu auch den Wanderlehrer Gombac zu beordern und ebenso an die Landesregierung das Ansuchen zu stellen, dass der Weinbaucommissär Skalicky bei dieser Gelegenheit auf einen oder zwei Tage angewiesen werde, diesem Unterrichte beizuwohnen.

Die Kosten, die dadurch erwachsen würden, da die Schüler in Gasthäusern übernachten und überhaupt unterhalten werden müssten, würden ungefähr 110 Kronen ausmachen.

Nun hat der Finanzausschuss den Beschluss gefasst, diesfalls keinen materiellen Antrag an das hohe Haus zu stellen, sondern diese Petition dem Landesauschusse abzutreten. Der Antrag lautet:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Die Petition der Filiale der Landwirtschaftsgesellschaft in Rudolfswert wird dem Landesauschusse zur Erledigung abgetreten.“

Deželni glavar :

Želi kdo besede ?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

m) o prošnji krajnega šolskega sveta v Toplicah pri Novem mestu, da se mu dovoli prispevek k troškom za napeljavo vode v šolsko poslopje;

m) über die Petition des Ortschaftsrathes in Töplitz bei Rudolfswert um einen Beitrag behufs Errichtung der Wasserleitung zum Schulgebäude.

Poročevalec Modic :

Visoka zbornica! Krajni šolski svet v Toplicah pri Rudolfovem prosi podpore za napravo vodovoda v šolsko poslopje. Opira se na § 16., deželnega zakonika št. 22. postave z dne 19. julija 1875, da kjer je mogoče, naj se dobra studenčnica po ceveh v šolo napelje.

Nadalje misli krajni šolski svet, da, kjer se bode še to pomlad na novo delal vodovod, je najlepša prilika, da se voda napelje tudi v šolo.

To bi stalo le 544 K, in prosi, da naj visoki deželni zbor dovoli podporo za ves proračun zneska, namreč 544 K.

Finančni odsek, je pa mnenja, da nikakor ne gré enake podpore deliti, ker sicer bi se oglašili tudi posamezni hišni posestniki in prosili deželne podpore za napeljavo vode v svoje hiše, in nasvetuje.

Visoka zbornica skleni:

„Deželni zbor skleni:

Prošnja krajnega šolskega sveta v Toplicah z dne 21. marcija t. l. za podporo k napravi vodovoda v šolsko poslopje se odkloni.“

Deželni glavar :

Želi kdo besede ?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je: ustno poročilo finančnega odseka

n) o prošnji Terezije Severjeve v Velikem Otoku, da bi se jej odpisali oskrbni troški 1028 K 36 h po njenem pokojnem soprogu;

n) über die Petition der Theresia Sever in Großotok um Abschreibung der Verpflegskosten per 1028 K 36 h nach ihrem verstorbenen Manne.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Die Witwe Theresia Sever hat ein Bittgesuch an den Landtag gerichtet um ganze oder wenigstens theilweise Abschreibung der Irrenverpflegskosten nach ihrem verstorbenen Manne Bartholomäus Sever per 1028 K 36 h.

Sie macht darauf aufmerksam, daß die Verlassenschaft im Ganzen 6302 K betragen hat, und daß ihr, wenn sie diese Kosten ganz zu zahlen hätte, und außerdem noch angeblich zu je 700 K an fünf Erben, insgesamt also 3500 K, nur beiläufig ein Kapital von 918 K übrig bliebe.

Sie hebt weiters hervor, daß der Grundbesitz, den ihr Mann und sie gehabt haben, durch Jahre hindurch vernachlässigt worden sei, daß viele Nachzahlungen und bauliche Herstellungen nothwendig seien, um den Besitz halbwegs in ordentlichen Stand zu setzen, mit einem Worte, daß sie sich in mißlicher Lage befindet.

Dieses Bittgesuch gehört seiner ganzen Natur nach nicht vor den Landtag, sondern solche Abschreibungs-gesuche fallen in die Kompetenz des Landesauschusses, welcher wöchentlich 15 bis 20 derartige Gesuche zu erledigen hat. Außerdem ist es aber auch nothwendig, Erhebungen zu pflegen, weil diese Eingabe ohne alle Belege eingebracht wurde. Es liegt auch kein Ausweis über die Krankenkosten vor, daher eine meritorische Erledigung ganz unmöglich ist.

Ich stelle somit im Namen des Finanzausschusses folgenden Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch der Witwe Theresia Sever um ganze eventuell theilweise Abschreibung der Irrenverpfleg- und Sieden-Kosten nach ihrem verstorbenen Manne Bartholomäus Sever per 1028 K 36 h wird dem Landesauschusse behufs weiterer Erhebungen und sohiniger entsprechender Erledigung abgetreten.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finanč-

nega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja — Angenommen.)

Sprejeto.

o) o prošnji županstva v Hoteču pri Litiji, da bi se uravnala ondi Sava;

o) über die Petition des Gemeindeamtes in Hüttitsch bei Littai um Regulierung der Save.

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Županstvo občine Hotič okraja Litijskega se je obrnilo do deželnega zbora z nujno prošnjo, da bi se isti potegnil za to po vodi Savi jako mnogo trpeči občini. Odkar se je reka Sava v zgornjem njenem teku uravnala in osobito ko se je v enem delu pod Senožeti in Ribčem tudi dolg del zemljišča presekal, da ima voda hitrejši odtok, prihaja Sava osobito ob času povodnji z veliko večjo in hitrejšo silo v ta kraj občine Hotič in posledica je, da je silno globoko v polje zašla, bregove izpodjedla in večino travnikov že po vodi splavila, sedaj pa zopet preti njivstvu in polju sploh, kate-rega občina itak nima veliko.

V tej obupanosti in sili zateka se županstvo na deželni zbor s prošnjo, da bi naročil svojemu deželnemu odboru, da bi se ta potegnil za ta v nevarnosti se nahajajoči kraj in da bi deželni odbor pri vladi izposloval, da bi odposlala svojega vodnostavnega inženirja na lice mesta, da bi vsaj glavna zabrambena dela se takoj izvršila, da bi se tako zabranilo nadaljno opustošenje dotičnega polja. Meni je svet znan in pritrjevati moram, da se občini godi silno velika in grozna škoda. Zato sem v odseku nasvetoval, da se prošnji ugodi; odsek je uvaževal ondotne razmere kot obupne in pooblastil me je, da stavim sledeči predlog:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da prošnjo županstva v Hoteču odpošlje c. kr. deželni vladi s priprošnjo, da ista vsaj najnujnejšo obrambeno delo ob levem bregu Save pod vasjo izvršiti odredi, da se zabrani popolno odplavljenje Hoteškega polja ter da skrbi, da se uže prične uravnavno ter zagrabenno delo ob Savi v tej progii.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

p) o prošnji mlekarske zadruga v Cerknici za podporo;

p) der Milchgenossenschaft in Zirknitz um Subvention.

Poročevalec dr. Majaron:

Visoki zbor! Mlekarska zadruga v Cerknici, registrovana zadruga z omejenim poroštvom, je vlo-

žila prošnja za podporo. Mlekarske zadruge so v občé koristna podjetja, kar je deželni zbor že večkrat priznal s tem, da je dovolil bodisi podpore, bodisi posojila raznim mlekarskim oziroma sirarskim zadrugam. Kar se tiče mlekarske zadruge v Cerknici, je stvar taka, da iz prošnje ni razvidno, ali je že začela funkcionirati, ali je že v zadrúžni register zapisana, odnosno kaki pogoji so dani, da bi se podjetje moglo uspešno razvijati, zato finančni odsek tudi ni mogel prošnje za podporo meritorično rešiti, ampak moral se je omejiti na predlog, katerega stavim:

„Deželni zbor skleni:

Prošnja mlekarske zadruge v Cerknici se odstopa deželnemu odboru v primerno rešitev.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je ustno poročilo finančnega odseka:

r) o prošnji Ivana Škrjanca, mizarja v Ljubljani, da bi se dovolila podpora siroti Mariji Stalcerjevej;

r) über die Petition des Johann Škerjanc, Tischler in Laibach, um Bewilligung einer Unterstützung für die Waise Maria Stalcer.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

In noch erhöhterem Maße als die Angelegenheit der Petition, über die ich früher zu referieren die Ehre hatte, gehört die Angelegenheit nicht in die Kompetenz des Landtages, sondern in die des Landesauschusses, welche den Gegenstand der vorliegenden Petition bildet. Das ist die Petition des Tischlermeisters Škerjanec. Derselbe bittet um eine Unterstützung für die 7jährige Ganz-Waise Maria Stalzer. Er beruft sich auf seine 20jährige Krankheit, auf den Umstand, dass er selbst fünf unverförgte Kinder hat, weiters dass Maria Stalzer anfängt, in die Schule zu gehen und daher die Auslagen immer grööer werden. Die Stalzer ist ein Findelkind und im Hause des Škerjanec erzogen worden, sie ist gewissermaßen seine Ziehtochter.

Wie ich bereits gesagt habe, ist diese Angelegenheit vom Landesauschusse zu erledigen in der Richtung, dass eventuell bei der nächsten Verleihung der Waisenstiftungspläte im Lichtenthurnschen Waiseninstitute oder bei Ver-

gebung der Waisenhandstipendien nach Möglichkeit auf diese Maria Stalzer Rücksicht genommen wird.

Ich habe daher im Namen des Finanzauschusses den Antrag zu stellen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das vorliegende Gesuch wird dem Landesauschusse zur thunlichen Berücksichtigung der Maria Stalzer bei Vergabung der Waisenhandstipendien abgetreten.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride: ustno poročilo finančnega odseka:

s) o poročilu deželnega odbora v zadevi ustanovitve zaklada za javna dela in za povzdigo deželne kulture (k prilogi 48.).

s) über den Bericht des Landesauschusses betreffend die Bildung eines Fonds für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landes-cultur (zur Beilage 48.).

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Meine Herren! Die Angelegenheit der Errichtung eines Meliorationsfondes für Krain ist in der vorigen Session des Landtages entsprechend ihrer Wichtigkeit und Bedeutung in einer so eingehenden Weise mündlich und schriftlich motiviert und erörtert worden, dass ich in meritorischer Beziehung im Gegenstande heute wohl nichts weiter vorzubringen haben werde. Als Berichterstatter des Finanzauschusses kann es sich für mich heute nur darum handeln, auf die Gründe etwas näher einzugehen, aus welchen der Landtag heuer abermals in die Lage kommt, sich mit diesem bedeutsamen Gegenstande zu befassen.

Wie die Herren sich erinnern werden, ist im Anschlusse an den eigentlichen Gesetzentwurf im vorigen Jahre ein weiterer Beschluss gefasst worden, der eine ganze Reihe von Resolutionen in sich begriffen hat. Diese Resolutionen zielten wesentlich darauf ab, gewisse Erleichterungen an Stempeln und Gebühren für das Unternehmen des Meliorationsfondes sicherzustellen, und dieselben sind mit dem eigentlichen Gesetzentwurfe in solchen Zusammenhang gebracht worden, dass für den Fall, als diese Erleichterungen nicht zu erlangen gewesen wären, der Gesetzentwurf selbst nicht hätte zur Wirksamkeit kommen können in dem Sinne, dass der Landesauschuss nicht berechtigt gewesen wäre, mit Vergabung des Meliorations-Anlehens vorzugehen.

Nun ist dieser Fall thatsächlich insoweit eingetreten, dass die Regierung, nachdem der Gesetzentwurf sammt Resolutionen zur Begutachtung, beziehungsweise zur Allerhöchsten Sanction hinaufgegangen war, erklärt hat, sie sei nicht in der Lage, im vollen Umfange jene Erleichterungen zu gewähren, wie sie in den Resolutionen und zwar speziell in der Resolution 1 in Aussicht genommen waren. Insbesondere erklärte die Regierung, dass sie nicht in der Lage sei, die Stempel- und Gebührenfreiheit auch einzuräumen für alle zur Ausführung der im § 1 des vorjährigen Gesetzes genannten Zwecke sich ergebenden Eingaben, Amtshandlungen, Verträge, sowie für die Rechtsgeschäfte und Urkunden in Betreff der etwa erforderlichen Grundeinlösungen.

Es kann selbstverständlich nicht Gegenstand einer weiteren Beschlussfassung des hohen Landtages sein, nochmals alle diese Erleichterungen zu verlangen, welche nach der bestimmten Erklärung der Regierung nicht mehr zu haben sind, und sowie der Landesausschuss bereits in seiner Vorlage dem Landtage empfohlen hat, diese Resolution nur in restringirter Form anzunehmen, so werde ich zum Schlusse im Namen des Finanzausschusses beantragen, dieser Resolution in der vorliegenden restringirten Form zuzustimmen, das heißt mit anderen Worten, die ganze Action nicht mehr von Erleichterungen in diesem ausgedehnten Umfange abhängig zu machen.

Ein anderes Bedenken, welches die Regierung vorgebracht hat, besteht darin, dass sie erklärte, sie sei nicht in der Lage, im verfassungsmäßigen Wege eine Aenderung des Personaleinkommensteuergesetzes dahin zu erwirken, dass die Zinsen von Pfandbriefen der Landes-Hypothekar-Anstalten, der nicht auf Gewinn berechneten, auf dem Principe der Wechselseitigkeit beruhenden Hypothekar-Institute, sowie von den durch andere Landes- oder an deren Stelle tretende Creditinstitute auf Grund von gewährten Darlehen emittierten Obligationen von jeder Rentensteuer befreit sind.

Diese Erklärung hat die Regierung abgegeben in einer Zuschrift an den Landesausschuss und diese Erklärung beruht wieder auf einer Entscheidung des Finanzministeriums vom 13. Februar 1900.

Mittlerweile aber, wie den Herren bekannt ist, hat sich speciell dieser Punkt der Angelegenheit etwas günstiger dadurch gestaltet, dass seither im Reichsrathe ein Gesetz beschlossen worden ist, wodurch den Wünschen dieser Resolution in der Hauptsache bereits Rechnung getragen wurde, indem dieses Gesetz dahin geht, dass § 125 des Personaleinkommensteuergesetzes dahin erweitert wird, dass die Zinsen von Pfandbriefen der Landes-Hypothekar-Anstalten einschliesslich des Galizischen Bodencreditvereines, die Zinsen von den Pfandbriefen der Sparcassen, sowie von den durch andere Landescreditinstitute auf Grund von gewährten Darlehen emittierten Obligationen von jeder Rentensteuer befreit sind.

Wie die Herren aus dem Wortlaute dieses Gesetzartikels entnehmen, ist den bezüglichen Wünschen der vorjährigen Resolution bis auf einen einzigen Punkt Rechnung getragen worden, indem nämlich die Befreiung von der Rentensteuer nicht gewährt wird einem an die Stelle eines Landescreditinstitutes tretenden anderen Creditinstitut. Selbstverständlich liegt es auch hier außer der Macht des

Landtages diese Erweiterung zu verlangen, wir können aber bis zu einem gewissen Grade zufrieden sein mit der Begünstigung, welche durch dieses im Reichsrathe angenommene Gesetz erreicht wurde.

Dies ist das Wesentliche bezüglich der Resolutionen.

Die Regierung hat aber diesen Anlass benützt, um auch eine Reihe von im Ganzen nicht wesentlichen Aenderungen im Texte des Gesetzes selbst vorzuschlagen. Diese Aenderungen beziehen sich in der Hauptsache auf eine Aenderung des Titels dieses Fonds, indem die Regierung es für zweckmäßiger gefunden hat, statt des bisher gebrauchten Titels „eines Fonds für Meliorationen und öffentliche Arbeiten in Krain“ zu beantragen, dieser Fond solle im Hinblick auf den betreffenden Paragraph, der den Zweck des Fonds darstellt, lauten: „Fond für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain.“ Dies ist die eine Aenderung.

Eine zweite Aenderung, die halbwegs wesentlicher Natur ist, bezieht sich darauf, dass im § 2 des vorjährigen Gesetzes, der Absatz 2 in Aussicht genommen hat die Errichtung eines Landescreditinstitutes und gleich im Gesetze bestimmte, dass, wenn dieser Fall eintrete, die Verwaltung des Meliorationsfonds auf dieses Creditinstitut überzugehen hätte.

Die Regierung hat nun gemeint, dass, nachdem dieses Institut noch nicht besteht, diese gesetzliche Normierung verfrüht sei, und hat empfohlen, diesen Absatz anzulassen; dafür wird, wenn ein solches Institut zustande kommt, nothwendig sein, in die Satzungen des Institutes das aufzunehmen, was hier im Absatz 2 vorgeesehen war, dass nämlich dieses neue Institut betraut werde mit der Verwaltung des Meliorationsfonds.

Die übrigen Aenderungen, welche die Regierung vorgeschlagen hat, sind in der Hauptsache stilistischer Natur.

Ich werde sie daher, nachdem wir in der Generaldebatte sind, jetzt nicht näher besprechen, sondern Gelegenheit nehmen, in der Specialdebatte bei den bezüglichen Paragraphen anzudeuten, welche Aenderungen vorgenommen worden sind.

Dagegen ist es ein anderer Punkt, den ich allerdings bereits in diesem Zeitpunkte zur Sprache bringen muss, das ist nämlich die Frage des Zinsfußes. Diese Frage ist im Landesausschussberichte nicht aufgeworfen worden, wohl aber hat sie den Gegenstand längerer Erörterungen im Finanzausschusse gebildet.

Ich hatte schon im Vorjahre die Ehre bei der Berichterstattung über den Meliorationsfond hervorzuheben, dass dies unter allen Umständen eine sehr schwierige, aber auch eine unbestimmte Frage sei, weil in keiner Weise vorhergesehen werden könne, welcher Zinsfuß in der gegebenen Zeit, da das Unternehmen ins Leben gerufen werden solle, der richtige sein wird. Seit der Zeit, als wir das Gesetz berathen haben, also seit einem Jahre, haben sich bekanntermaßen die Zinsfußverhältnisse neuerlich geändert in der Richtung, dass der Zinsfuß eine steigende Tendenz angenommen hat.

Heute ist es nicht meine Aufgabe, auf die nähere Untersuchung, Begründung und wahrscheinliche Dauer dieser Erscheinung einzugehen. Aber soviel kann mit einiger Bestimmtheit behauptet werden, dass es nicht wahrscheinlich ist, dass Aenderungen in der nächster Zeit eintreten werden.

Von diesem Gesichtspunkte ausgehend muß man sagen, daß ein 4% Zinsfuß, wie er im § 3 des Gesetzes als Maximalzinsfuß in Aussicht genommen worden ist, jedenfalls heute nicht mehr aufrecht erhalten werden kann, wenn man damit rechnet, das Anlehen seinerzeit zu einem den Interessen des Unternehmens entsprechend hohen Kurse an Mann zu bringen.

Selbstverständlich ist dies — ich habe dies schon betont — nur eine Latitudo; sollten sich wider Erwarten die Verhältnisse bis zu der Zeit, wo wir an die Errichtung des Institutes schreiten, ändern, so ist selbstverständlich kein Grund für den höhern Zinsfuß, sondern wir werden mit allen Mitteln anstreben, die 4% beizubehalten.

Dies waren die Erwägungen, welche den Finanzausschuß veranlaßt haben, im § 3 eine Aenderung vorzuschlagen, die ich noch näher in der Specialdebatte zur Sprache bringen werde und die zugleich correspondierend ist mit anderen Bestimmungen des Gesetzes, welche in der Wesenheit dahin gehen, eventuell einen 4½% Zinsfuß in Aussicht zu nehmen.

Ich beschränke mich auf diese wenigen Bemerkungen in der Generaldebatte und erlaube mir den Antrag zu stellen, der vorliegende Gesetzentwurf wolle zur Grundlage der Spezialdebatte genommen werden.

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca, da preide v specialno razpravo.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Ich glaube so vorgehen zu sollen, daß ich Paragraph für Paragraph die einzelnen Aenderungen bespreche, welche gegenüber dem vorjährigen Texte vorgenommen worden sind.

§ 1 enthält im ersten Absätze die Abänderung, daß eben der neue Titel eingeführt wurde: „Fond für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain.“

Eine zweite Aenderung ist im Absätze 3 enthalten, und zwar auch nur in Consequenz der Aenderung des Titels.

Im Uebrigen hat der Paragraph den gleichen Wortlaut, wie im Vorjahre. Derselbe lautet nunmehr

(bere: — liest:)

„§ 1.

Zur Ausführung von öffentlichen Arbeiten und zur Hebung der Landescultur in Krain wird der „Fond für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ gebildet.

Die Mittel dieses Fondes dürfen verwendet werden:

1.) für solche Beiträge oder Darlehen, welche im Sinne des § 4 des Gesetzes vom 30. Juni 1884, R.-G.-B. Nr. 116, aus Landesmitteln bewilliget werden;

2.) für Darlehen an Gemeinden und Genossenschaften behufs Bedeckung der Kosten, welche dieselben für die Ausführung der unter 1) bezeichneten Arbeiten zu übernehmen haben;

3.) für die Bewilligung von Beiträgen, sowie unverzinslichen und verzinslichen Darlehen an Straßenbezirke, Sanitätsdistricte, Gemeinden, Genossenschaften und Private im Interesse der Hebung der Landescultur oder zum Zwecke der Ausführung solcher Arbeiten, die aus Verkehrs-, Sanitäts- oder sonstigen öffentlichen Rücksichten für wichtig anerkannt werden.

§ 1.

Za izvedbo javnih del in za povzdigo deželne kulture na Kranjskem se ustanavlja „zaklad za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“.

Sredstva tega zaklada se smejo rabiti:

1.) za take prispevke ali posojila, ki se v smislu § 4. zakona z dne 30. junija 1884. l., drž. zak. št. 116, dovoljujejo iz deželnih sredstev;

2.) za posojila občinam in zadrugam v pokritje stroškov, ki jih morajo prevzeti za izvršitev pod 1.) označenih del;

3.) za dovoljevanje prispevkov ter brezobrestnih in obrestnih posojil cestnim okrajem, zdravstvenim okrožjem, občinam, zadrugam in zasebnikom na korist povzdige deželne kulture ali za izvršitev takih del, ki se spoznajo za važna iz ozira na promet, zdravstvo ali iz kakih drugih javnih ozirov.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Im § 2 ist der Zwischenatz anzunehmen: „die insbesondere auch das Erfordernis für die Verzinsung und Amortisierung des Anlehens zu enthalten haben.“

Im Uebrigen ist keine Aenderung eingetreten. Ich beantrage sohin § 2 in folgender Fassung anzunehmen (bere: — liest):

„§ 2.

Der „Fond für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ wird vom Landesauschusse verwaltet. Derselbe hat dem Landtage die jährlichen Voranschläge, die insbesondere auch das Erfordernis für die Verzinsung und Amortisierung des Anlehens zu enthalten haben, sowie die Rechnungsabschlüsse und eine Nachweisung über den Stand und die Verwaltung dieses Fondes zur Prüfung und Genehmigung vorzulegen.

§ 2.

„Zaklad za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“ upravlja deželni odbor. Le-ta mora deželnemu zboru predlagati v pretres in odobritev letne proračune, ki morajo posebno obsegati tudi potrebsčino za obrestovanje in amortizacijo posojila, računске sklepe in pa razkaz o stanju in upravi tega zaklada.“

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 3 lautet (bere: — liest):

„§ 3.

Für die ständige Dotation des Fondes wird unter dem Titel: „Anlehen des Fondes für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ ein mit höchstens 4 1/2 % verzinsliches und innerhalb längstens 50 Jahren rückzahlbares Anlehen von 4.000.000 K aufgenommen.

Der Landesauschuß ist ermächtigt, dieses Anlehen entweder selbst aufzunehmen oder dessen Aufnahme durch ein Creditinstitut mittels der Ueberweisung der Verzinsungs- und Tilgungsannuitäten an dieses letztere durchzuführen zu lassen.

§ 3.

Za stalno zalaganje zaklada se najme posojilo 4.000.000 K, ki se bo imenovalo: „Posojilo zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem.“ Obresti tega od posojila smejo znašati največ 4 1/2 %, in posojilo se mora vrniti najkasneje v 50 letih.

Deželni odbor sme sam najeti to posojilo ali pa poveriti kak kreditni zavod, da izvede najem z odkazom obrestnih in odplačilnih anuitet.“

Hier ist also im Abfage 1 die Aenderung eingetreten, daß es statt 4 % zu heißen hat 4 1/2 % und statt 2.000.000 fl. 4.000.000 K.

Ich beantrage den § 3 in der eben verlesenen Fassung anzunehmen.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 4 ist unverändert geblieben und lautet (bere: — liest):

„§ 4.

Außerdem fließen in den „Fond für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“:

1.) alle Beiträge, welche der Landtag für Zwecke der Landescultur (Wasserbauten, Wildbachverbauungen, Meliorationen und Trockenlegung von Grundstücken, Wasserversorgungsanlagen, Hebung der Landwirtschaft, der Rinder- und Pferdezucht, der Fischzucht, des Weinbaues, der Alpenwirtschaft etc.), für die Errichtung und Erhaltung von Districts- und Gemeindepitalern, für die Herstellung und Erhaltung von Bezirksstraßen und Brücken und für alle sonstigen öffentlichen Arbeiten, welche das Land nicht selbst durchführt, aus dem Landesfonde bewilliget;

2.) alle aus dem Landesfonde bisher zum Zwecke der Regenerirung von Weingärten, für Schulbauten, für Straßenherstellungen und für Errichtung von Spitalern ausbezahlten unverzinslichen und verzinslichen Darlehen;

3.) alle jene Beiträge, welche der Landtag noch besonders diesem Fonde zuweist;

4.) jene Beiträge, welche zu den vorerwähnten Zwecken seitens der k. k. Regierung dem Lande Krain gewährt werden, sowie die Darlehen, die dem Lande Krain im Sinne des § 7 des Gesetzes vom 30. Juni 1884, R.-G.-B. Nr. 116, aus dem staatlichen Meliorationsfonde allenfalls bewilliget werden.

§ 4.

V „zaklad za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“ se stekajo tudi:

1.) vsi doneski, ki jih dovoljuje deželni zbor za deželno kulturo (za vodne stavbe, zgradbo hudo-urnikov, izboljšavo in osuševanje zemljišč, naprave za preskrbovanje vode, kmetijstvo, govedorejo in konjerejo, ribarstvo, vinstvo, planšarstvo itd.), za ustanovitev in vzdrževanje okrožnih in občinskih bolnic, za napravo in vzdrževanje okrajnih cest in mostov in za vsa druga javna dela, ki jih dežela ne izvršuje sama;

2.) vsa brezobrestna in obrestna posojila, ki so bila dozdej izplačana iz deželnega zaklada za obnovitev vinogradov, za šolske stavbe, za ceste in za ustanovitev bolnic;

3.) vsi tisti doneski, ki jih deželni zbor še posebej odkáže temu zakladu;

4.) tisti doneski, ki jih c. kr. vlada dodeljuje deželi Kranjski v prej navedene namene, in pa posojila, ki se morebiti dovolijo deželi Kranjski v smislu § 7. zakona z dne 30. junija 1884. l., drž. zak. št. 116, iz državnega melioracijskega zaklada.“

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 5 lautet (bere: — liest):

„§ 5.

Das ganze aus dem Anlehen und anderen Beträgen stammende Barvermögen des Fondes muß, soweit das Barvermögen nicht jeweils zum Behufe der gesetzmäßigen Aufgaben des Fondes benöthiget wird, stets fruchtbringend angelegt sein.

§ 5.

Vsa gotovina, kar je ima zaklad iz posojila in drugih zneskov, mora vedno biti plodonosno naložena, v kolikor se gotovina vsakokrat ne potrebuje v svrhu zakonitih nalog zaklada.“

Hier ist die Aenderung eingetreten, daß dem Wunsche der Regierung gemäß die Thatfache Ausdruck findet, daß immer ein kleiner Betriebsfond vorhanden sein soll, daher der Zusatz „soweit das Barvermögen nicht jeweils zum Behufe der gesetzmäßigen Aufgaben des Fondes benöthiget wird.“

Ich beantrage die Annahme dieses Paragraphen.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 6 bleibt im deutschen und slovenischen Texte unverändert, bis auf den Punkt, daß der Titel des Fondes so eingesetzt wird, wie er heute lautet. Ich beantrage sogleich § 6 in folgender Fassung anzunehmen

(bere: — liest):

„§ 6.

Von dem Erlöse des nach § 3 aufzunehmenden Anlehens darf ein Drittheil für nicht rückzahlbare Unterstützungen und Beitragsleistungen verwendet werden, die beiden anderen Drittheile aber dürfen nur für unverzins-

liche und verzinsliche Darlehen verausgabt werden, welche dem Fonde derart in Raten rückzuzahlen sind, daß sie in der Regel längstens in 20 Jahren vollständig getilgt sind; nur ganz ausnahmsweise darf die Rückzahlungsfrist verlängert werden, doch niemals über die Dauer von 50 Jahren.

Das rückgezahlte Capital darf sofort wieder zur Gewährung von Darlehen verwendet werden.

Aus dem Zinseinertragnisse der verfügbaren Capitalien, insoweit dieses nicht zur Deckung der Zinsen und Amortisation des Anlehens gemäß § 7 zu dienen hat, sowie aus den rückgezahlten unverzinslichen und verzinslichen Darlehen, die aus dem Landesfonde für die Regenerierung der Weingärten, für Schul- und Spitalbauten, für Straßenherstellungen u. s. w. gewährt worden sind, dann aus den Beiträgen, welche der Landtag dem „Fonde für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ noch besonders zuweist (§ 4, Absatz 3), wird ein Garantiefond gebildet, dessen Zinseinertrag vor allem für die Verzinsung und Amortisation des Anlehens des „Fondes für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ verwendet wird. Was nach Erfüllung dieser Verpflichtungen erübrig, darf, sobald der Garantiefond die Summe von 1.000.000 K erreicht hat, zu nichtrückzahlbaren Beiträgen für die im § 1 angeführten Zwecke verwendet werden.

§ 6.

Posojila, najetega po § 3. se sme ena tretjina porabiti za nepovratne podpore in prispevke, dve tretjini pa se smete potrošiti samo za brezobrestna in obrestna posojila. Posojila se morajo zakladu povrniti v takih obrokih, da so praviloma poplačana najkasneje v 20 letih. Le izjemoma se sme povračilni rok podaljšati, toda nikoli ne nad dobo 50 let.

Vrnjena glavnica se sme takoj zopet izposoditi.

Iz obrestij od razpoložnih glavnice, v kolikor nimajo služiti za pokritje obrestij in amortizacije posojila v smislu § 7. in pa iz vrnjenih brezobrestnih in obrestnih posojil, ki so se iz deželnega zaklada dodelila za obnovitev vinogradov, za stavbe šol in bolnic, za napravo cest itd., potem iz doneskov, katere deželni zbor še posebej odkaže „zakladu za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“ (§ 4., odst. 3.), se ustanovi porošteni zaklad, katerega obresti se pred vsem porabijo za obrestovanje in amortizovanje posojila „zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“. Kar preostane po pokritju teh obvez, se sme, kadar porošteni zaklad doseže vsoto 1.000.000 K, porabiti za nepovratne prispevke v namene, ki so označeni v § 1.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Im § 7 hat der Text keine Aenderung erfahren, wohl aber die Ziffer.

Früher war der Betrag von 160.000 K eingefügt, weil derselbe bei einem $4\frac{1}{2}\%$ Zinsfusse entsprochen hat dem Betrage von 80.000 fl. Nachdem wir jetzt eventuell eine Verzinsung von $4\frac{1}{2}\%$ in Aussicht nehmen, welche einen Jahresbetrag von 90.000 fl., beziehungsweise

180.000 K erheischt, ist dieser Betrag in den § 7 eingefügt worden.

Ich beantrage sodin, § 7 in folgender Fassung anzunehmen (bere: — liest):

„§ 7.

Für das Anlehen, und zwar insoweit es sich um die Entrichtung der Zinsen und um die Amortisation handelt, haftet in erster Reihe das Vermögen des „Fondes für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ derart, daß zu diesem Behufe aus den im § 4 dieses Gesetzes gedachten Beiträgen des Landesfondes vor allem ein Betrag von 180.000 K verwendet wird, dann die Zinsen von den jeweilig verfügbaren und fruchtbringend angelegten Capitalien und die Zinsen des Garantiefondes; in zweiter Reihe aber der Landesfond selbst derart, daß er alle auf andere Weise nicht gedeckten Zahlungsverpflichtungen für die Zinsen und Tilgungsquoten des Anlehens, für die rückständig des Anlehens etwa zu bezahlenden Regiebeiträge, sowie für etwaige an das darleihende Finanzinstitut zu leistenden Rückersätze für Steuern und Gebühren übernimmt.

§ 7.

Za posojilo jamči, in sicer, kolikor se tiče plačevanja obrestij in amortizacije, najprvo imovina „zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“, in to tako, da se v ta namen porabi pred vsem znesek 180.000 K tistih prispevkov deželnega zaklada, ki so omenjeni v § 4. tega zakona, potem obresti od glavnice, ki so ravno razpoložne in plodonosno naložene, in obresti poroštenega zaklada; v drugi vrsti pa deželni zaklad sam na tak način, da prevzame vse drugače nepokrite plačilne obveznosti za obresti in odplačila posojila, za režijske doneske, ki jih je morebiti gledé posojila plačati, in pa za morebitna povračila posojilnemu zavodu za davke in pristojbine.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Im § 8 ist keine Aenderung zu verzeichnen, als daß der neue Titel des Fonds eingefügt wurde, und lautet nunmehr dieser Paragraph, wie folgt (bere: — liest):

„§ 8.

Alle Beiträge und Darlehen, welche im Sinne des § 4 des Gesetzes vom 30. Juni 1884, R.-G.-B. Nr. 116, beziehungsweise auf Grund besonderer Landesgesetze oder Landtagsbeschlüsse aus dem „Fonde für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ bewilligt werden (§ 1), sind bar und voll auszusahlen.

§ 8.

Vsi prispevki in posojila, ki se v smislu § 4. zakona z dne 30. julija 1884, drž. zak. št. 116, oziroma na podlagi posebnih deželnih zakonov ali deželnozborskih sklepov dovolijo iz „zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“ (§ 1.) se morajo izplačati v gotovini in v celem znesku.“

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 9 enthält einen neuen Zwischenatz, welcher lautet: „deren Formulare der Genehmigung der Staatsverwaltung unterliegt“.

Ich beantrage daher für § 9 folgende Fassung (bere: — liest):

„§ 9.

Die Bestimmungen über die Ausgabe und Amortisation von Theilschuldverschreibungen, deren Formulare der Genehmigung der Staatsverwaltung unterliegt, ferner über die von den Corporationen und Privaten auszustellenden Schuldscheine, überhaupt alle näheren Modalitäten und Ausführungsbestimmungen betreffs des Anlehens des „Fondes für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ hat der Landesauschuss, und zwar in den Punkten, wo das erforderlich erscheint, im Einvernehmen mit der k. k. Staatsverwaltung festzusetzen.

§ 9.

Kako je izdati in amortizovati delne zadolžnice, katerih obrazec mora potrditi državna uprava, potem kakšna naj bodo dolžna pisma korporacij in zasebnikov, sploh vse podrobnosti, kako je ravnati s posojilom „zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“, določi deželni odbor, in sicer v točkah, kjer je treba, po dogovoru s c. kr. državno upravo.“

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 10 erleidet einige Abänderungen. Nach der Vorlage 48 lautet derselbe folgendermaßen (bere: — liest):

„§ 10.

Von dem aus dem „Fonde für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ gewährten Darlehen darf ein höherer als 4% Zinsfuß nicht gefordert werden; insoferne in einzelnen Fällen ein niederer Zinsfuß zu fordern oder ein unverzinsliches Darlehen zu gewähren sei, hat von Fall zu Fall der Landtag mit zwei Dritttheilen der Stimmen der anwesenden Abgeordneten zu bestimmen.

§ 10.

Od posojil, dovoljenih iz „zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“ se ne sme zahtevati višje kakor 4% obrestno merilo; v katerih slučajih se bode zahtevalo nižje obrestno merilo ali dovolilo brezobrestno posojilo, določa od slučaja do slučaja deželni zbor z dvema tretjinama glasov navzočih poslancev.“

In diesem Paragraph müßte zunächst correspondierend mit der Bestimmung des § 3 der Möglichkeit Raum gegeben werden, daß, sowie der Emissionszinsfuß, eventuell 4½% erreichen kann, auch der Darlehenszinsfuß unter Umständen 4½% zu betragen hat. Im Weiteren war aber nach der alten Textierung hier vorgeesehen, daß ein Abweichen von dem 4%, beziehungsweise jetzt 4½% Zinsfüße nur möglich gewesen wäre durch einen Beschluß des Landtages von Fall zu Fall.

Das hätte zu bedeuten gehabt, daß auch beim kleinsten Darlehen, bei welchem man hätte abgehen wollen

von 4%, beziehungsweise 4½%, wieder ein eigener Landtagsbeschluß hätte erfolgen müssen, während nach der Ansicht des Finanzausschusses es nothwendig ist, die Möglichkeit offen zu lassen, daß vom Landtage, wenn ich so sagen darf, gleich für eine Reihe von Fällen pauschaliter ein niedrigerer Zinsfuß bestimmt, daher nicht die Schlusfassung von Fall zu Fall normiert wird. Dieser Möglichkeit trägt die von mir verlesene neue Fassung Rechnung.

Der Finanzausschuss hat bei dieser Gelegenheit noch nach einer anderen Richtung diesen Paragraph vervollständigt, weil es sich auch um unverzinsliche Darlehen handelt, und weil es überhaupt nothwendig ist, mit den Mitteln des Fonds so sparsam wie möglich vorzugehen.

Nachdem diese Vervollständigung eine textlich correspondierende Fassung bedeutet mit der betreffenden Bestimmung der Landesordnung für qualifizierte Mehrheiten, so hat es der Ausschuss für nothwendig gefunden, hier den Wortlaut des § 38 der Landesordnung zu recapitulieren und außer „zwei Dritttheilen“ der Stimmen der anwesenden Abgeordneten auch noch die Gegenwart von drei Viertheilen sämmtlicher Abgeordneten zu statuieren.

Nach dieser Motivierung erlaube ich mir § 10 in folgender Fassung der Annahme des hohen Landtages zu empfehlen (bere: — liest):

„§ 10.

Von dem aus dem „Fonde für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ gewährten Darlehen darf ein höherer als 4½% Zinsfuß nicht gefordert werden; inwieferne ein niederer Zinsfuß oder ein unverzinsliches Darlehen zu gewähren sei, hat der Landtag in Gegenwart von mindestens drei Viertheilen aller Mitglieder mit zwei Dritttheilen der Stimmen der anwesenden Abgeordneten festzusetzen.

§ 10.

Od posojil dovoljenih iz „zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“ se ne sme zahtevati višje kakor 4½% obrestno merilo; v kolikor naj se dovoljuje nižje obrestno merilo ali brezobrestno posojilo, določa deželni zbor ob navzočnosti vsaj treh četrtin vseh članov z dvema tretjinama glasov navzočih poslancev.“

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 11 enthält wieder nur die Aenderung des Titels des Fonds, ebenso § 12.

Dieselben lauten (bere: — liest):

„§ 11.

Von den rückständigen Raten der unverzinslichen und von den rückständigen Raten und Interessen der verzinslichen Darlehen sind zu Gunsten des „Fonds für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ die gesetzlichen Verzugszinsen zu entrichten.

§ 11.

Od zastalih obrokov brezobrestnih ter od zastalih obrokov in obresti obrestnih posojil je plače-

vati na korist „zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“ zakonite zamudne obresti.“

„§ 12.

Für die Zahlungsverpflichtungen der im § 1 genannten Corporationen rücksichtlich der Darlehen aus dem „Fonde für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ sind im allgemeinen die gesetzlichen Vorschriften, insbesondere aber die Zahlungsverpflichtungen einer Gemeinde die Gesetze vom 17. Februar 1866, L. G. B. Nr. 2, und vom 10. April 1881, L. G. B. Nr. 6, eines Sanitätsdistrictes das Gesetz vom 24. April 1888, L. G. B. Nr. 12, eines Straßenconcurrentzbezirktes das Gesetz vom 28. Juli 1889, L. G. B. Nr. 17, und für die Zahlungsverpflichtungen der Genossenschaften rücksichtlich der gewährten Darlehen sinngemäß die Bestimmungen der §§ 17, 18 und 19 des Gesetzes vom 30. Juni 1884, R. G. B. Nr. 116, maßgebend.

§ 12.

Za plačilne obveznosti v § 1. imenovanih korporacij gledé posojil iz „zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“ so v obče odločilni zakoniti predpisi, posebej pa za plačilne obveznosti občin zakona z dne 17. februarja 1866. l., dež. zak. št. 2, in z dne 10. aprila 1881. l., dež. zak. št. 6., gledé zdravstvenih okrožij zakon z dne 24. aprila 1888. l., dež. zak. št. 12, gledé cestnih skladovnih okrajev zakon z dne 28. julija 1889. l., dež. zak. št. 17, in za plačilne obveznosti zadrug gledé danih jim posojil z misloma določila §§ 17., 18. in 19. zakona z dne 30. junija 1884. l., drž. zak. št. 116.“

(Obvelja. — Angenommen)

§ 13 ist unverändert geblieben und lautet (bere: — liest):

„§ 13.

Mit dem Vollzuge dieses Gesetzes, welches mit dem Tage der Kundmachung in Wirksamkeit tritt, sind Meine Minister des Ackerbaues, des Innern und der Finanzen beauftragt.

§ 13.

Izvršiti ta zakon, ki stopi v veljavo z dnem razglasitve, je naročeno Mojim ministrom za poljedelstvo, za notranje stvari in za finance.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Eingang des Gesetzes lautet (bere: — liest):

„Ueber Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich anzuordnen, wie folgt:

Na predlog deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:“

(Obvelja. — Angenommen.)

Der Kopf des Gesetzes lautet (bere: — liest):

„Gesetz vom . . .

wirksam für das Herzogthum Krain, betreffend die Bildung eines Fondes für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain.

Zakon z dné . . .

veljaven za vojvodino Kranjsko, o ustanovitvi zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Ich habe noch die Resolutionen der Annahme des hohen Hauses zu empfehlen. Die Begründung habe ich bereits in der Generaldebatte zu geben mir erlaubt, ebenso die Begründung dafür, warum die eine Resolution nicht mehr wiederholt zu werden braucht. Im Uebrigen befindet sich in der gedruckten Begründung des Landesauschusses die Motivierung dafür, daß eine weitere Resolution, welche sich auf Belassung des seinerzeit vom Landtage eingesetzten Finanzcomites bezieht, nicht wiederholt zu werden braucht.

Die Resolutionen lauten in der jetzigen Fassung (bere: — liest):

„1. Die k. k. Regierung wird ersucht, betreff des aufzunehmenden „Anlehens des Fondes für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ nachstehende Erleichterungen und Begünstigungen sicherzustellen:

Das im § 3 des Gesetzes bezeichnete Anlehen und die hierauf bezüglichen Interimsscheine, Schuldverschreibungen, deren Coupons und sonstigen Urkunden einschließlic der etwaigen Pfandbestellungen und Löschungserklärungen, sowie die bücherlichen Eintragungen zur Sicherstellung der Anlehensforderung sind von der Entrichtung der Stempel- und unmittelbaren Gebühren befreit, ohne Unterschied, ob die Aufnahme des Darlehens durch den Landesauschuss selbst erfolgt, oder nach Maßgabe des § 3, Absatz 2, durch ein Creditinstitut durchgeführt wird.

Die gemäß § 3 des Gesetzes auszugebenden Schuldverschreibungen sind, wenn dies durch den Landesauschuss selbst geschieht, zur fruchtbringenden Anlegung von Capitalien der Stiftungen, der unter öffentlicher Aufsicht stehenden Anstalten, des Postsparcassenamtes, dann von Pucillar-, Fideicommiss- und Depositengeldern und zu Dienst- und Geschäftscautionen verwendbar.

Durch eine im Reichsgesetzblatte kundzumachende Verordnung der beteiligten Ministerien können die obgenannten Begünstigungen auch den gemäß § 3, Absatz 2, des Gesetzes von einem Creditinstitute auszugebenden Schuldscheinen zugestanden werden.

1. C. kr. vlada se prosi, da gledé „posojila zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“ zagotovi nastopne olajšave in ugodnosti:

V § 3. zakona označeno posojilo ter tozadevni začasni listi, zadolžnice, njih kuponi in druge listine z vštetimi morebitnimi zastavodajami in izbrisnimi izjavami, kakor tudi knjižni vpisi v zavarovanje posojilne terjatve oproščeni so od kolkovnine in neposrednih pristojbin, ne gledé na to, ali se najame posojilo po deželnem odboru samem, ali pa ga v smislu § 3., odstavek 2. izvede kak kreditni zavod.

Zadolžnice, ki se izdajo v smislu § 3. zakona, ako se to izvrši po deželnem odboru samem, porabne so za plodonosno nalaganje glavnice ustanov, pod

javnim nadzorstvom stoječih zavodov, poštnohranilnega urada, dalje pupilarnih, fidejkomisnih in depozitnih denarjev ter za službene in poslovne varščine.

Po razglasu udeleženih ministerstev, ki je objaviti v državnem zakoniku, morejo se navedene ugodnosti zagotoviti tudi zadolžnicam, ki jih po § 3., odstavku 2. zakona izda kak kreditni zavod.“

(Obvelja. — Angenommen.)

„2. Solange die vorstehend angeführten Erleichterungen und Begünstigungen nicht sichergestellt sind, darf mit der Aufnahme des „Anlehens des Fonds für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ nicht vorgegangen werden.

2. Dokler prej navedene olajšave in ugodnosti niso zagotovljene, se ne sme najeti „posojilo zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem.“

(Obvelja. — Angenommen.)

„3. Der Landesauschuss wird beauftragt, alle anlässlich der Bildung des „Fonds für öffentliche Arbeiten und Hebung der Landescultur in Krain“ etwa erforderlichen Uebergangs- und sonstigen Verfügungen, die Dienstesinstructionen u. s. w., rechtzeitig vorzubereiten und dem Landtage zur Genehmigung vorzulegen.

3. Deželnemu odboru se naroča, da vse povodom ustanovitve „zaklada za javna dela in povzdigo deželne kulture na Kranjskem“ morda potrebne prehodne in druge odredbe, službena pravila itd. pravočasno pripravi ter deželnemu zboru v potrjenje predloži.“

(Obvelja. — Angenommen.)

Nunmehr beantrage ich, das soeben vom Landtage in zweiter Lesung beschlossene Gesetz in derselben Fassung auch sogleich in dritter Lesung anzunehmen.

Berichterstatter Dr. Schaffer :

Ich beantrage die Annahme des Gesetzentwurfes in dritter Lesung.

Deželni glavar :

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Gospodje poslanci, ki potrjujejo ravnokar v drugem branju sprejeti načrt zakona v celoti, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Načrt zakona je v celoti sprejet.

Ich gelange nunmehr zu den Schlussanträgen, welche lauten :

„Der hohe Landtag wolle beschließen :

1. Der vorliegende Gesetzentwurf wird verfassungsmäßig genehmigt.

2. Der Landesauschuss wird beauftragt, diesem Gesetzentwurfe die Allerhöchste Sanction zu erwirken.

Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1. Pričujoči načrt zakona se ustavno odobri.

2. Deželnemu odboru se naroča, da temu načrtu zakona izposluje Najvišje potrjenje.

Deželni glavar :

Prvi predlog je sprejet že s tem, da se je načrt zakona sprejel v drugem in tretjem branju. Preostaja torej samo še glasovanje o drugem predlogu finančnega odseka.

Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto, in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Daljna točka je:

10. Priloga 47. Poročilo upravnega odseka gledé načrta zakona o oskrbi za prazgodovinske in starinske najdbe v vojvodini Kranjski (k prilogi 29).

10. Beilage 47. Bericht des Verwaltungsausschusses über den Gesetzentwurf, betreffend die Fürsorge für prähistorische und alterthümliche Funde im Herzogthume Krain (zur Beilage 29).

Poročevalec Šubic :

Visoka zbornica!

Naloga mi je, da poročam o načrtu zakona, ki gotovo ne bo vznemirjal in razburjal širših krogov naše domovine, pač pa podaja priliko, da uteši in potolaži one manjše kroge naše inteligence, ki se zanimajo za staro zgodovino dežele Kranjske, za neme starinske priče, katere ta zemlja krije v svojem naročju.

Za te kroge pa je potreben zakon, ki je na dnevnem redu, to je dognana stvar in odveč bi bilo, ko bi jo hotel tukaj še nadalje utemeljevati, ki bi hotel kazati na dejstvo, da je ravno dežela Kranjska bila oni znameniti prag, čez katerega so v davnih dneh vrela narodi od vzhoda na zahod, klanjajoči se natornemu instinktu, katerega še danes označujemo z izrazom: „hrepenenje po zahodu“; ko bi hotel poudarjati, da je dežela, kar se tiče starinskih najdeb, gotovo ena izmed prvih kronovin naše monarhije, in ko bi hotel spominjati na razne zgodovinske dobe, ki so zastopane v najdbah zadnjih let. Odveč torej bi bilo potrebo takega zakona poudarjati in to tembolj, ker je visoka zbornica že pred mnogimi leti za to potrebo se izrekla; dne 27. marca 1892. namreč je že sklenil deželni zbor naročiti deželnemu odboru, naj predloži čim prej zakon, s katerim bi se, kakor pravi poročilo, v interesu arheološkega preiskavanja dežele in v interesu stanovne znanstvene uporabe njenih bogatih prazgodovinskih in starinskih najdeb sploh, kakor tudi v svrhu vzdrževanja zgodovinskih spomenikov dežele Kranjske in v istih varstvo proti brezmiselnemu izkopavanju obstoječi nedostatki odpravili ter zagotovila prazgodovinskim in starinskim najdbam ona skrbljivost dežele in državnih oblasti, katera bi doseglo smotra, ozna-

čenega v gori navedenem sklepu deželnega zbora, zajamčila ali vsaj omogočila.

Deželni odbor je tej nalogi ustregel in je izdelal načrt zakona, katerega je potem predložil državni upravi, da naj ga pregleda in izreče svojo sodbo o njem. Te sodbe pa državna uprava vkljub mnogim urgencam ni izrekla. Vzroki so neznani, in ker torej mnenje državne centralne oblasti ni došlo, je deželni odbor, ustrezajoč ponovljenim sklepom deželnega zbora, izdelal zakon in njegov načrt predložil visoki zbornici. Težave takega zakona pa so, to bo vsak priznal, jako velike, tako velike, da se lahko reče, da je morebiti bilo le malo zakonov, ki so se v zadnjem času obravnavali v tej zbornici in ki bi bili tako vsestransko zadevali na razne pomisleke, kakor ravno zakon, o katerem imamo sedaj obravnavati.

Težave obstojé v tem — omenjam le nekatere, da se le prehitro zadenemo ob državni zakonik in se je bati, da zajdejo v zakon določila, ki so pravzaprav državnemu zakonodajstvu pridržana; nadalje so take težave zato tukaj, ker je v načrtu in v zakonu sploh že utemeljeno, da se mora dregniti ob nekatere lastninske pravice posameznikov.

Brez takega utikanja v lastninske pravice posameznikov je zakon skoro nemogoč, oziroma ne imel bi nobenega pomena. Treba je torej na tem polju veliko previdnosti in to tembolj, ker moramo v tem zakonu ledino orati. Dosedaj nima, kolikor je meni znano, še nobena kronovina avstrijska takega zakona, in tudi izven naše države najbrž nimajo nikjer enakih zakonov. Pač so se različni poskusi delali, ali zakonite veljave končno niso dobili. Da je stališče v tem položaju jako težavno, dokazuje tudi molčanje vlade, ki se ne more odločiti, da bi izrekla glede zakona svoje mnenje.

Te težave so bile tudi vzrok, da je upravni odsek načrt deželnega odbora v marsičem spremenil, hotel je ublažiti nekatera prestroga določila in posamezne paragrafe tako prestrojiti, da bi ustrezali zahtevam države in posameznih lastnikov. Dovoljum si nekatere najvažnejše spremembe tu označiti v glavnih potezah.

Načrt deželnega odbora ima med drugim tudi določilo, da mora, kdor kako starino najde, ob svojih troških to starino vzdrževati nekaj časa, da mora vse tiste varnostne naredbe, katere zaukaže jedna ali druga predpostavljena oblast, izvršiti in da je sploh odgovoren, da tisti objekti ne trpé nobene poškodbe. To določilo je odsek eliminiral in nadomestil z drugim določilom, da mora posestnik pač biti pripravljen, eventualne varnostne naredbe izvršiti, da pa stroške plača dežela.

Jako važno določilo obsega paragraf 2, v katerem se je za deželo štipulirala nekaka predkupna pravica. Jasno pa je, da nas ta predkupna pravica v konflikt spravi z državnim zakonikom in da, ako jo določimo, presehamo okvir, na katerem stojimo. Zato je odsek tudi ta paragraf nekoliko spremenil in mu dal obliko, vsled katere se lahko tako tolmači, da ne pridemo v zadrego z državnim zakonikom.

Važno je tudi določilo gledé oseb, katerim se sme kopanje poveriti.

Deželni odbor je s svojim načrtom stal na široki podlagi in je rekel: Vsak, kdor se oglasi pri deželnem odboru, dobi karto za kopanje, in ta karta, katero vzame pri okrajnem glavarstvu, velja potem za vso deželo. Upravni odsek pa je stal na drugem stališču in je zastopal mnenje, da naj bi se kopanje izročilo samo strokovnjakom, kajti oni stari ostanki, ki so v zemlji, so najdragocenejši arhiv za zgodovino, ki se lahko, ko se odkrije, ob jednem tudi uniči. Ako človek, ki ni večé naloge, koplje, je nevarnost velika, da s tisto lopato, s katero zabode v zemljo, spomenik za vselej uniči. Zato je treba previdnosti in je treba kopanje izročiti, če le mogoče, samo strokovnjakom, sicer je boljše, da tiste starine še nekaj stoletij počivajo v tleh, kakor so do sedaj počivale morebiti tisočletja.

Le izjemoma, naj se dajejo karte tudi osebam, ki so si v teku let pridobile mnogo znanja in spretnosti na polju starinoslovja. Potem pa obstoji, ako bi se kopanje izročilo vsakemu poljubnemu človeku, tudi nevarnost, da se začne roparsko kopanje. Tudi deželni odbor povdarja v svojem poročilu to nevarnost in konstatira, da se tako roparsko kopanje v najvišji meri v deželi že vrši.

No, v tem oziru jaz ne morem drugače nego konstatirati, da veliko krivde na tem roparskem kopanju, ki se vrši v deželi, nosi ravno naš slavni deželni odbor sam. Dovolil si bodem to v kratkem dokazati. Kdo je sedaj v deželi kopal? Kopala sta do sedaj dva faktorja.

Jeden je centralna komisija in pa osebje dvornega muzeja na Dunaju. Drugi faktor pa je deželni odbor.

Kakor glavni faktotum prvega faktorja je znani Pečnik, ki že veliko let brska po tleh, in ne more se zanikati, da si je pridobil v teku let veliko prakse in res veliko spretnosti.

Drugemu faktorju, deželnemu odboru, pa pomagajo, kolikor je meni znano, sedaj tri osebe.

Jeden je neki Kušlan, drugi neki Jerala in tretji neki Pavlinč. Kušlan je jako spreten krojač, kateremu bi morebiti s sigurnostjo zaupal, da mi napravi nove hlače, tako je tudi Jerala jako dober vaški pastir, ki pozna vse skrivnosti tega težavnega posla, in Pavlinč je zelo spreten dninar, ki gotovo z lopato in krampom zna dobro hantirati, kedar treba kak rov izkopati — vendar pa jako dvomim, da so si te osebe pridobile tiste spretnosti in tisto znanje v starinski vedi, katero mora vendar človek imeti, ako se na tako delo poda, in jaz moram reči, da me naš slavni deželni odbor ne bi mogel prepričati, da imajo te osebe, ki so dobile sedaj pravico z deželnim pečatom kopati po deželi, te lastnosti. Tedaj roparsko kopanje se vrši in tako roparsko kopanje ima poleg tega, da lahko in tudi faktično uničuje dragocene prazgodovinske spominke, še to nepriliko, da romajo ti spominki izven dežele. Ko bi romali, recimo, samo v dvorni muzej na Dunaj, bi bil človek končno še lahko zadovoljen. Saj smo

lahko ponosni, ako tujci spoznavajo deželo Kranjsko, a to se ne zgodi zmirom, kajti veliko takih starin je prišlo v privatne roke.

Opozorjam le na eno veliko privatno zbirko na Dunaju in na razne zbirke v inozemstvu. V Berlinu so menda cele dvorane polne naših starin. V tem oziru je roparsko kopanje v rokah ljudij, ki ne stojé pod nobenim nadzorstvom, ki ne razumejo svojega posla in katerim je končno tudi le na tem, da si nekoliko pridobé v materijalnem oziru, obžalovanja vredno, in iz tega stališča bi bilo z veseljem pozdraviti zakonito določilo, ki bi tu in tam omejilo tako postopanje.

To so bili glavni momenti, ki so se upravnemu odseku zdeli tako važni, da je dotično določilo v načrtu deželnega odbora spremenil. Druga nova določila so manj važna, kakor na primer, da deželni odbor imenuje za deželo konservatorja navadno izmed uradnikov deželnega muzeja, dočim je bilo v prvotnem načrtu določeno, da mora biti to kustos deželnega muzeja; to se je spremenilo zaradi tega, ker se bo naš muzej v kratkem času razširil in pomnožil svoje agende in jako mogoče je, da ne bomo zmirom imeli moža na čelu, ki je vnet starinar, ampak mogoče je, da bo kustos recimo kak botanik ali arhitekt.

Ta pa ne bo imel tistega čuta in veselja za starinstvo; tako da bi bilo gotovo napačno, ako bi se njemu poverila služba oziroma častno mesto deželnega konservatorja.

Torej v prvej vrsti naj se ozira deželni odbor na uradnike deželnega muzeja, sicer pa se, če to ne bi bilo mogoče, deželni konservator lahko tudi drugod najde. Tretja stvar, katero je spremenil upravni odsek, je pa ta, da je v zakonu spravil tudi nekoliko določb o konservatorjih centralne komisije na Dunaju. Ti so poverjeni za Kranjsko deželo, imajo gotove pravice in dolžnosti, zategadelj jih mi v zakonu ne moremo ignorirati in njih pravice krati; treba je bilo v raznih paragrafih sprejeti raznothera določila gledé teh konservatorjev.

To so glavni momenti, katere sem hotel v imenu upravnega odseka podati visoki zbornici in na podlagi teh kratkih izvajanj si dovoljujem predlagati, da visoka zbornica izvoli prestopiti v nadrobno razpravo in da visoki deželni zbor izvoli skleniti:

„1.) Priloženemu načrtu zakona se ustavno pritrdi.

2.) Deželnemu odboru se naroča, da načrtu izposluje najvišje potrjenje.

1.) Dem beiliegenden Gesetzentwurfe wird die verfassungsmäßige Zustimmung ertheilt.

2.) Der Landesausschuss wird beauftragt, demselben die Allerhöchste Sanction zu erwirken.“

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

K besedi se je oglasil gospod poslanec baron Wurzbach.

Abgeordneter Freiherr von Wurzbach:

Hohes Haus! Die Fürsorge für prähistorische und alterthümliche Funde ist ein schönes und löbliches Beginnen. Der schönste und löblichste Zweck entschuldigt jedoch nicht die Mittel, welche in den §§ 1 und 2 dieses Entwurfes enthalten sind. Die §§ 1 und 2 enthalten Beschränkungen der aus dem Privateigenthumsrechte hervorgehenden Befugnisse.

Solche Beschränkungen des Eigenthumsrechtes können wohl durch unabweisbare, zwingende Nothwendigkeit in öffentlichem Interesse entschuldigt werden. Hier handelt es sich jedoch um keine zwingende Nothwendigkeit im öffentlichen Interesse, sondern um einen alten pisker (Veselost. — Heiterkeit) oder sonstige ähnliche Gegenstände, welchen ich selbst das wärmste Interesse entgegenbringe, welchen ich jedoch meine Ueberzeugung von der Heiligkeit des Eigenthums nicht aufopfere.

Heutzutage sollte man, abgesehen von zwingender Nothwendigkeit, jeden, wenn auch scheinbar noch so geringen und in schöne Zwecke gehüllten Eingriff in das Privateigenthum vermeiden, weil dasselbe gegenwärtig von so vielen Leuten bekämpft wird, welche selbst keines besitzen und es wäre nicht schön, wenn der hohe Landtag den eigenthumsgefährlichen Individuen selbst in Hände arbeiten würde. (Veselost. — Heiterkeit.)

Gegen die weiteren Bestimmungen des vorliegenden Entwurfes will ich in der Generaldebatte nichts einwenden. Die Ueberwachung der auf fremdem Grund und Boden vorgenommenen Grabungen und die Anlegung einer Fundkatastralkarte sind geeignet, der Förderung der Wissenschaft zu dienen und verletzen kein natürliches Recht der Staatsbürger. Selbst die Straf-Bestimmungen können einigen Nutzen bringen, wenn nämlich drei Bedingungen zusammen treffen; wenn erstens das vorliegende Gesetz recht häufig übertreten wird, wenn man zweitens die betreffenden Missethäter regelmäßig erwischt und wenn endlich dieselben ebenso regelmäßig zahlungsfähig sind. (Veselost. — Heiterkeit.) In diesem Falle kann der Musealfond immerhin zu einigen Geldmitteln kommen.

Ich erlaube mir, das hohe Haus aufmerksam zu machen, dass die beiden ersten Paragraphen nicht in einem unlöslichen Zusammenhange mit den übrigen Bestimmungen dieses Entwurfes stehen und dass mit der Ablehnung der §§ 1 und 2 nicht etwa das ganze Gesetz fällt. Wenn diese beiden Paragraphen abgelehnt werden, so bleiben alle übrigen Paragraphen unberührt und ist bei denselben nur eine geringe Aenderung der Stilisirung erforderlich, um ein ganz entsprechendes Gesetz zustande zu bringen.

Da mir nun die §§ 1 und 2 dieses Gesetzentwurfes unannehmbar erscheinen und ich gegen die übrigen Bestimmungen keine grundsätzlichen Bedenken habe, sondern dieselben mit einigen geringen Aenderungen für zweckmäßig erachte, so möchte ich mir erlauben, schon in der Generaldebatte einige Bemerkungen zu den ersten beiden Paragraphen zu machen.

Ich möchte zunächst auf die schwer erträgliche Last aufmerksam machen, welche dem unglücklichen Finder eines alterthümlichen oder so aussehenden Gegenstandes auferbürdet wird. Es kann vorkommen, dass auf einzelnen Grundstücken sehr häufig Bruchstücke von alterthümlichen Gegenständen und insbesondere Münzen gefunden werden

und für jeden einzelnen solchen Fund soll der Betreffende zur Bezirkshauptmannschaft laufen oder mit einer schriftlichen Eingabe den Fund anzeigen. Das ist eine furchtbare Belästigung der Bevölkerung. Ueberdies dürften solche Anzeigen muthmaßlich als Eingaben an die Behörde auch stempelpflichtig sein. (Veselost. — Heiterkeit.) Derjenige, der ohne sein Verschulden etwas gefunden hat, soll dafür auch noch die Stempel bezahlen.

Durch die Annahme dieser Bestimmung würde das Gegentheil dessen bewirkt werden, was man zu erreichen wünscht; denn die meisten Finder würden zur Vermeidung der oft sehr weiten Wege und der Kosten die gefundenen Gegenstände sorgfältig verbergen oder vernichten.

Man könnte mit recht bescheidenen Entlohnungen für Anzeigen solcher Funde sehr viel, mit diesen beiden Paragraphen jedoch sehr wenig erreichen.

Ein altes Sprichwort sagt, daß man mit einem Tropfen Honig mehr Fliegen fängt, als mit einem Topfe voll Essig. (Veselost. — Heiterkeit.) Abgesehen von den Uebelständen, welche die Annahme des § 1 zur Folge hätte, läßt sich die Befolgung desselben nur in den seltensten Fällen überwachen und erzwingen.

Ähnlich verhält es sich mit § 2. Belästigung, unter Umständen auch Benachtheiligung und der erwünschte Erfolg minimal oder gar nicht.

In Italien bestehen ähnliche Bestimmungen inbetreff der alten Gemälde. Es ist jedoch durchaus nicht nothwendig, daß man jeden Anflug, der irgendwo besteht, auch hier nachmachen soll. (Veselost. — Heiterkeit.)

Ueberdies kann die Ausfuhr von allgemein bekannten und in bestimmtem Besitze befindlichen Gegenständen über die italienische Grenze verhindert werden. Aber die Ausfuhr von ganz unbekanntem Gegenständen, welche unbekanntem Eigenthümern gehören, über die krainische Grenze kann absolut nicht verhindert werden. Es ist also auch diese Bestimmung nicht durchführbar. Das Museum braucht überhaupt zur Förderung seiner Sammlungen gar kein Gesetz, sondern Geld. Wenn dieses genügend vorhanden ist, so kann das Museum die für die Sammlungen erwünschten Gegenstände entsprechend bezahlen und wird ihm alles Verkäufliche zugetragen werden, ohne Zwangsmittel und ohne Gesetz. Wenn jedoch das Museum nicht genug Geld hat, so hilft ihm auch das Vorkaufsrecht nichts, denn es kann die ihm angebotenen Gegenstände auch nicht bezahlen.

Ich stelle jetzt keinen Antrag, sondern behalte mir vor, meine Anträge in der Specialdebatte zu stellen, falls das hohe Haus in dieselbe eingeht.

Deželni glavar:

Der Herr Abgeordnete Excellenz Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Meine Herren! Das vorliegende Gesetz ist von Seite des hohen Landtages wiederholt als sehr nothwendig, als sehr im Interesse des Landes gelegen bezeichnet worden. Thatsächlich hat das Land aus verschiedenen Anlässen

Gelegenheit gehabt, in dieser Richtung sehr wertvolle Erfahrungen zu machen. Der Landtag hat Beschlüsse gefaßt, die im Berichte des Landesauschusses angedeutet sind, durch welche den herrschenden Uebelständen ein Ende bereitet werden sollte. Der Grundsatz, die Funde in Krain in irgend einer Weise zu regeln, nicht etwa, um sie ausschließlich für das Land zu behalten, sondern wesentlich zu dem Zwecke, um in diese archäologischen Forschungen eine gewisse, für die Wissenschaft unerläßliche Ordnung hineinzubringen, dieser Grundsatz war maßgebend bei den Bestrebungen zur Schaffung dieses Gesetzes. Der Herr Berichterstatter hat mit Recht daraufhingewiesen, daß wir einen Gegenstand vor Augen haben, der in den Gesetzgebungen der Länder und auch des Reiches bisher in keiner Weise behandelt worden ist und daß dieser Umstand sehr richtig, aber auch für das Zustandekommen eines Landesgesetzes sehr schwierig ist. Wir haben thatsächlich einen vollständig unbearbeiteten Boden, wie er sich ausdrückt, vor uns und wir haben ebenso, wie er ferner betont, sorgfältig darauf zu achten, daß wir in dieses Gesetz nicht Bestimmungen aufnehmen, welche mit der Reichsgesetzgebung, mit dem öffentlichen Interesse und mit sonstigen Bestimmungen im Widerspruche stehen.

Dieser Gesichtspunkt schwebte sowohl dem Landtage wie dem Landesauschusse vor Augen, als im Jahre 1893 auf wiederholtes Betreiben in dieser Richtung vom Landesauschusse selbst die Initiative zu dem Zwecke ergriffen wurde, um von der hohen Regierung bezüglich des derselben zur Begutachtung vorgelegten Gesetzentwurfes eine Meinungsäußerung zu erhalten, um orientirt zu sein über den Weg der Gesetzgebung, den wir zu betreten haben.

Leider sind die wiederholten Betreibungen und Wünsche unsererseits betreffs dieser Gutachten nicht in Erfüllung gegangen und wir stehen heute denselben Schwierigkeiten gegenüber, wie zu der Zeit, als wir zuerst mit diesem Ansuchen an die Regierung herangetreten sind. Wir wissen heute noch nicht, welchen Standpunkt die Regierung diesem Gesetzentwurfe gegenüber einnimmt. Dies zu erfahren gibt es verschiedene Wege. Der eine Weg, den wir betreten — nämlich nach dem Antrage des Landesauschusses — geht dahin, daß wir einen Gesetzentwurf beschließen, damit derselbe der Allerhöchsten Sanction unterbreitet werde oder wenn dies nicht geschieht, damit er zurückgelange und uns auf diesem Wege die Antwort mitgetheilt werde, welche wir brauchen, um ein annehmbares, nach allen Richtungen vollburchdachtes Gesetz zu schaffen. Wenn dies der Zweck ist und ich glaube, das ist der Zweck unserer ganzen Berathung, dann frage ich mich, ob auf diesem Wege der Zweck am besten erreicht wird oder ob es vielleicht einen anderen Weg gibt, auf welchem der Zweck besser erreicht werden kann.

Wenn wir diesen Gesetzentwurf beschließen, über dessen Details ich mich hier nicht weiter aussprechen will, wenn wir diesen Gesetzentwurf nach dem Beschlusse des Landtages an die Regierung mit der Bitte leiten, denselben zur Allerhöchsten Sanction zu unterbreiten, dann kann zweierlei geschehen: dann kann von Seite der Regierung die Erklärung abgegeben werden, daß sie nicht in der Lage sei, diesen Gesetzentwurf der Allerhöchsten Sanction zu unterbreiten und bei diesem Anlasse wird die Regierung ohne Zweifel auch die Gründe bekannt geben, warum sie

das zu thun nicht in der Lage ist. Auf diesem Wege würden wir allerdings das Ziel, welches wir anstreben, erreichen. Aber die Erfahrungen der letzten 8 bis 9 Jahre beweisen, daß die Regierung sich mit der Mittheilung der Motive des Standpunktes, den sie diesem Gesetzentwurfe gegenüber einnimmt nicht sehr beeilt. Es ist also der eine Fall ebenso möglich, daß über diesen Gesetzentwurf die Entscheidung der Regierung, ob er zur Allerhöchsten Sanction unterbreitet wird oder nicht, sehr lange Zeit auf sich warten lassen wird. Die Erfahrung in solchen Dingen hat bewiesen, daß oft jahrelange Verzögerungen aus solchen Anlässen eintreten. Wenn wir aber keine Antwort bekommen, sind wir, glaube ich, in einer viel schlimmeren Lage, als gegenwärtig, denn, dann haben wir einen Gesetzentwurf vorgelegt, wir sind aber gebunden und können inzwischen nichts Anderes machen. Da nun diese Eventualität sehr leicht möglich ist, so glaube ich, daß der Weg, welcher von Seite des verehrten Ausschusses empfohlen wird, nicht derjenige ist, der zu dem von uns angestrebten Ziele führt; ich bin vielmehr der Meinung, daß auf einem anderen Wege dieses Ziel sicherer erreicht werden kann. Dieser Weg wäre folgender. Nachdem über den Inhalt des Gesetzes verschiedene Meinungen herrschen, so glaube ich, daß eine volle Einstimmigkeit über alle Bestimmungen nicht zu erzielen wäre und daß eine Majorität für diesen Gesetzentwurf nur aus dem einzigen Grunde sich erreichen ließe, weil man eben der Meinung ist, daß dieses Gesetz nur zu dem Zwecke vorgelegt werden soll, um zu hören, warum man es nicht sanctioniert. Wenn also eine Uebereinstimmung nicht erreicht werden kann, dann, glaube ich, ist es besser, wir leiten den Gesetzentwurf an den Landesausschuß zurück, nicht etwa mit dem Auftrage, daß er etwas Besseres vorlege — denn was das gute, was das bessere ist, wissen wir vielleicht heute alle nicht — sondern mit dem Auftrage, diesen Gesetzentwurf im Nachhange zu dem Gesetzentwurfe, den wir bereits im Jahre 1893 der Regierung vorgelegt haben, an dieselbe mit der Bitte zu leiten, sich über ihren Standpunkt mit Rücksicht auf die in dieser Frage mitsprechenden Reichs- und andere öffentlichen Interessen auszusprechen und zwar aus dem Grunde, weil der Landtag in der nächsten Session über diese Frage eine Entscheidung treffen werde. Wenn wir ausdrücklich bestimmen, daß in der nächsten Session über diese Angelegenheit beschlossen werden soll, wenn wir der Regierung die Gelegenheit geben und sie auffordern, alle Gesichtspunkte bekannt zu geben, die von ihrem höheren Standpunkte, vom Standpunkte der Reichs- und öffentlichen Interessen maßgebend sind, dann kann sie sich hinterdrein nicht ausreden, sie könne das Gesetz nicht zur Sanction vorlegen, weil dies oder jenes nicht berücksichtigt worden sei; denn wir haben dann das Recht zu sagen: Qui tacet, consentire videtur. Hast du uns die Gründe, die gegen den von uns vorgelegten Gesetzentwurf sprechen, nicht mitgetheilt, trotzdem wir dich wiederholt und nachdrücklichst darum gebeten haben, so mußt du nun annehmen, daß du einverstanden bist. Die Gesetzgebung kann aber durch Stillschweigen nicht behindert werden.

Aus diesen Gründen, damit wir zu einem praktischen Resultate gelangen, würde ich empfehlen, daß wir auf solche Weise den Gesetzentwurf der hohen Regierung zukommen lassen, welche aus der Debatte, die im Landtage

wiederholt geführt wurde und auch heute sich wieder erneuert hat, entnehmen wird, welches dringendes Bedürfnis uns zwingt, ein solches Gesetz zu schaffen, welches aber andererseits ohne Mitwirkung der Regierung nicht zustande kommen kann.

Wir haben nicht nur die Interessen des Landes zu vertreten, wiewohl wir dieselben vom Standpunkte des Museums und der mitverknüpften anderen Belange wahrzunehmen verpflichtet sind, wir haben auch die Wissenschaft zu schätzen und müssen uns fragen, ob Krain, welches thatsächlich eine der interessantesten Fundquellen auf dem Gebiete der Archäologie ist, ausgebeutet werden dürfe in Form des Raubbaues, auf den der Berichterstatter mit Recht hingewiesen hat, ob nicht vielmehr Ordnung geschaffen werden muß, um die Documente der Geschichte, die, wenn sie einmal verloren sind, nie mehr hergestellt werden können, zu erhalten. Es ist eine Pflicht gegen öffentliche, wissenschaftliche und Culturinteressen, die wir in diesem Punkte zu wahren haben und wir brauchen nicht zu zweifeln, daß die Regierung auf diesem Gebiete uns unterstützen wird. Aus diesem Grunde bitte ich folgendem Antrage Ihre Zustimmung zu ertheilen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Gesetzentwurf, betreffend die Fürsorge für prähistorische und alterthümliche Funde im Herzogthume Krain wird an den Landesausschuß mit dem Auftrage zurückgeleitet, denselben im Nachhange zu dem schon im Jahre 1893 vorgelegten, den gleichen Gegenstand behandelnden Gesetzentwurfe gleichfalls der hohen Regierung mit dem dringenden Ansuchen vorzulegen, über den Gegenstand vom Standpunkte der öffentlichen und Reichsinteressen noch vor dessen Verhandlung in der nächsten Session des Landtages eine gutachtliche Äußerung bekannt geben zu wollen.“

Ich empfehle diesen Antrag anzunehmen und nicht in die Specialdebatte einzutreten, nicht etwa, um einen oppositionellen Standpunkt gegenüber den Anschauungen des Ausschusses zum Ausdruck zu bringen, sondern weil ich glaube, daß durch meinen Antrag den Intentionen des Ausschusses besser und praktischer entsprochen wird, als durch das Eingehen in die Specialdebatte.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo predlog eksceplence gospoda barona Schwegla, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je toraj v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec dr. Tavčar:

Jaz sem poročevalec v deželnem odboru o muzejskih, starinskih in drugih takih zadevah. Moja dolžnost je, da pri tej priliki na različne opazke, ki so padale po otroku mojem, ki je obsežen ali ki se nahaja v priligi 47., nekoliko odgovarjam.

Jaz sem pri rojstvu tega otroka takoj imel občutek, da stvar ni posebno zdrava, ali končno moram pa gospode, ki so danes precej oblastno govorili o tej stvari, opozoriti na to, da so bili oni sami krivi, da se je to rodilo, kar je danes v razpravi. Gospodom, ki so naenkrat tako tenko vest iztaknili v sebi, moram v spomin poklicati, da se tu gre že za staro stvar.

Nekdaj je eksclenca gospod baron Schwegel visoki zbornici predložil dolg sklep, v katerem se končno vse tisto nahaja, kar je tukaj v tem zakonskem načrtu obseženo.

Takrat je bila visoka zbornica popolnoma prepričana, da se mora nekaj storiti. Potem se je stvar vlekla po visoki zbornici, da ob koncu že sami nismo vedeli, kaj smo bili začetkom sklenili. Nekaj let sem bila je namreč zbornica mnenja, da je že ona sama jednak zakon sklenila, in da primankuje samo še Najvišjega potrdila. Tak zakon se pa do sedaj še nikdar ni bil sklenil. Torej če so razmere take, da je visoka zbornica, ker se je stvar zavlekla, sama pozabila, kaj je prav za prav ob svojem času sklenila, bila je dolžnost poročevalca deželnega odbora nekaj storiti, ker si je mislil, da zakon ne sme dalje na klopi spati. Obrnili smo se torej do cesarske vlade in končno je cesarska vlada odgovorila, kar je prav za prav morala odgovoriti. Rekla je, da zakonski načrt, kojega je bil deželni odbor predložil vladi, leži še vedno v ministerstvu, da še ni prišel nazaj, da nam pa končno ostane prosto, napraviti drug načrt ter ga predložiti deželnemu zboru.

In to se je zgodilo, ker je lansko leto deželni zbor precizno in koncizno deželnemu odboru naročil, da se mora ta stvar rešiti. O tem, kako se je rešila, ne bom govoril, ampak to mora vsak pripoznati, da je jako težavno napravljati zakone na takem polju, na katerem se nahaja nejasnost pri nejasnosti, težavno posebno zategadelj, ker se mora zakon dotakniti drugih interesov, ki so tudi, kakor smo čuli od gospoda barona Wurzbacha, takoj grozovito zastokali. O tem torej, kako se je stvar rešila, ne bom govoril, ampak nekatere opazke gospoda poročevalca me pa vendar silijo, da nekoliko na nje odgovarjam. On je sicer govoril jako sladko in konservativno, če se oziram na to, da je govoril kot konservator centralne komisije, ali iz njegovih besed je pa vendar donelo očitanje, da smo roparski koparji v prvi vrsti mi v deželnem odboru. In temu moram pa seveda z vso odločnostjo ugovarjati, da bi se poročevalec v deželnem odboru smatral kot prvi ropar na tem polju, to je vendar malo preveč rečeno. Jaz mislim, da je častiti gospod poročevalec razmere premalo upošteval, s katerimi ima opraviti deželni odbor. Jaz sicer teh razmer ne poznam popolnoma, ampak kolikor se mi zdi, je položaj tak, da imamo prav malo strokovnjakov v deželi, ki bi umeli kopati; če se pa že hoče sploh kopati v deželi, mora se pa poslužiti — če smem tako reči — tistih lopat, ki so ravno na razpolago.

Stvar je ta: glavna lopata je Pečnik in to lopato so nam vzeli konservatorji centralne komisije

in Szombaty. Ta je torej za nas nepristopna, drugega Pečnika pa ne moremo ustvariti, sicer pa itak nekateri pravijo, da imajo že na enem Pečniku dosti. (Veselost. — Heiterfeit.)

Torej smo morali seči po tistih krojačih, pastirjih in dninarjih, ki znajo vsaj za silo kopati.

Pričetkom Pečnik tudi ni bil nič drugega, kakor navaden dacar, ampak ker ni imel nobene konkurence in mu je bilo roparsko kopanje čisto na prosto razpolago, prišel je v teku časa do večjega izvežbanja in do nekake spretnosti. Torej deželni odbor drugega materijala nima na razpolaganje in če je sploh hotel, da se kaj koplje, morali smo se poslužiti Kušlana ali Jerale ali dninarčka Pavliniča. Končno se vendar ne bo mislilo, da imamo morda na razpolago kake dvorne svetnike, ki bi hoteli v deželno službo stopiti in za deželo kopanje izvrševati. (Veselost. — Heiterfeit.)

Razmere so nekoliko žalostne, ampak pripoznati se mora, da se postrujejo vsled tega, ker gospod Pečnik s svojim cekarjem nepošteno lazi za našimi kopači, tako da nastajajo marsikdaj konflikti.

Kakor hitro smo mi kaj „zaarali“ — kakor pravi Müllner — je Pečnik takoj s svojim nosom v bližini in se skuša od strani vsiliti v tist terën, katerega je deželni odbor že dobil za svoja kopanja.

Neprijetno mi je seveda o tem govoriti, ali resnica je le.

Tako smo v Beli Cerkvi „zaarali“ nekaj gomil in takoj je bil Pečnik tam.

On sedaj mirno koplje in prepričan sem, da še jako cene dovtipe napravlja na deželni odbor in na njegove „are“.

Deželnega odbora ne zadene pri tem nobena krivda, ker nima nobenega drugega materijala, kopati se pa vendar mora nekaj, ker gospod poročevalec sam ne bo zahteval, da se kopanje popolnoma opusti. Glavna napaka je po mojih mislih ta: Naš deželni muzej je treba od tal do vrha korenito reorganizirati.

Težko mi je o tem govoriti, ampak dokler ne bo izvršena reorganizacija, ne bo reda, in če napravite zakon ali ne. Red bo prišel šele z reorganizacijo in s potrebno energijo, ki bi morala priti v naš muzej.

S tem, mislim, da sem očitanje, ki je je gospod poročevalec sprožil na adresu deželnega odbora, vsaj nekoliko oslabil, dasiravno mislim, da je gospod poročevalec še vedno prepričan, da smo mi prvi roparski koparji v deželi.

Gospod poslanec baron Wurzbach je celo stvar spravil zopet na drugo polje. Njemu se cela zadeva, kakor je rekel, zdi staremu piskru podobna. Pri tem je pa še celo iztaknil, da je zakon nekako nevaren za naše lastninske pravice in za institucijo lastnine sploh, z eno besedo, gospod baron je iztaknil, da je ta zakon nekaj takega, kar se je prav za prav ustvarilo na polju socialne demokracije. Gospod baron Wurzbach je agrarec in živi v neprestanem strahu za svojo rušo, na kateri so že njegovi pradedi živeli, vendar pa je čisto nepotrebno gledé tega zakona

ustvarjati take strahove, kakor da bodo morda tisti, ki nič nimajo, prišli na lestvico, ki jo vstvarja ta zakon, in pripravili gospoda barona ne samo ob stare piskre, ki jih hrani pod streho svojih graščin, in morda še ob graščine same. Ta bojazen je neutemeljena in nepotrebna.

Jaz mislim, da bo tudi gospod baron Wurzbach moral pripoznati, da so zakoni nekake večne bolezni človeštva. Vsak zakon mora obsegati nekako breme in vsak zakon je končno jarem, s katerim se hoče in mora ukrotiti zverinstvo, ki tiči v človeku. Zakona brez sekature ni in če hočete na tem polju sploh kak zakon ustvariti, boste morali ustaviti nekaj sekatur, drugače pa sploh ni nič doseženo!

Če pa stojite na stališču, da vsi tisti stari piskri, ki so nam jih Rimljani in drugi prazgodovinski narodi zapustili, niso vredni teh sekatur, potem je pa najboljši predlog, da deželni odbor odstopi od sklepa z leta 1893. in da se potem poročevalec v deželnem odboru pusti v miru, da ne bo imel s to stvarjo nobenih skrbi več.

Torej, kakor hočete, gospoda!

Kar se tiče predloga gospoda poslanca barona Schwegla, se mi vidi umesten, dasi sicer ni glavni namen zakona, poizvedeti, kaj vlada misli. Ta namen sam po sebi ni podlaga zakona, ampak lažje se sklepajo zakoni, če izvemo, kaj vlada o stvari misli. Zato je dobro, da izvemo vladino mnenje. To je čisto jasno in jaz sem prepričan, da je pot, katero nasvetuje ekscelenca gospod baron Schwegel, edino umestna, da prej ko mogoče odpremo jezik vladi, ki je sedaj že toliko in toliko let trdovratno molčala. Končno mora vendar nekaj povedati, in potem bomo vedeli, v čem je spremeniti zakon, katerega uveljavljenje je nazadnje vendarle od cesarske vlade odvisno.

Da si prihranimo nepotrebno specialno debato, za katero je gospod baron Wurzbach že obljubil, da hoče sprožiti svoje topiče, bilo bi umestno, da se takoj sprejme predlog ekscelence gospoda poslanca barona Schwegla.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede v splošni razpravi?
(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)
Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Šubic:

Na izvajanju gg. predgovornikov bom jako kratko odgovarjal, ker se mi vidi, da je tak veter prišel v zbornico, da bo resolucija ekscelence gospoda poslanca barona Schwegla najbrž sprejeta. Le toliko bi hotel opomniti na izvajanju gospoda barona Wurzbacha, da bi lahko, ako bi vedno na takem stališču stali in vsak zakon na tak način trgali, vsak zakon popolnoma osmešili, kajti povsod, v vsakem zakonu, dobimo kaka kruta določila, in vsak bi se moral bati, za tak zakon glasovati. Napraviti

hočem samo eno primero in sicer z zakonom o živinoreji, ki pride te dni v razpravo. Tam so, ako bi hoteli stvar s tega stališča presojati, sila kruta določila. Na primer — dovolite, da pridem z znanstvenega na tako profanno polje — v paragrafu, ki govori o starosti telet, kedaj sme tele „stopiti v življenje“, se nahaja določilo, da se mora posestnik, ki pelje teleta v življenje, predno je dobilo mlečne zobe, strogo kaznovati. S stališča gospoda poslanca barona Wurzbacha bi lahko vsak rekel: v hlevu storim, kar hočem, tu mi nima nihče zapovedati, jaz teleta lahko pobijem, ali ga pa peljem ven, v mojem hlevu se zakon neha. In vendar ni bilo proti dotičnemu določilu zakona o živinoreji nikakega ugovora, dasiravno je bil ugovor gotovo na mestu, ako bi se smeli zakonski načrti s takega stališča soditi!

Kar se tiče resolucije gospoda poslanca ekscelence barona Schwegla, moram reči, da si za svojo osebo ne obljubujem veliko od tega koraka, kajti ako je deželni odbor tolikokrat urgiral odgovor vlade in ga vkljub vsem urgencijam v teku 8 let ni dobil, zdi se mi jako dvomljivo, da bi pa vlada v teku enega leta vstregla v resoluciji izrečni želji.

Sicer pa moram s stališča poročevalca upravnega odseka predlagati, da preidemo v nadrobno razpravo o načrtu zakona.

Deželni glavar:

Gospodom poslancem je vsem znana vsebina predloga gospoda poslanca ekscelence barona Schwegla in torej ga menda ni treba še enkrat prečitati. (Klici: — Ruje: „Ni treba!“)

Torej bomo glasovali.

Gospodje, ki pritrjujejo predlogu gospoda poslanca ekscelence barona Schwegla, izvolijo ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je skoraj enoglasno sprejet in s tem odpade razprava o zakonskem načrtu, oziroma glasovanje o predlogih upravnega odseka.

Na vrsto pride sedaj točka:

11. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca dr. Ign. Žitnika in tovarišev gledé živinskega prometa z Ogersko. (k prilogi 39.)

11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Ignaz Žitnik und Genossen, betreffend den Viehverkehr mit Ungarn (zur Beilage 39.)

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Čast mi je poročati v imenu upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca dr. Žitnika in tovarišev gledé nedostatkov, ki so se pojavili vsled nove pogodbe z Ogersko.

Potreba je, da se v tej zadevi tudi visoka zbornica oglasi in pokaže svoje stališče, katero zavzema temu nasproti, ker je s tem vendar še dana zmožnost, da se eventualno vpliva na odločujoče faktorje v državnem zboru tedaj, kadar bi se inela ratificirati pogodba z drugo državno polovico. Usojal si bom staviti visoki zbornici predlog v tem zmislu, kakor je predlagal gospod poslanec dr. Žitnik in poleg tega izreči še nekoliko drugih želj, na katere bi se bilo ozirati tedaj, ako bi ta korak ne imel poveljnega uspeha, ker bi bilo potem na vsak način treba premeniti zakon proti živinski kugi, oziroma proti prašičji kugi.

Vsled projektirane pogodbe z Ogersko premenili so se odnošaji v toliko, da se je resno bati popolnega uničenja prešičereje kranjske, ako se v bližnji bodočnosti bistveno ne spremené okolščine.

Komaj se je začela prešičereja Kranjska v naši Dolenjski nekoliko razvijati, da si je osigurala odjemalcev po nemških delih cesarstva in izven državnih mej s tem, da so bile živali vzgojene pod takimi pogoji, da so se morale smatrati zdravimi zlasti, ko ni okuženji Kranjske po zapretji mej proti Ogerski oziroma Hrvatski pretila huda nevarnost te bolezni. — Kar naenkrat se je vsled pogodbe odprla ta meja in okuženo blago lahko preplavi vso pokrajino prej, ko je možno po sanitetno-varnostnih predpisih ustaviti okuženje.

Druge dežele našega cesarstva ustrašile so se teh razmer ter dale duška temu strahu tako, da so svoje deželne meje ali popolnoma zaprle proti Kranjski, ali pa določile le nekatera mesta, v katerih se smejo neke vrste prešičev odkladati iz vagonov.

S tem smo prišli v neprijetni položaj da se Kranjska proti „Tujini“ ne sme zapirati, pač pa se zapirajo druge dežele proti „Domačiji“.

Sanitetni predpisi so pa tudi taki, da kmetovalca naravnost silijo v to, naj zamolči vsak pojav kuge, ker trpi sicer mnogokrati popolnoma neopravičeno preveliko gmotno škodo, kar mi bode na podlagi veljavnih določil lahko dokazati.

Da se tem nedostatkom odpomore, tedaj je ali uveljaviti prejšnje stanje razmerja med našo in drugo državno polovico ali pa premeniti zakon proti kužnim boleznim v onem oziru, da se daje poškodovanemu kmetovalcu primerno odškodnino za one živali, katere so se morale pokončati v svrhu omejitve kuge.

Prešedši v podrobnosti navedem sledeče: Da se zabrani in zatare svinjska kuga (Schweinepest), izdal se je na podlagi § 14. osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867 (drž. zak. št. 141) cesarski ukaz z 2. majem 1899, drž. zak. št. 81.

Po določbah § 1. tega ukaza pobiti je treba na svinjski kugi obolele, potem svinjske kuge sumne, naposled tiste svinje, ki so z obolelimi ali sumnimi svinjami nastanjene v istem suhotovanji (Gehöfte) ali isti staji, ali občujejo na istem pašniku in so zategadelj sumne nalezbe.

Za svinje, koje se po uradnem zakolu spoznajo za kuge proste, se daje po določbah § 3. navedenega ukaza odškodnina iz državnega zaklada; za svinje, ki so se spoznale za obolele, se pa ne daje nikake odškodnine. § 4, al. b.

Istotako se mej drugim ne daje popolne odškodnine:

1. takrat, kadar nastane kuga najprej pri svinji, katera se je pred manj nego 40 dnevi (v trgovinskem prometu ali zabeležnem postopanju) uvela iz ozemlja, kjer ta ukaz nima veljave (toraj iz Ogerske) in se ne dokaže, da se je ta svinja okužila še le po uvozu;

2. kadar se pri svinji uvedeni v istem času t. j. 40 dneh po zakolu na podstavi izida razparanja dokaže, da se je vže okužena s to boleznijo uvela v naše dežele.

V teh slučajih dá se posestniku za še zdrave ter uradno poklane in prodane svinje samo povračilo v visokosti doseženega izkupila § 2., odbivši vse stroške, ki so nastali po uradnem opravku oblastva (t. j. komisijski, klavni, odvozni, prodajni, pokopovalni, desinfekcijski i. t. d. stroški).

Koliko bo znašalo tako izkupilo oblastva, si lahko vsak na prstih sešteje. — Kdo naj pa kupi meso teh pobitih oziroma poklanih živali? — Trgovec ali obrtnik se bodeta skrbno ogibala, kupiti tako če tudi popolnoma zdravo meso, ker si ne bodeta hotela pokvariti ves kredit. Privatniki pa tudi zlasti v poletnem času ne kupujejo mesa v zalogo, ker se jim vse pokvari.

Moralo bi se dobiti le kupca, kateri bi hotel porabiti meso v tehnične namene. Kdo bo pa ta cega iskal in koliko bo hotel ta plačati? Stroški gori navedeni pa tudi ne bodo majhni — in redki bodo oni slučajji, kjer bo skupilo pokrilo te stroške.

Namen cesarskega ukaza od 2. maja 1899, št. 81, je uničenje kuge. — Ako se pa za bolno pobite, ali pa iz Hrvatske-Ogerske vpeljane prešiče, kateri so med domače svinje zanesli kugo po zaklanji zdravih domačih in vpeljanih svinj, daje le majhna ali nikakoršna odškodnina, se proti namenu tega ukaza deluje, ker ljudje kuge ne bodo naznanjevali, marveč jo skrbno prikrivali.

Da odpade za bolne živali vsakatera odškodnina, je pač v mnogem oziru utemeljeno, vendar se mora vpoštevati tudi dejstvo, da od bolnih svinj mnogokrati 10—40% preboli svinjsko kugo, in se take živali dajo še dobro opitati.

Ta možnost sedaj odpade in ravno to bo marsikaterega napotilo, da bo kugo raje prikrival.

Umestna bi bila vsaj odškodnina v $\frac{1}{2}$ ali vsaj $\frac{1}{3}$ vrednosti.

Določbe zakona so v obče, posebno pa še za našo kranjsko deželo posebno stroge ter se bodo mogle izvrševati le z največjo težavo in silo, tembolj sedaj, ko se je v smislu člena VII. prvega poglavja I. dela cesarskega ukaza z dne 21. septembra 1899, drž. zak. št. 176, uveljavil ukaz ministrov za notranje stvari, za poljedelstvo in trgovino z dne

22. septembra 1899, drž. zak. št. 179, ki uravnava živalski promet z deželami ogerske krone.

Svinjske kuge v naši kronovini nismo imeli in je tudi danes stalno nimamo, pač pa se je do sedaj redno le zatrosila s svinjami za trgovino in to skoro redno z ogersko-hrvatskimi prešiči. Bati se je opravičeno, da se v bodoče še tem pogosteje zatrosi svinjska kuga, ker meja, do sedaj zaprta, odprla se je vsled gori navedene ogerske nagodbe malone na stežaj silno okuženim deželam ogerske krone.

Po pokončavanji svinjske kuge, zatroseni po ogersko-hrvatskih prašičih, postopati se bo moralo v smislu gornjih določb § 5. lit. e, vsled česar bodo naši posestniki živinorejci kruto prizadeti; ker se bodo ob istem potolkle tudi vse domače zdrave živali, ter bo odškodnina navadno majhna ali pa bo še celo odpadla.

Brezdvomno prišlo bo vsled tega v mnogih slučajih do resnega odpora proti prisilnemu pobijanju svinj in marsikateri bo prišel v konflikt s kazenskim zakonom, kakor se je v slednjem času na Kranjskem že zgodilo v Postonjskem, Krškem in Črnomeljsem okraju.

Odkar se je vsled zaprtije ogersko-hrvatske meje pri nas na Kranjskem povzdignilo svinjerejo se je istotako tudi izvoz naših svinj v razne kronovine avstrijske (tako n. pr. posebno na Tirolsko, Češko in Solnograško) silno povzdignil in mnogo tisočakov je spravila naša trgovina v žep naših domačih živinorejcev.

Kakor hitro se bo pojavila zatrosena kuga v posameznih slučajih na Kranjskem, hitele bodo kronovine, kamor imamo sedaj lep izvoz, zapirati svoje meje kranjskim prešičem. — Iz prakse pa vemo, da te kronovine prestrogo postopajo ter vsled pojedinih slučajev prepovedó izvoz prešičev iz cele kranjske kronovine.

To poslednje pa je sedaj tem krivičnejše, ako vemo, da vsled novih nagodbenih dogovorov sme c. kr. ministerstvo n. pr. proti Ogerski ali Hrvatski prepovedi dovoljevati uvoz le iz posameznih okuženih občin ali celo le iz posameznih okuženih krajev in to le takrat, če zamore naša dežela natanko z neovržljivimi dokazi dokazati, da je res kuga iz Ogerske ali Hrvatske zanešena. — To pa v sto slučajih 90 krat ni mogoče, ker naši ljudje kupujejo hrvatske svinje od nepoznanih trgovcev in ne dobijo ali ne zahtevajo od njih nikakih živalskih potnih listov, to je v gori omenjenih slučajih dokumentov.

Že sedaj je prepovedan izvoz iz Kranjske na Koroško in sicer za svinje namenjene za pitanje, rejo i. t. d. le uvoz oziroma izvoz vže debelih svinj zaklati je dovoljen, a le v gotove železniške štacije. Land.-Reg.-Erl. Klagenfurt 30. Mai 1899, Z. 8441.

Z ozirom na navedeno je nujno želeti:

1. Da se zabrani zatrositev svinjske kuge na Kranjsko.

a) ali s tem, da se državna meja zopet zapre popolnoma za uvoz prešičev iz dežel ogerske krone.

b) ali da se vsaj prepove uvoz prešičev za trgovino, za pitanje in rejo (Handels-, Futter- und Zuchtschweine) iz teh dežel.

2. Če se pod št. 1 navedenega ne more doseči, naj se nemudoma sistira cesarski ukaz z dne 2. maja 1899, drž. zak. št. 81, ali pa dovoli na odškodnino za pobite bolne prešiče pol vrednosti in naj se odslej gledé uvažanih prešičev jednako z domačimi postopa.

3. Avstrijske kronovine naj v prihodnje za slučaj kuge ne prepovedujejo izvoza prešičev iz cele Kranjske, temveč naj omejé prepovedi le na okužene občine ali kraje.

Po teh opazkah usojam si v imenu upravnega odseka predlagati sledeče:

I. Visoka vlada se pozivlje, naj takoj stopi v dogovor z ogersko vlado, da gledé določeb za živalski promet sklene novo, tostranskim živinorejcem ugodnejšo pogodbo.

II. Deželnemu odboru se naroča, da ta sklep čimpreje prijavi visoki vladi.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec ekscelenca baron Schwegel ima besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Den Ausführungen des geehrten Berichterstatters gegenüber möchte ich nur constatieren, dass keine interessanten Auseinandersetzungen eigentlich die Frage, um die es sich handelt, nämlich die Regelung des Viehverkehres mit Ungarn doch nur sehr nebensächlich gestreift haben, da die ganze Abhandlung über die Schweinepest, was er damit in Verbindung gebracht hat, eine Angelegenheit bildet, die nicht durch das Übereinkommen mit Ungarn geregelt wird. Auch möchte ich darauf hinweisen, dass es vielleicht nicht richtig ist, voranzusetzen, dass im Verkehr mit Ungarn eine Verschiedenheit der Behandlung zwischen den diesseitigen Kronländern und den Ländern der Stefanskronen besteht, sondern es ist für alle Kronländer der diesseitigen Reichshälfte ein und dasselbe Gesetz maßgebend und die Frage, um die es sich handelt und die auch vom Antragsteller einzig und allein ins Auge gefasst wurde, steht auf einer ganz anderen Grundlage, sie basiert auf den Ausgleichsbestimmungen bezüglich des Viehverkehres mit Ungarn. Dies betrifft nicht Schweine allein, sondern den ganzen Viehverkehr und bezieht sich nicht auf einzelne Bestimmungen des besprochenen österreichischen Gesetzes oder auf interne Maßregeln gegen die Verhinderung der Ausbreitung der Schweinepest, sondern auf die Bedingungen, unter welchen bei normalen Gesundheitsverhältnissen der Import aus einer Reichshälfte in die andere stattfinden kann. Die Schwierigkeit liegt einzig und allein darin, dass thatsächlich

in die neuen Abmachungen, welche den Ausgleich zwischen der diesseitigen Reichshälfte und Ungarn feststellen, die neue Bestimmung aufgenommen wurde, dass das Vieh aus Ungarn erst am Bestimmungsorte im Innern untersucht wird und nicht am Einbruchsorte an der Grenze.

Wäre es möglich gewesen, die Bestimmung anzunehmen, dass die Untersuchung an der Einbruchstation von Ungarn nach Oesterreich stattfindet, dann wäre es möglich, allen Schwierigkeiten in den Weg zu treten, dann könnte man jedes verseuchte Vieh zurückhalten, dann wäre eine Einschleppung der Viehseuche nicht leicht möglich, vorausgesetzt, dass die Sanitätsorgane vollständig ihre Pflicht erfüllen.

Nun steht die Sache heute so: Der Ausgleich mit Ungarn, den Viehverkehr zwischen beiden Reichshälften betreffend, der einen Bestandtheil des Zoll- und Handelsbündnisses bildet, besteht heute zu Recht und gegen diese Bestimmung, die solange zu Recht besteht, als auf verfassungsmäßigem Wege nicht eine andere Bestimmung an deren Stelle tritt, lässt sich durch eine einseitige Verfügung von unserer Seite unmöglich etwas vorsehen. Es ist zwar kein Vertrag, der zustande gekommen ist, aber die beiden Staaten haben auf dem Standpunkte der Reciprocität diesen Verkehr geregelt. Nun ist neben diesen Abmachungen ausdrücklich auch die Bestimmung getroffen, dass zwischen beiden Regierungen über eine verfassungsmäßige Feststellung des Zoll- und Handelsbündnisses je eher desto besser neue Verhandlungen eröffnet und bis zu einem gewissen Zeitpunkt zum Abschlusse gebracht werden müssen. Nur auf diesem Wege ist nach meiner Überzeugung eine entsprechende Abhilfe zu schaffen.

Dies ist der Standpunkt, den wir heute auch im Interesse der Wahrung der Viehzucht einnehmen müssen, diesen bekräftige ich auf das Lebhafteste. In einem Punkte gebe ich dem Herrn Berichterstatter vollkommen Recht; größere Nachtheile, welche diese Reichshälfte aus den Abmachungen in dieser Frage zu tragen hat, können kaum gedacht werden und Krain insbesondere hat schon außerordentlichen Schaden erlitten. Abhilfe gegen diese Uebelstände aber ist nicht dadurch zu erreichen, dass man verlangt, man müsse eine oder die andere einseitige Verfügung treffen, beliebige Einfuhrverbote erlassen, die mit den getroffenen Abmachungen im Widerspruche stehen, — das kann man ja nicht; man kann aber der Regierung darlegen, welche außerordentliche Schwierigkeiten für die Pflege der Viehzucht bestehen, welche Gefahren vorhanden sind, und man kann sie auffordern, bei den Verhandlungen, welche über die definitive Regelung des Zoll- und Handelsbündnisses stattzufinden haben, die Interessen der Viehzucht dieser Länder energischer, als dies bisher geschehen ist, wahrzunehmen.

Die Tilgung der Schweinepest ist eine rein österreichische Angelegenheit und hängt von Ungarn nicht ab. Wir können allerdings verlangen, dass Ungarn dasselbe Gesetz beschliesse, das ist eine wichtige Frage. Aber die Klagen gegen die Härten des Gesetzes zur Tilgung der Schweinepest und alle Maßregeln bezüglich des internen Verkehrs stehen nach meiner Ansicht mit der Angelegenheit, die uns heute beschäftigt, in keinem Zusammenhange, weil dies Ungarn nichts angeht.

Was aber die Beziehungen zwischen Oesterreich und Ungarn betrifft, so ist dies eine Frage, welche durch das

Zoll- und Handelsbündnis zu regeln ist, die ist enthalten im einzigen Punkte, auf den hingewiesen werden kann, in der Bestimmung der Untersuchung an der Einbruchstation, und die Regierung muss aufmerksam gemacht werden auf die große Gefahr, welche in den diesbezüglich gegenwärtig, gültigen Bestimmungen enthalten ist, eine Gefahr die weniger aus dem Texte des Gesetzes abgeleitet werden kann als aus der Durchführungsverordnung zu diesem Gesetze, welche zwar durchaus keinen integrierenden Bestandtheil des Ausgleiches bildet, aber nichtsdestoweniger beobachtet werden muss und welche allein die Uebelstände geschaffen hat, unter denen wir leiden.

Wir wünschen also dringend, dass alles Mögliche aufgeboten werde, damit die Klagen der Landwirtschaft auf diesem Gebiete zum Ausdruck und zur Berücksichtigung kommen.

Ich habe mir nur deshalb das Wort erbeten, um den Sachverhalt klar zu stellen, weil ich überzeugt bin, dass der Berichterstatter auch in der Richtung mit mir übereinstimmt, dass man ebenso die Abmachungen mit der anderen Reichshälfte respectieren, als dafür Sorge tragen muss, dass im internen Gesetzgebungswege in dieser Beziehung das Erforderliche zur Abhilfe vorgekehrt werde, weil das gegenwärtig Bestehende dafür bis jetzt nicht entsprechen hat.

Dies sind die wenigen Bemerkungen, zu denen ich mir das Wort erbeten habe.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Jaz se popolnoma strinjam z izvajanjem, katero nam je tu podal gospod poslanec baron Schwegel. Vem da, se je moja razprava vršila večinoma le v tej meji, da bi se nekaj premenilo v naši državni polovici. To je res ali ti nedostatki, ki so se zdaj pokazali, so šele nastali vsled nove pogodbe. Poprej postava proti živinski kugi ni bila tako ostra, kakor je dandanes, ker nismo imeli kuge, med tem, ko jo sedaj vsled odpretja meje imamo. Po državni pogodbi je prišla šele ta velika nevarnost in vsled tega nastala potreba, da moramo v naši državni polovici kaj ukreniti ali delati na to, da se odnošaj ublaži in da ne bo tako neugodno vplivala na gospodarjenje naših kmetovalcev.

Jaz moram opozarjati le na tisto ministersko odredbo, katero je omenjal gospod poslanec ekszellenca baron Schwegel, ki je tako neprijetno zadela naše producente, ker prej se je vsaj samo kak političen okraj na Ogerskem zaprl, dočim je dandanes vsled te naredbe prišla prememba, da se smejo le posamezni kraji ali občine zapirati in te le tedaj, ako se v naši državni polovici, kamor so prišle čotične živali, natančno dožene, da je živinska kuga

bila zanešena iz teh in teh krajev Ogerske. V tem tiči velika nevarnost.

Predlagalo se je, naj se živina preiskuje „an der Einbruchstation“. Ja to je lahko rečeno ali tam se ne dá stvar tako določiti, kajti živinozdravnik nima prilike živati tako natančno preiskati. Vrh tega moramo pa pomisliti, da je nek poseben čas inkubacije (Poslanec Povše: — Abgeordneter Povše: 4 tedne), v katerem se ne dá dokazati, ali je bila žival bolna ali ne. To je torej težavno določiti in za to se mi tudi ne vidi, da bi imeli kakih posebnih uspehov, ako bi se v istem izvornem mestu preišči preiskali, kajti popolnoma nemogoče je na ta način preprečiti, da ne bi okuženo blago prišlo v našo državno polovico. Vrh tega pa pride še druga velika težkoča.

Prej so nadzorovalni organi vsaj v obče lahko nadzorovali, da živati iz okuženih krajev niso prišle v naše kraje. Sedaj je to nemogoče. — Če pogledate tiste objave, kateri kraji na Ogorskem so okuženi, potem mi bote pritrdili, da je nemogoče, da bi jih sanitetni organi imeli vse v spominu. Cele pole imate tu napisane in popolnoma nemogoče je vedeti za vse dotične okužene kraje. Vrh tega pa moram še opozarjati na to okolščino, da se tiste objave okuženih krajev tako zavlečejo in tako pozno pridejo sanitetnim organom v roke, da so lahko med tem že vse živati iz celih okuženih krajev prišle v našo državno polovico, ne da bi se sanitetnim organom moglo očitati, da niso storili svoje dolžnosti, ker vendar za celo stvar nič vedeli niso. To so veliki nedostatki, ki so se pojavili šele vsled nove pogodbe. In tu imamo še to čudno prikazen.

Za izvoz kranjskih prešičev na Ogersko se zapira cela naša kronovina, med tem ko se na Ogorskem še cel komitat ne sme zapreti in tudi posamezne politične občine ne, ampak samo posamezni kraji in posamezna sela „Gehöfte“. To je nedostatek, katerega je treba grajati.

Ker se gospod poslanec ekselenca baron Schwegel ni izrekel proti predlogu, katerega sem v imenu upravnega odseka stavil, ne bom na dalje govoril, ampak samo predlagam, da se ta predlog izvoli sprejeti.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogoma upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

12. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o:

§ 3. A: Deželna kultura.

12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesausschusses, und zwar über:

§ 3, A: Landeskultur.

Da se obravnava okrajša, bi predlagal, da gospod poročevalec samo skliče posamezne marg. številke, o katerih nima nič omeniti. Gospodje, ki hočejo k tej ali oni točki govoriti, naj se oglasio, sicer se bo dotična točka smatrala, da jo je visoka zbornica vzela v vednost.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Prosim torej gospoda poročevalca, da poprime besedo.

Poročevalec Lenarčič:

Paragraf 3., ki govori v točki A o deželni kulturi, nam podaja nekako poročilo o gospodarskem delu našega deželnega delovanja. Lahko bi se reklo, da je ta paragraf nekako poročilo o vodovodih, kajti ravno vodovodi zavzemajo največje mesto v tem poročilu in ti provzročajo največ stroškov. Že ko sem druga leta imel priliko poročati o tem paragrafu, sem omenjal, da prav zelo pogrešamo, da poročevalcu o deželni kulturi ni mogoče govoriti tudi o kakem drugem delovanju narodnega gospodarstva v naši deželi. Tukaj je govor o vodovodih, o regulaciji rek, v obče pa o kmetijstvu in kar je v neposredni zvezi z njim, — o obrtniji in trgovini pa ni v poročilu deželnega odbora ničesar omenjeno, kakor da bi bila Kranjska nekako izključno kmetijska dežela in bi se druge panoge narodnega gospodarstva v deželi prav čisto nič ne gojile.

Seveda se o tem tudi jako malo v tej zbornici obravnava, in tako referent o deželni kulturi ne pride v položaj, da bi mogel poročati, kaj se je ukrenilo v eni ali drugi smeri.

Lansko leto, ko se je razpravljalo o tej reči, sem imel priliko, da sem sprožil neko vprašanje eminentne važnosti za našo deželo, namreč vprašanje o konsumnih društvih in deželni odbor je dobil nalog, da o teh konsumnih društvih, ki so se v zadnjem času v deželi v tako obili meri pokazali, podá deželnemu zboru posebno poročilo. Deželni odbor je sicer, kakor sem izvedel od gospoda poročevalca, stvar nekoliko pretresal, ali dotičnih podatkov še nima na razpolago, ki bi obsegali tisto, kar mu je visoka zbornica bila lansko leto naročila. Upam pa, da pridemo v prihodnjem zasedanju v položaj, da bomo videli, kako stvari stojé in da bomo mogli, ako se bo to visoki zbornici potrebno zdelo, v tem oziru kaj primernega ukreniti.

Ne morem si pa kaj, da ne bi pri tej priliki omenjal tega, da se mi vidi, da v kmetijskem gospodarstvu, kar se tiče gmotnega stanja, vendar le nazadujemo.

Pri agrarnih razmerah, o katerih se je zadnjič razpravljalo, je gospod poročevalec omenil tukaj zadolžitev, katero imamo v deželi. Deželnozbornsko poročilo nam v tem oziru pové, da imamo novih

hipotekarnih zadolženj vsega skupaj približno šest milijonov, katerim nasproti stoji razbremenitev približno treh milijonov.

Ne bom sicer trdil, da morda vsa ta razlika novih zadolžitvev nasproti razbremenitvi pomenja oslabšanje našega gospodarskega stanja, ali vendar sem prepričan, da je ta zadolžitev precejšnja in da mi v zadolžitvi jako hitro napredujemo brez ozira na to, da nam ti podatki, ki jih tukaj imamo, kažejo samo hipotekarno zadolžitev, poleg katere pa imamo tudi zadolžitev na osebni kredit, o kateri pa seveda nimamo nobenega pregleda, ker deželnemu odboru dotični podatki niso bili na razpolago, da bi bil mogel o njih poročati. Omeniti hočem, da zadolžitev na osebni kredit jako hitro napreduje od tedaj, od kar se je ljudstvu zadolženje olajšalo, od tedaj torej, odkar je nastalo toliko denarnih zavodov v deželi, ki olajšujejo zadolženje zlasti kmeta.

Gospoda moja! Posojilnice, ki se ustanavljajo v naši deželi in naraščajo tako rekoč kakor gobe po dežu, imajo v svojem bistvu res blag namen, da pomagajo kmetovalcu in eventualno tudi obrtniku, kedar je v zadregi, ali gospoda moja, jaz bi mislil, prvi princip bi moral biti pač ta, da se posojilo vzame šele tedaj, ako dotičnik že naprej vé, kje je tisti vir, iz katerega bo zajemal in kje bo vzel denar, da zopet pokrije posojilo, katero si je nakopal na glavo. To je glavni pogoj.

Če bi se v tem oziru moglo dati denarnim zavodom nekaj navodil, bi se s tem jako ustreglo onim, ki iščejo posojila.

Res je, da so se vsled snovanja denarnih zavodov nekoliko ustavile eksekutivne prodaje, katerih dandanes nimamo več toliko kakor prejšnja leta, ali gospoda moja, to je kakor sem imel že v odseku priliko izraziti, le nekaka tišina pred nevihto. Končno pridemo vendarle v tak položaj, da bomo morali misliti na to, da je treba dolg, ki smo ga naredili, in premnogokrat lahkomišljeno naredili, poplačati, in tedaj bo joj. Za to pa mislim, gospoda moja, je treba biti jako previdnim onim denarnim zavodom, ki si nakopavajo take skrbi na glavo. Dotični denarni zavodi naj bi skrbeli, kolikor morejo, da si nalagajo kolikor mogoče velike rezervne zaklade, iz katerih bodo zamogli v stiskah zajemati. Ako pogledamo denarne zavode v naši deželi, vidimo, da ti veliko premalo gledajo na rezervne zaklade (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: žalibog!) in da se sklicujejo posojilnice na to, da so zadruga z neomejenim poroštvom in da so torej dane vse garancije, katere more vložnik zahtevati od podjetja, kajti premoženje posameznikov je skupaj vendar precej veliko in vsak zadružnik, ki si je izposodil le kakih 100 goldinarjev, jamči z vsem svojim premoženjem. V tem je dano jamstvo. Ali če pridemo v položaj, da bi se res posojilo nazaj zahtevalo, kam pridemo? Ali se more opravičeno zahtevati od posameznika, da bi res vse svoje premoženje dal v pokritje primanjkljaja pri zavodu?

Po zakonu, da.

Ako vzame kdo delež za en goldinar, bo moral z vsem svojim premoženjem jamčiti in če pride kak denarni zavod v stiske, kje naj dolžnik jemlje denar, da dá tisto, kar ima dati? Denarni zavodi se lahko sklicujejo na to, da pravijo, vsaj dajemo posojila na varna mesta. Če je na primer posestvo vredno 3000 goldinarjev in je obremenjeno samo z 2000 goldinarji, je to še precej varno. Ali če pride v položaj, da se to posojilo nazaj terja, in dotičnik ne more plačati, ampak mora posestvo, čegar vrednost je odvisna od tega, kolikor kdo zanj dá, potem se ta vrednost na enkrat zniža in posestvo, ki je danes pod normalnimi odnošaji bilo brezdvomno vredno 3000 goldinarjev, se na enkrat zniža v svoji vrednosti morda na 1500 goldinarjev, in posojilo, ki je bilo prej varno, sedaj ni več varno.

S tem hočem le opozarjati, da je vzlic neomejenemu poroštvu vendar nevarnost jako velika. Jaz le opozarjam, da naj bi denarni zavodi kolikor mogoče gledali, da se njih rezervni zakladi kolikor mogoče in kakor hitro mogoče povečajo.

Če pogledate izkaz denarnih zavodov, ki so vpisani v letopisu gospodarske zveze leta 1898., med katerimi je tudi mnogo denarnih zavodov izven naše dežele, vidite, da ima vseh 80 zavodov, kar jih je v zvezi, skupaj rezervnih zakladov 69.181 goldinarjev 38 kr., in če to v podrobnosti razdelimo, vidimo, da ima 29 izvenkranjskih zavodov, pri hranilničnih vlogah 1,369.127 goldinarjev 32 kr., skupnih rezervnih zakladov le 47.420 gld. 66 kr., med tem, ko ima 51 domačih zavodov pri hranilnih vlogah 3,470.277 goldinarjev 54 kr., rezervnih zakladov pa le 21.760 gld. 72 kr. ali 0,63% od hranilnih vlog (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: Čujte čujte!)

Moj namen ni hudomušno kritikovati v tej zadevi ali komu kaj predbacivati, ampak le opozarjati na nevarnost, ki tukaj obstoji.

Če bi vsi dotični zavodi, ki so tukaj prizadeti in ki so po svojih pravilih prisiljeni, da ves čisti preostanek vsako leto naložé v rezervni zaklad, to res storili, bi bil v položaju, da bi lahko ugodnejše številke navedel, ali vidi se mi, da se to ne zgodi, in zato opozarjam na to nevarnost, ki preti, da se bo v bodoče v tem oziru nekoliko drugače postopalo.

Gospoda moja! Še nekoliko hočem omeniti tega, kar sem tudi že lansko leto omenil in to se tiče mlekarskih zadrug, ki se tudi pod tem paragrafom obravnavajo. Mlekarske zadruga se snujejo in so v zadnjem času moderne postale. Mene to jako veseli, da se kmetijstvo nekoliko povzdiguje in da vidim, da je tudi tukaj neki vir, iz katerega je mogoče zajemati, da se popolnijo praznote v kmetijskem gospodarstvu, ali vzlic temu, da sem z vso dušo pristaš teh mlekarskih zadrug, bi želel, da ne bi ena delala drugi konkurence. Želim kakor sem tudi že lani omenil, da bi stopile v nekako višjo zvezo in pod enotnim vodstvom prišle do tega, da bodo oddajale boljše pridelke, kakor v prejšnjih časih, na naša trgovišča in na trgovišča v Trst in

v primorska mesta po takih cenah, da je vsaj mogoče, da imajo kake uspehe.

Jaz upam, da se bo ta zadeva vendar enkrat rešila, da pridemo do višje organizacije. Jaz bi si le želel, ako bi bilo to izvršljivo, da bi se napravilo v središču naše kranjske dežele neko podjetje, katero bi moglo zbirati od posameznih zadrug tiste pridelke, katere hoče predelavati v trajnejšo obliko, da bi prišli z njimi na svetovni trg in da bi si potem posamezne zadruge nič več s prvotnimi izdelki ne pobijale ena drugi svojih cen.

Prosim gospoda deželnega glavarja, da otvori splošno razpravo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede v splošni razpravi o § 3. letnega poročila lit. a?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospoda poročevalca, da preide v nadrobno razpravo.

Poročevalec Lenarčič:

Pri poročanju o posameznih mariginalnih številkah bom torej postopal, kakor je gospod deželni glavar imel v mislih, ter bom samo skliceval posamezne številke, ne da bi navajal njih vsebino, ki je gospodom poslancem itak znana.

Mariginalni številki 1. in 2. naj se vzameta na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

K mariginalni številki 3. mi je samo toliko omeniti, da je dotični državni hidrotehnik menda že nameščen. (Klici. — Ruže: Dobro, dobro!)

O mariginalnih številkah 4., 5., 6. in 7. nimam ničesa omeniti.

Gledé 8. mariginalne številke bi prosil, da bi se morda odstavila od današnjega dnevnega reda, ker mislijo nekateri gospodje več o tem govoriti.

Poslanec Povše:

Jaz se strinjam s to željo nekaterih gg. poslancev, ker bo meni kot poročevalcu deželnega odbora ljubo, podati v stvari nekatera pojasnila.

Deželni glavar:

Torej pride ta točka na dnevni red prihodnje seje.

Poročevalec Lenarčič:

Mariginalne številke 9., 10., 11. in 12. naj se izvolijo vzeti na znanje.

Deželni glavar.

K mariginalni številki 12 se je gospod poslanec Pakiž oglasil k besedi.

Poslanec Pakiž:

Dežela Kranjska je, gospoda moja, obdarovana z vsemi nadlogami. V nekaterih krajih ima živinsko kugo, v drugih pomanjkanje vode in v drugih zopet preveč vode. V tem oziru bi, kar se tiče odvajanja vodá v mojem volilnem okraju, spregovoril par besed, da bi jih visoka zbornica izvolila na znanje vzeti. V mojem volilnem okraju so razmere v Struški, Ribniški, Loškopotoški in Kočevski dolini res žalostne. Sicer se je nekaj storilo, dela so bila pričeta, voda je bila precej odpeljana, ampak izvršena pa dela žalibog niso. Požiralniki so se namreč sicer na več krajih izčistili, pa napravilo se je premalo podpor, tako da so se, kakor v Struški dolini, kjer je dela bil nadzoroval g. Puttick, zopet posuli, oziroma podrli. Torej razmere so v Struški, Ribniški, Kočevski in Loškopotoški dolini povsod enake in žalostne, kajti če le količkaj dežuje, se nabere voda ter preplavlja svet, ker je požiralniki ne morejo požirati.

Gledé na to bi si usojal predlagati sledeče:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da izposluje pri visoki c. kr. vladi, da gospod gozdni komisar še to leto nadaljuje z deli za čiščenje požiralnikov za odpeljavo vode v Struški, Ribniški, Loškopotoški in Kočevski dolini in da primerno državno in deželno podporo preskrbi.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslancev Pakiža, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Na kratko hočem gospodu poslancu Ribniškega okraja pojasniti, da se nahaja fond 2000 gld. na razpolago v tem slučaju in kakor hitro bo gospod Puttick naznanil, da hoče dela nadaljevati in zahteval, da se mu nakaže 1000 gld., se bo to zgodilo. Gledé finančnih razmer torej ni zadržka in jaz mislim, da bo vlada gotovo gospoda Putticka pustila dela nadaljevati.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Lenarčič:

Ker je gospod referent deželnega odbora pojasnil, da je denar na razpolago, nimam nobenega ugovora proti resoluciji in prosim, da se sprejme.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo z resolucijo gospoda poslanca Pakiža, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Lenarčič:

Dalje predlagam, da se mariginalna številka 13. vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Božič ima besedo.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Po dolgem čakanju smo vendar dobili naposled načrt za uravnavo vipavskih vodâ, a ta načrt je pač tak, da se mora vsakdo prestrašiti, ker kaže potrebščino 1,200.000 K nasproti prvotnemu načrtu s potrebščino nekaj nad 300.000 K. Te številke so precej poučne gledé vprašanja uravnave vipavskih vodâ. Že preje se je pri vsaki priliki naglašalo, da čimdalje se z rešitvijo tega vprašanja odlaša, tem večji bodo troški za načrte in njihovo izpeljavo in res priznavajo vsi strokovnjaki, da je tisti načrt, katerega je bil izdelal inženir Klemenčič, po katerem bi znašali stroški okolu 157.000 gld., najboljši, pa tudi najcenejši. Potem se je ta stvar zavlačevala, morebiti tudi nekoliko zaradi denarnih neprilik dežele, in tako smo sedaj prišli do tako dragega načrta. Jaz pa vendar mislim, da je spočetka omenjena svota nekoliko pretirana ter sem prepričan, da bo deželni hidrotehnik, ko si bo na lici mesta zadevo ogledal, dotično številko nekoliko reducirjal. Pa tudi ko bi to ne bilo mogoče, se po mojem mnenju stvar ne sme pustiti iz vida, ampak se mora vzeti v delo, kajti pomisliti treba, da pride skoraj polovica vipavskega trga za 1 m pod vodo pri vsakem večjem deževju in kake neprilike nastajajo iz tega, ako morajo ljudje v hišah ob državni cesti ob povodnji bežati iz pritličja v prvo nadstropje in kake zdravstvene razmere se iz tega razvijajo v trgu, si je lahko misliti. Te razmere bodo, čimdalje se bo z uravnavo vipavskih vodâ odlašalo, tem slabejše, tem večji pa bodo tudi stroški. Končno bi opozoril tudi na to, da imajo Vipavci le malo polja, a precejšnjo površje tega sveta je podvrženo poplavljenju ter postane nerabno za vsako kulturo ali pa ostane rabljiv le v manjši meri. V tem oziru le obžalujem, da projektant ni podal točnih števil, a številke

končno ne bodo mogle, tudi ne bodo smele vplivati v tem smislu, da bi se projekt ne izvršil. Pred vsem pa je važno in potrebno, da stroški ne postanejo še večji, da se ta zadeva takoj v roke vzame in vendar enkrat dovede do svojega cilja. V ta namen bi jaz želel, da bi deželni odbor takoj odposlal hidrotehnika v Vipavo, da na lici mesta prouči projekt, katerega bi bilo potem zopet predložiti visoki vladi, deželni odbor pa naj bi v prihodnjem zasedanju stopil s primernimi in določnimi predlogi pred visoko zbornico. V to svrhu si usojam predlagati, da visoka zbornica sprejme nastopno resolucijo:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroče, da takoj izroči načrt za uravnavo vipavskih vodâ deželnemu stavbinkemu uradu in poljedelskemu ministerstvu v pregled in zanesljivo v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru o tem poroča in svoje predloge stavi.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Jaz bi le omenil, da je iz projekta, ki je šele včeraj prišel deželnemu odboru v roke, razvidno, da bodo stroški znašali 1,200 000 K. Deželni odbor bo sedaj sledeče storil. On bo odposlal inženirja na lice mesta, da se prepriča, ali se dá kaj skrajšati in ko bo revizija od stavbnega urada izvršena, se bo projekt potom deželne vlade odposlal na ministerstvo, ki si je izrečno pridržalo, da se mu mora ves operat v odobrenje predložiti. Ako bo ministerstvo načrt odobrilo, bo deželni odbor takoj obravnaval z dotičnimi interesi na lici mesta ter v prihodnjem zasedanju stvil deželnemu zboru svoje konkretne predloge. Omenjam pa le še, kar sem sinoči mogel posneti iz števil, podanih od projektanta, da bo 1 ha zahteval skoraj 1000 K amelioracijskih stroškov. To je velika številka in to bo treba v deželnem zboru uvaževati. V drugem bo deželni odbor sam potrebno ukrepal, da se ne bo več zgodilo tako kakor s prejšnjimi načrti, da so se leta in leta vršile obravnave, med tem pa je voda si vzela drug tok in ko so prišli inženirji, so rekli, da so vsi načrti, ki so stali veliko tisočakov, neporabni. Torej da se kaj tacega ne bo zopet zgodilo, bo skušal deželni odbor po možnosti gledé na pičlo število inženirjev izvršiti tekom poletja, kar želi gospod predgovornik.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec

Poročevalec Lenarčič:

Popolnoma se strinjam z resolucijo gospoda poslanca Božiča, ker visoka zbornica vsa želi, da se stvar gledé uravnave Vipavskih voda že enkrat reši ali pride v tako stanje, da bo mogoče potem o njej končno in odločno govoriti. Predlagam, da se resolucija sprejme.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo z resolucijo gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Lenarčič:

O marg. št. 14–17. nimam ničesar omeniti.

Naj se vzamejo na znanje.

Poslanec Hribar:

Prosim besede v formalnem oziru! — Usojal bi si gospoda deželnega glavarja prositi, da z ozirom na to, ker je ura že tako kasna in zanimanje gospodov poslancev za stvari, ki so v razpravi, tako majhno, in ker utegne biti še precejšnje debate, da za danes sejo zaključí.

Deželni glavar:

Prosim, gospod poslanec Božič, je vže oglašen k marg. št. 17.

Prosim gospoda poslanca.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! Iz letnega poročila marginalna štev. 17 posnemam, da je vprašanje gledé uravnave potokov Račeva in Sora prišlo v tir, od gospoda referenta v deželnem odboru pa mi je bilo povedano, da se nahaja ta zadeva zdaj pri ministerstvu. Jaz se pri tej priliki ne bom spuščal v podrobnosti, vsaj sem se bil te zadeve dotaknil že v svojem poročilu o Žirovski cesti, ampak hočem le nujno opozoriti deželni odbor na to, da tega dela iz vida ne pusti, marveč ga, ako le mogoče, že letos v roke vzame, da bo potem mogoče se lotiti zgradbe žirovske ceste.

V to svrhu si usojam predlagati kratko resolucijo, katero izvoli visoka zbornica sprejeti. Ta resolucija se glasi:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da vse potrebno ukrene, da se z regulacijo Sore in Račeve po mogočnosti že v tekočem letu prične.“

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo resolucijo gospoda poslanca Božiča izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je zadosti podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Navajam gospodu predgovorniku, da je resolucija brezpomembna. Od vlade je prišlo vprašanje, ali bo dežela z interesenti prevzela polovico troškov tudi za slučaj, ako bi troški znašali nad 10.000 gld. Vlada bo potem odredila, da se bo sekcija za zgradbo hudournikov v Beljaku še letos lotila natančnega projekta in ker projekt sam po sebi ni tako velik, je mogoče, da se bo še letos pričelo z delom, ako bo ministerstvo dovolilo dotično svoto, ker bo eventualno deželni odbor predplačiloma dal neke svote na razpolago. Vsekako bo do prihodnjega zasedanja ta operat gotov. Omenjam le, da je bila občina Žiri pozvana, da prevzame nanjo odpadajoči delež in kakor hitro bo županstvo odgovorilo, da prevzame na občino spadajočo tangento, bo deželni odbor takoj vladi odgovoril, da je prispevek dežele in interesentov zagotovljen, kakor tudi ni dvoma, da se tekom poletja načrti izgotové.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Lenarčič:

Jaz se izrekam za resolucijo, ker je, kakor je posneti iz izvajanj gospoda referenta deželnega odbora, lahko izvršljiva.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo z resolucijo gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Lenarčič:

Dalje predlagam, da se marg. št. 18—22. vzamejo na znanje.

Deželni glavar:

K marg. št. 22. je oglašen k besedi gospod poslanec Košak.

Poslanec Košak:

Iz poročila pod marg. št. 22. je razvidno, da je deželni inženir troške za uravnavo voda v občinah Grosuplje in St. Jurij proračunal na 100 000 gld. Ti troški bi bili res veliki, ali jaz menim, da naj bi deželni inženir si še enkrat ogledal to ozemlje, ker se mi vidi, da troški vendar ne bodo toliki. Mogoče je, da bi za prvo potrebo vsaj zadostovalo, ako bi se struge iztrebile, ker so struge vse zaraščene in vsled tega voda stoji in ugonablja dobro zemljo. Torej bi bilo treba, da deželni inženir pride na lice mesta in pregleda, ali bi ne zadostovalo, da se struge iztrebijo. Troški ne bodo veliki, kajti nekaj bodo ljudje sami dali, gre se pa za to, da se dobi nekaj podpore tudi od dežele in vlade. To sem imel omeniti.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Omenjam le, da je deželni odbor izvršil nalogo lanskega leta, toda iz poročila deželnega inženirja, ki je na lici mesta pregledal dotične potoke, je deželni odbor razvidel, da bi šlo za trošek približno 100.000 gld., ako bi se uravnali vsi trije potoki in nadalje je bilo vplivno in merodajno za deželni odbor, da je vstavil vsako akcijo, ker je inženir povdarjal, da bi vsled uravnave toliko hitreje prihajala voda v Račensko dolino in da bi ob enem s to uravnavo bilo treba poskrbeti tudi za brzi odtok voda, ki prihrumé v Račensko dolino, ker le ako bodo požiralniki zmožni odpeljati vodo, bi se nevarnost odstranila za Račensko dolino. Ker je projekt predrag, se mora počakati, da pridemo do tega, da bodo tudi požiralniki v Račenski dolini stalno in dobro iztrebljeni, da bodo sposobni, vso vodo odvajati. Po možnosti pa se bo deželni odbor gotovo oziral na željo gospoda poslanca dotičnega okraja, da se odpošlje inženir, da pregleda, ali bi bilo mogoče, vsaj deloma z iztrebljenjem strug odpomoči pomočvirjenju travnikov in njiv.

Poročevalec Lenarčič:

Marg. št. 23. odpade, ker pride v tej zadevi posebno poročilo.

O marg. št. 24—26 nimam nič omeniti.

K marg. št. 27. mi je omeniti, da je močvirski odbor pritr dil dotičnemu načrtu o barju.

Gledé marg. št. 28. „Osuševanje ljubljanskega barja“ imam v imenu upravnega odseka izreči, da naj bi deželni odbor odposlal prošnjo na upravno sodišče, da se rekurzi vendar že enkrat rešijo. — (Poslanec Jelovšek: — Abgeordneter Jelovšek: „Skrajni čas!“)

O marg. št. 29—82., ki govoré samo o vodovih, nimam nič omeniti. Vzamejo naj se na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Stavil bi interpelacijo na deželni odbor gledé točke 48. Tam je povedano, da se je deželni odbor obrnil na vlado za 50 % prispevek za vodovod v Raki Naprošen sem od enega tovariša, ki je prerano moral to zbornico zapustiti, naj interpeliram deželni odbor, kako stoji ta stvar.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Kakor je gospodom iz deželnega proračuna znano, je deželni zbor že dovolil vsoto za ta vodovod. Ministerstvo, ki je dovolilo 50 % prispevek, se je spodtikalo na načrtu, ki sloni na tem, da vodo goni trkač 60 m na kviško in ministerstvo dvomi, da bi se po trkaču zagotovila uspešna napeljava vode. Deželni stavbni urad je imel potem nalogo, da se izreče, ali je prepričan, da je načrt, po katerem naj bi se napravil vodovod v Raki, tako sestavljen, da garantira uspeh. Deželni odbor se je obrnil do tvrdke Friedländer, ki izdeluje hidravlične trkače (Widder), in ta je rekla, da garantira, da bo trkač „Heureka“ popolnoma sigurno funkcijoniral in mogel vodo vzdigovati 60 m na kviško. Na podlagi te izjave bo deželni odbor zopet ministerstvu ponovil svoj predlog in ako se bo ono zadovoljilo z izjavo tvrdke Friedländer, da garantira za dobro funkcijoniranje njenega trkača, potem ni zadržka, da bi se vodovod ne izvršil že tekom tega leta, ker je prispevek toliko interesentov kakor tudi dežele že na razpolago in bo tudi ministerstvo dotični svoj prispevek v prihodnjem letu nakazalo v izplačilo.

Deželni glavar:

Gospod poslanec kanonik Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Jaz bi samo gledé mariginalne številke 66. stavil neko vprašanje. Tukaj se pravi, da je deželni

odbor projekt gledé vodovoda v Kranju izročil deželnemu stavbnemu uradu v presojo s pooblastilom, da izvrši, ako treba, ogled na lici mesta. Stvar že ni več tako mlada in zato vprašam gospoda poročevalca, kaj se je z zadevo zgodilo.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Kakor je gospodom znano, je bil izdelal načrt za ta veliki vodovod inženir Wagenführer. Ko je bila od občine potem vložena prošnja za deželno podporo, je bila prva skrb deželnega odbora, da je projekt dal pregledati po deželnem stavbnem uradu, ali odgovarja načrt vsem zahtevam. Stavbni urad se je pa prepričal, da je načrt jako pomanjkljiv. Deželni inženir je moral na lici mesta proučiti celo progo in pri tem se je v veliko točkah pokazalo, kako pomanjkljiv je načrt. Vsled tega je Wagenführer dobil nalog, ga predelati. Sedaj je mestna občina Kranjska zopet predložila nov načrt in deželni stavbni urad je dobil nalog, da ga pregleda. Ravno sinoči je prišel inženir Sbrizaj mi povedati, da je dogotovil to delo in še takoj danes grem jaz na delo in bom pripravil poročilo na deželni zbor, v katerem bo deželni odbor stavil svoje konkretne predloge gledé preskrbljenja ne le mesta Kranja, ampak tudi še drugih 15 občin z vodo, katere so je res nujno potrebne, ker imajo ure daleč hoda, da pridejo do zdrave pitne vode. Gledé tega bo v prihodnjem tednu gotovo deželni odbor stavil svoj konkretni predlog in podal svoje poročilo.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Modic ima besedo.

Poslanec Modic:

V letnem poročilu za leto 1897, pod mariginalno številko 51. nahajamo, da je visoka vlada vprašala deželni odbor, v kakem stanju je zadeva o Cerkniskem vodovodu. Deželni odbor je na to odgovoril, da namerava v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru predložiti poročilo o dosedanjih poizvedbah in staviti predlog gledé naprave podrobnega načrta za ta vodovod. V letnem poročilu za l. 1898. in tudi ravno sedaj prečitanem (v današnjem) za leto 1899. ni ničesar omenjenega o Cerkniskem vodovodu. Drznem se torej vprašati gospoda referenta v deželnem odboru, v katerem stanju stoji danes ta zadeva?

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Gospodu interpelantu bodi sledeče odgovorjeno. Res je, da je zastalo to delo, toda vzroki, ki opravičujejo, da se deželni odbor ni več ali vsaj takoj ne baval s tem vprašanjem, so tako odločni, da mora vsak priznavati, da pri najboljši volji ni bilo mogoče nadaljevati poizvedeb. Projekt bo stal tudi nad 100.000 gld. in drugič pa je število inženirjev, ki so deželnemu odboru na razpolago, prepičilo. Šef stavbnega urada, stavbni svetnik Witschl, ima ceste, nadinženir Klinar je imel celo leto polno opravka z deželnim dvorcem, inženir Nadiczek je pri Mirni, Vik ima na Notranjskem vse polno malih vodovodov, tako da preostaje še inženir Sbrizaj, katerega tudi gospod deželni glavar kot referent za cestne zadeve porablja, tako da meni za dotični posel še niti ena cela hidrotehnična moč ni na razpolago. Torej iz tega sledi, kako težavno je, vsem željam ustreči. Sicer je pa Cerkniska občina jako modro postopala, da se je obrnila do vojnega ministerstva, rekoč: Ti imaš vsako leto vojaška krdela pri nas in mi jim ne moremo postreči z dobro pitno vodo; daj Ti, kakor si se za Postojno potegnil, tudi za nas nekoliko podregati deželni odbor. Dopis je od vojnega ministerstva potem res prišel in jaz moram reči, gospodje poslanci, da sem se ga silno ustrašil, tako da sem hitro deželnemu odboru stavil predlog: za Božjo voljo, hitite, da pride tudi ta stvar na vrsto in inženir se je tudi odločil in že izdeluje načrt. To pa izjavljam, da načrt ne bo samo za Cerknico, ampak tudi za Rakek in Unec, katera dva kraja sta prav za prav najbolj vode potrebna, ker je sploh nimata, dočim v Cerknici teče skozi kraj. Ta projekt pa bo tudi stal nad 200.000 K.

Deželni glavar:

Prišli smo torej do 83. mariginalne številke ter bomo sklenili za danes.

Prihodnja seja bo v torek dné 24. t. m. ob 10. uri dopoldne.

Finančni odsek ima sejo v ponedeljek 23. t. m. ob 9. uri dopoldne, združeni finančni in upravni odsek v ponedeljek ob 3. uri popoldne, upravni odsek pa še posebej sam po sklepu združenih odsekov. — Sklepam sejo.

Konec seje ob 2. uri 50 minut popoldne. — *Schluss der Sitzung um 2 Uhr 50 Minuten Nachmittags.*

